

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Gorki, Maksim.; autoriseret Oversættelse fra
Russisk ved J. Weihe.

Titel | Title:

Fra Stepperne : Fortællinger

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Vilhelm Prior, 1905

Fysiske størrelse | Physical extent:

182 s.

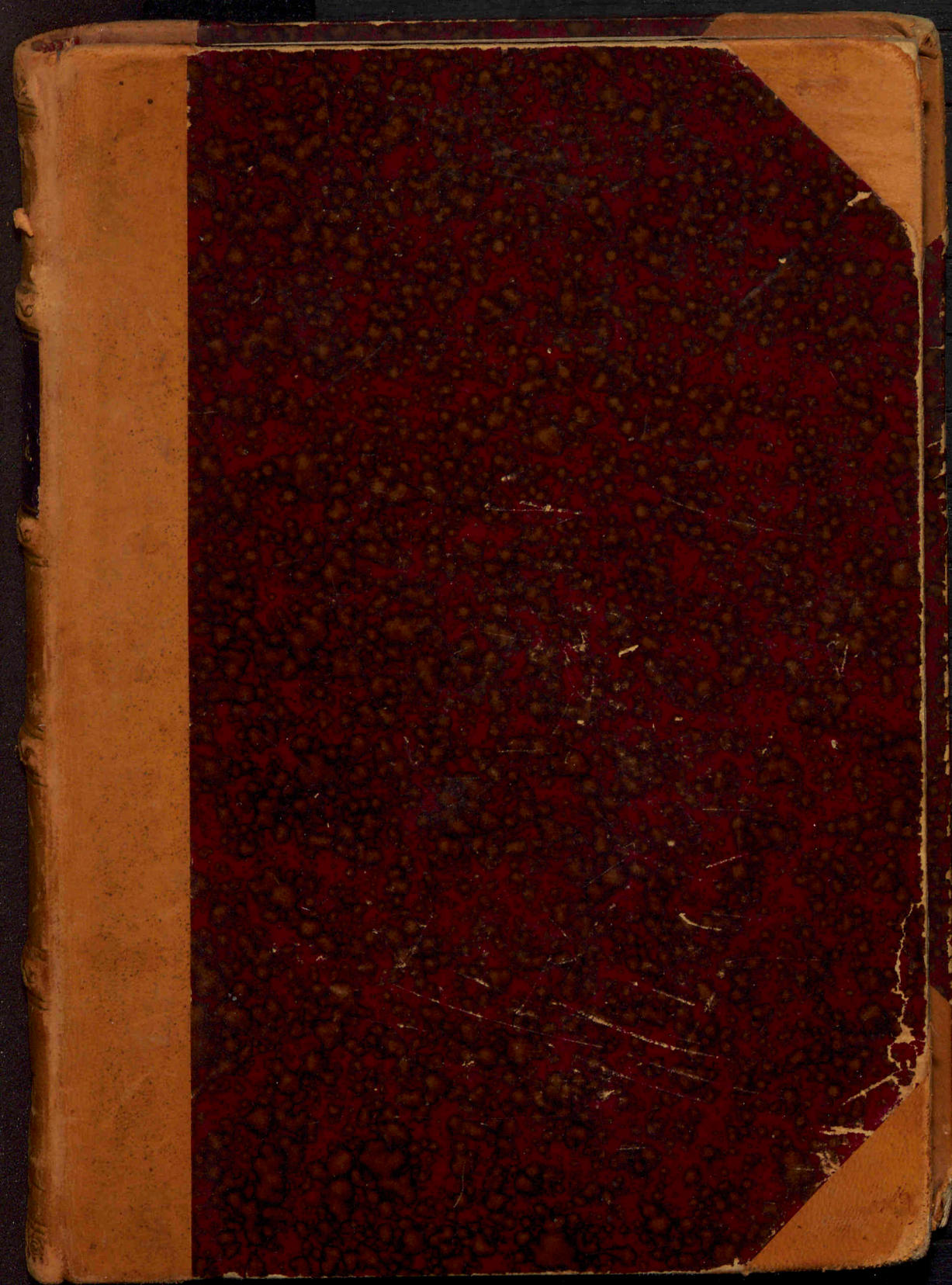
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

58, 407

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°

1 158 08 14119 7

+Rex

THE
STRENGTH
OF THE
ARMY

THE
STRENGTH
OF THE
ARMY

MAKSIM GORKI

FRA STEPPERNE

FORTÆLLINGER FRA RUSLAND

1905. h. 2221.

VILHELM PRIORS FORLAG · KØBENHAVN

FRA STEPPERNE

MAKSIM GORKI

FRA STEPPERNE

FORTÆLLINGER

AUTORISERET OVERSÆTTELSE FRA RUSSISK

VED

J. WEIHE

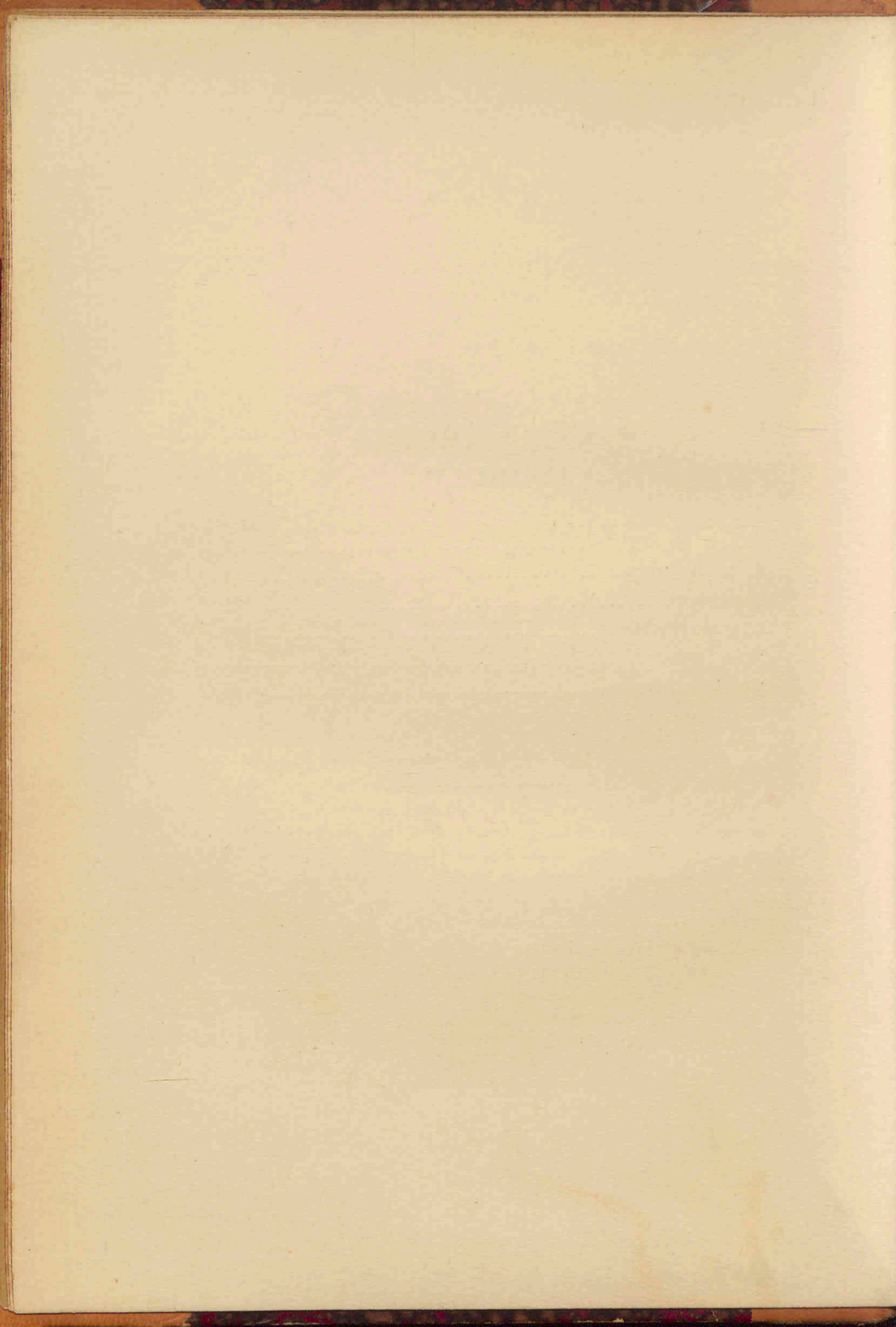
KØBENHAVN
VILHELM PRIORS FORLAG
1905

J. JOHNS BOSTRYKNER
(DECEASED A. JACH).

INDHOLD

	Side
MAKAR TSCHUDRA	7
KAIN OG ARTEM	23
PROMTOF	61
EMELJAN PILJAI	102
MO'R ISERGIL	117
MIN FØLGESVEND	145

MAKAR TSCHUDRA

Ude fra Havet blæste en fugtig og kold Vind; den fo'r hen over Steppen, idet den bar med sig den ensformige Lyd af Skvulpet fra Bølgerne, som plaskede op over Strandbredden, og Lyde af raslende Blade fra Buskene nede ved Vandet. Af og til bragte Vindstødene vissent og gulnet Løv med sig og kastede det i Baalet, som vi havde tændt; dér flammede det op og fik Efteraarsnattens Mørke til at vige og til at aabne for Udsigten til den uendelige Steppe, til det milevide Hav — og lige foran mig til Makár Tschudras mægtige Skikkelse. Denne var en gammel Zigøjner, som vogtede Hestene fra Lejren, der var slaaet op et halvt hundrede Skridt fra os.

Han tog ikke den ringeste Notits af den kolde Blæst, som havde slaaet hans Kosakkjortel til Side og næsten blottet hans haarede, broncefarvede Bryst. Han laa støttet paa den ene Albu i en smuk og utvungen Stilling med Ansigtet vendt imod mig og dampede paa en vældig Pibe, idet han pustede tykke Røgskyer ud gennem Næse og Mund; og mens hans Øjne stirrede ubevægelige hen over mit Hoved ind i Steppens dødsstille Mørke, talte han uden Ophør til mig og uden at gøre den mindste Bevægelse for at dække sig for de kolde Vindpust.

„Naa, du strejfer altsaa omkring? Det er fornuftigt af dig . . . saadan skal det være, Falk: Se dig om — og

naar du har set dig mæt — læg dig saa til at dø! . . . saadan er det bedst . . .“

„Livet? Andre Mennesker?“ fortsatte han efter at have hørt paa mine Modsigelser med et tvivlende Udtryk i sit Ansigt. „Aa, hvad kommer det dig ved? Er det ikke dig selv, som er Livet? Dine Medmennesker klarer sig saamænd bravt ogsaa uden dig. Tror du virkelig, at der er nogen, for hvem du er absolut nødvendig? Du er hverken Brød eller Støttestav — derfor er der ingen, som trænger til dig.“

„Selv lære og lære andre igen, siger du? Kan du lære Folk at blive lykkelige? Det kan du vist ikke. Bliv du først graa, og sig mig saa, hvad det er, man skal lære. Enhver ved nok, hvad han har behov. De kloge lader intet slippe fra sig — de mindre kloge faar intetsomhelst. Enhver er sin egen Læremester.“

„Hvor disse Folk er latterlige; de har klumpet sig sammen og staaar hinanden ivejen — til Trods for al den Plads, der er paa Jorden“ — og med en bred Armbevægelse viste han ud over Steppen. „Og saa slider de stadt i det! For hvem og for hvad? Det ved ingen! Man ser, hvorledes de gaar og pløjer, og uvilkaarligt tænker man: nu drypper deres Kræfter som Sved ned paa Jorden og blander sig med den — og snart derefter sænkes de selv i Jorden og raadner i den. Der bliver intet tilbage af dem, de ser ingen Frugt af deres Arbejde — de dør, som de fødtes — som Narre.“

„Kom de da til Verden kun for at arbejde i Jorden for derefter engang at dø uden saameget som at have naaet at grave deres egen Grav? Har de lært Friheden at kende? Kender de Steppens Bredde — eller glæder Bølgenes Sang deres Hjærte? Nej, nej! Slaver er de — lige fra det Øjeblik de fødtes, og Slaver vedbliver de at være hele Livet igennem og intet andet!“

„Men se nu engang til mig. Hvad har jeg ikke oplevet i mine otte og halvtresindstyve Aar? Skulde alt det

skrives paa Papir, da vilde det ikke kunne rummes selv i tusinde Sække. Sig mig, i hvilke Egne har jeg ikke været? Se, det kan du ikke. Du kender intetsomhelst til Egne, som dem jeg har set. Gaa, gaa — og ikke andet, saadan skal man leve. Gør ikke ret længe Holdt paa hvert Sted — og hvorfor skulde du ogsaa gøre det? Se, som Dagen og Natten evigt iler omkring Jorden, jagende efter hinanden, saaledes skal du flygte fra Tankerne om Livet, for at du ikke skal miste Kærligheden til det — for det kan hænde. Det er ogsaa hændet for mig. Ja, Falk, det er det rigtignok.“

„I Fængsel sad jeg. — Hvor er det, jeg er? faldt det mig ind af lutter Kedsomhed — der er saa trist i et Fængsel, aa, Falk, hvor der dog er trist! og mit Hjærte blev grebet af Tungsind, da jeg fra Vinduet saa ud over Markerne, det blev knuget og klemmt som med Knivtænger. Hvem kan sige, hvorfor han lever? Der er ingen, som kan sige det, Falk! Og man skal ikke spørge sig selv om det. Lev, og bryd dig ikke om andet. Gaa og se dig om, da vil du aldrig blive greben af Tungsind. Jeg var nær ved at kvæle mig i mit Bælte, se saadan stod det til!“

„Jeg talte engang med en Mand — en stræng en af eders Russere. Du skal ikke leve, som du selv har Lyst til, sagde han, men som det staar skrevet i Guds Ord. Vær Gud lydig, og Han vil give dig, hvad du beder Ham om. Og selv var han helt laset og hullet. Da raadede jeg ham til at bede Gud om Klæder. Saa blev han vred, og skændende jog han mig bort. Men kort forinden havde han sagt, at man skulde tilgive Menneskene og elske dem.“

Han spyttede ind i Baalet og tav, mens han paany stoppede sin Pibe. Vinden peb ynkeligt, inde i Mørket vrinskede Hestene, og fra Lejren lød en Kvindes lidenskabelige Sang. Det var den smukke Nonka, Makár's Datter, som sang. Jeg kendte godt hendes Stemmes fulde Brysttone, den klang altid saa besynderlig utilfreds og fordringsfuld — hvadenten hun sang eller blot sagde „God

Dag.“ Hendes mørke, matte Ansigt var stolt som en Kejserindes, og i hendes mørkebrune Øjne, over hvilke der ligesom hvilede en Skygge, straaledes Bevidstheden om hendes fortryllende og uforlignelige Skønhed og Foragt for alt, hvad der ikke var hende selv.“

Makár rakte mig Piben.

„Ryg! Synger Pigebarnet ikke dejligt? Ja — ja! Kunde du ønske, at en saadan vilde elske dig? Nej? Det var da godt! Saadan bør det ogsaa være — tro ikke Pige-børnene — hold dig borte fra dem. Et Pigebarn holder mere af at kysse, end jeg holder af min Pibe, og har du først en Gang kysset hende — da er ogsaa Friheden død i dit Hjærte. Hun vil binde dig til sig med noget, som du ikke kan øjne og ej heller bryde, du vil give hende hele din Sjæl, og selv beholder du kun Resten. Det er sikkert og vist! Tag dig iagt for Pigebørnene! Lyve — gør de Øgleunger altid. Jeg elsker dig over alt i Verden, siger hun, men stik hende engang med en Knappenaal, og hun vil sønderrive dit Hjærte. Jeg kender det! Aa — haa, hvor jeg kender meget! Gider du høre, Falk, saa skal jeg fortælle dig en Tildragelse. Men du skal indprente dig den, og har du gjort det, vil du hele dit Liv igennem være en fri Fugl . . .“

„Der levede engang en ung Zigøjner — Lojko Isobar hed han. Hele Ungarn, de czekiske Provinser og Slavonien og alt omkring Havet kendte ham — han var en rask Fyr! Der var ikke en Landsby i de Egne, i hvilken ikke en halv Snese af Beboerne havde svoret at ville dræbe Lojko, men han levede fornøjet videre, og var en Hest falden i hans Smag, saa skulde — selv om man satte et helt Regiment Soldater til at passe paa den — Isobar dog nok komme til at ride den! Haa — haa! Skulde han vel frygte nogen? Ja, var selve Satan kommen med hele sit Følge, saa havde Isobar om ikke jaget ham en Kniv gennem Halsen, saa dog skældt dygtigt ud, og at han vilde

have givet hver af Djævlene en ordentlig en i Synet — det er vist !“

„Og alle Lejrene kendte ham eller havde hørt om ham. Heste elskede han og udenfor dem — intet ; og det var endda kun for en kort Tid ad Gangen — havde han redet en lille Tid, saa solgte han sin Hest, og hvem, som havde Lyst, kunde tage Pengene. Der var ikke noget egenkærligt ved ham — havde du haft Brug for hans Hjærte, kunde han have revet det ud af sit Bryst og skænket dig det, ifald han havde troet, at det kunde hjælpe dig. Se saadan var han, Falk !“

„Vor Lejr befandt sig paa den Tid i Bukovina, — det er en halv Snæs Aar siden. En Gang, jeg husker, det var en Foraarsnat, sad vi, jeg, Soldaten Daniel, den gamle Nur og alle de andre samt Daniels Datter Radda sammen.“

„Min Nonka kender du jo? En kongelig Pige ! Naa, men hun er ikke til at sammenligne med Radda — og det vilde ogsaa være at gøre for meget af Nonka ! Med Ord er denne Radda ikke til at beskrive. Maaske kunde man paa en Violin udtrykke hendes Skønhed, og saa vilde endda kun den kunne gøre det, som kendte denne Violin lige saa godt som sin egen Sjæl.“

„Mange frejdige Sjæle har hun lagt øde, oho, hvor-mange ! I Mähren var der en gammel Magnat, som saa hende og blev som forstenet derved. Han sad paa sin Hest og stirrede, mens han rystede som i heftig Feber. Smuk var han som Fanden paa en Hellidag ; hans Kappe var udsyet med Guld, ved Siden bar han en Sabel, som lynede, blot Hesten rørte sig . . . kostbare Stene var den prydet med, paa Huen lyseblaat Fløjel, ret som et Stykke Himmel, — ja, mægtig var den gamle Herre ! Han saa' og saa' og sagde saa endelig til Radda : Hej, giv mig et Kys, og du skal faa en fyldt Pengepung. — Men hun vendte sig kun bort. — Tilgiv mig, hvis jeg har fornærmet dig, se blot lidt venligere til mig, — den gamle Magnats

Hovmod svandt betydeligt, og han kastede Pungen for hendes Fødder — det var en stor Pung, Bror! Men hun sparkede den ligesom uforvarende ned i Smudset.“

„Aa, hvilken Dejlighed!“ sukkede han og piskede paa Hesten — og Støvet hævede sig i en Sky.“

„Men den næste Dag kom han igen. — Hvem er hendes Fader? — lød det som en Torden gennem Lejren. Daniel kom frem. — Sælg mig din Datter, forlang hvad du vil! — Men Daniel svarede: Det er kun Panerne, som sælger alt lige fra deres Svin til deres Samvittighed — jeg handler ikke med noget! — Magnaten skulde lige til at brøle op og greb efter Sablen, men en af os havde stukket brændende Fyrsvamp i Øret paa hans Hest, som nu jog bort med Fyren. Men vi brød op og drog afsted. Vi gik en Dag, og vi gik to, da ser vi — han har indhentet os! Hej, raaber han, giv mig Pigen til Ægte. Saa er min Samvittighed ren baade overfor Gud og for Eder; alt skal jeg dele med jer, og rig det er jeg! — Han var feberhed og vaklede i Sadlen som et Græsstraa for Vinden. Vi faldt i Tanker.“

„Naa, min Datter, saa tal nu du! — sagde Daniel.“

„Dersom en Hunørn af fri Vilje gik i Reden til Raven, hvad vilde der saa blive af den? spurgte Radda os.“

„Daniel gav sig til at le og vi med ham.“

„Prægtigt, min Datter! Hørte De det, Herre? Den Sag lader sig ikke ordne! Søg dig Duer — de er mere føjelige. — Og vi drog videre.“

„Men Herren greb sin Hue, kastede den mod Jorden og galopperede bort, ja han galopperede, saa Jorden rystede. — Se saadan, Falk, var Radda!“

„Naa, saa en Nat sidder vi og lytter — til Musik ude fra Steppen. God Musik var det! den fik Blodet i vore Aarer til at brænde, og den lokkede for os. Vi følte alle, at den Musik fik os til at ønske noget saadant, efter hvilket man ikke behøver at leve længere, men skulde man leve

— da som en Kejser over hele Jorden, — ja, saadan var den, Falk!“

„Og stadig nærmede den sig. Da kom en Hest tilsyne ud af Mørket, og paa den sad en ung Mand og spillede, mens han nærmede sig os. Ved Baalet standsede han, hørte op med at spille og saa' smilende paa os.“

„Aha, Isobar, saa det er dig! raabte Daniel glad til ham. Saa det er Lojko Isobar!“

„Hans Lokker faldt ned over Skuldrene, hans Øjne lyste som klare Stjerner — og Smilet — det var en hel Sol, ved Gud! Det var som om han og Hesten var smedet ud af et Stykke Jærn. Han sad der som badet i Blod ved Baalets Ild, og hans Tænder glinsede, naar han lo. Oho, forbandet være jeg, om jeg ikke allerede elskede ham som mig selv, før han endnu havde sagt et Ord til mig eller maaske bemærket, at ogsaa jeg var til i den vide Verden!“

„Der kan du se, Falk, hvilke Mennesker der gives! Han behøver kun at se dig i dine Øjne, og straks fængsler han din Sjæl, og du skammer dig ikke en Smule derover, du er endog stolt. Ja, du bliver ligefrem bedre derved. Af den Slags Mennesker er der kun faa, min Ven, og det er maaske godt det, for var der mange, satte man maaske ikke saa stor Pris paa dem. Saadan er det! Men hør nu videre.“

„Saa siger Radda: — Du spiller dejligt, Lojko! — Hvem har kunnet lave en saa fin og klangfuld Violin? Men Lojko lo: — jeg selv har lavet den! og jeg har ikke gjort den af Træ, men af en ung Kvindes Barm, en Kvinde som jeg elsker højt, og af hendes Hjærte har jeg snoet Strængene. Violinen er noget falsk endnu, men jeg forstaar at føre Buen! Ser du?“

„Det er en bekendt Sag, at vi Mænd straks søger at sløre en Kvindes Øjne, for at de ikke skal brænde vor Sjæl ud, mens vi paa samme Tid bliver syge af Længsel efter hende. Se dette var ogsaa Tilfældet med Lojko. Men

han traf ikke den rette. Radda vendte sig bort fra ham og sagde gabende: — og saa siger man, at Lojko er klog og behændig — hvor Folk dog lyver, og bort gik hun.“

„Oho, du skønne, din Tunge er skarp! Lojkos Øjne lynede, og han sprang af Hesten. — Goddag, Brødre! Her kommer jeg til jer!“

„Vi byder dig som Gæst, Ørn! — sagde Daniel som Svar til ham. Vi kyssede hinanden, snakkede lidt og lagde os saa til at sove . . . Vi sov fast. Men da det blev Morgen, saa' vi, at Isobars Hoved var ombundet med en Klud. Hvad skulde det betyde? Jo, det var Hesten, som med sin Hov havde sparket den sovende.“

„Aa, jo! Vi forstod nok, hvem den Hest var, og lo i Skægget, ogsaa Daniel smilte. Var da Lojko ikke Radda værdig? Nej! Hvor god en Pige nu er, saa er hendes Sjæl dog smal og smaalig, og selv om du vil hænge et Lispund Guld om hendes Hals, vil det ikke hjælpe, hun vil dog ikke blive bedre, end hun er. Naa, godt!“

„Vi opholdt os stadig paa samme Plet; vore Sager stod godt paa den Tid, og Isobar var hos os. Han var en prægtig Kammerat! Og vis var han som en Olding, kunde baade læse og skrive russisk og forstod ogsaa ungarsk. Begyndte han først at tale — saa vilde man vedblive at høre paa ham, om man saa skulde undvære Søvn en Evighed! Og hvor han spillede — gid Lynet maa ramme mig, om nogen paa Jorden kunde spille som Isobar! Fører han Buen hen over Strængen — da skælver dit Hjærte — fører han den endnu engang — da studser du, mens du lytter, men han spiller og smiler. Naar man hørte hans Sang, følte man paa samme Tid Trang til at græde og til at le. Saa, nu er der en, som angstfuld stønner fra Buen, stønner og beder om Hjælp, saa det skærer som en Kniv i dit Bryst. Men nu fortæller Steppen Himlen Æventyr, stille, sørgmodige Æventyr. Pigen græder, da hun følger sin egen, kære Ven! han kalder hende til Stævnemøde ude i Steppen. Og pludselig — hej! Som

Torden buldrer den frie, frejdige Sang — og det er som selve Solen faar Lyst til at danse paa Himlen! Ja saadan var det, Falk!

„Hver Fiber i dit Legeme forstod den Sang, og du blev helt dens Slave. Og havde Lojko raabt: Frem med Knivene, Kammerater! — saa var vi ogsaa gaaet paa med Knivene mod den, som Lojko havde udpeget. Han kunde have gjort med et Menneske, hvad han vilde, for alle elskede ham, elskede ham højt, kun Radda saa' ikke til ham; og godt om det kun havde været det, men hun lo ogsaa ad ham. Stærkt havde hun grebet i Isobars Hjærte, ej, ej, hvor stærkt! Lojko skar Tænder, trak i sit Overskæg, hans Øjne skuede mørkere end en Afgrund, og til Tider glimtede noget i dem, som gjorde ængstelig. Om Natten gik Lojko langt ud i Steppen, og dér græd hans Violin, indtil det blev Morgen, den hulkede, den fulgte Isobars Frihed til Graven. Men vi laa og hørte og tænkte: hvad er der at gøre? Og vi vidste, at stiller man sig imellem to Sten, som ruller mod hinanden — da gaar man derfra som Krøbling. Saadan stod det til.“

„Engang sad vi alle sammen og talte om Sagerne. Det blev saa trist. Saa bad Daniel: Syng en Sang, Isobar, og liv vore Sjæle op. Isobar lod sit Blik glide hen paa Radda, som laa tæt ved ham og stirrede op mod Himlen, og slog saa paa Strængene. Violinen begyndte da at tale, som havde det været et levende Pige-hjærte, og Lojko sang:

Hej, hop i Brystet brænder Ild
Og Steppen er saa bred.
En Hest jeg har som Stormen vild,
Paa den jeg jager stolt afsted
I Steppen ud.

„Radda drejede Hovedet, og idet hun rejste sig op, lo hun Sangeren lige ind i Øjnene. Han blussede op som Aftenrødmen.“

Hej, hop, hej min flinke Hest
 Løft Manken højt mod Sky,
 Bag Steppens Mørke, Regn og Blæst
 Os venter Morgengry.
 Nu bringer Solen snart os Bud,
 Nu rider vi af Natten ud
 Og møder Dag.

„Aa, hvor han sang! Nu om Stunder er der ingen, der synger saadan! Men Radda siger til ham:

„Du skulde ikke flyve saa højt, Lojko, du kunde gærne falde ned lige paa Næsen i en Vandpyt og tilsmudse dit Overskæg, pas bare paa. Som et Vilddyr saa' Lojka paa hende, men sagde intet.“

„Ja, det var Sang!“ sagde Daniel, „aldrig har jeg hørt noget lignende, lad Djævlén lave en Tobakspibe af mig, om jeg lyver!“ — Gamle Nur bevægede sit Overskæg og trak paa Skuldrene; Isobars dejlige Sang glædede os alle. Kun Radda kunde ikke lide den.

„Netop saadan nynnede en Myg engang, da den efterabede Ørnen,“ sagde hun.

„Du trænger nok til Pisk, Radda?“ og Daniel nærmede sig hende, men Isobar kastede sin Hue og sagde med et Udtryk i Ansigtet sort som Jord:

„Stop lidt, Daniel! En ilter Hest skal have Staalbidsel! Giv mig din Datter til Hustru!“

„Det lader sig høre!“ lo Daniel, „saa tag hende da, hvis du kan og vil!“

„Godt!“ sagde Lojka og vendte sig saa til Radda:

„Hør nu lidt paa mig, men vær ikke for stor paa det! Mange af din Slags har jeg set! Men ikke en har rørt mit Hjærte saaledes som du. Aa, Radda, du har fængslet min Sjæl! Naa, hvad der skal ske, det sker, og . . . aa! Jeg tager dig til Hustru for Gud, min Ære og din Fader. Men husk, min Frihed maa du ikke trodse — jeg vil vedblive at være en fri Mand og vil leve, som jeg selv vil!“ — og han nærmede sig hende med sammenbidte Tænder og

lynende Øjne. Vi ser, han strækker Haanden ud mod hende, — naa, tænker vi, Radda har nok lagt Tømme paa Steppehesten! Pludselig ser vi, han slaar ud med Armene og falder bag over med Nakken mod Jorden! . . .“

„Hvad var det? Det var som om en Kugle havde ramt ham i Hjertet. Men nej, det var Radda, som havde slaaet en Piskesnært om Benene paa ham og trukket den til sig, — se det var af den Grund, Lojko var falden.“

„Og atter ligger den unge Pige, saa lang hun er, og smiler. Vi venter paa, hvad der videre skal komme. Lojko sidder paa Jorden og støtter sit Hoved i Hænderne, som frygter han for, at det skal sprænges. Saa rejste han sig langsomt og gik ud i Steppen uden at se paa en eneste af os. Nur hviskede til mig: — Pas paa ham! — og saa krøb jeg efter Isobar ud i Steppen i Nattens Mørke. Ja, saadan var det, Falk!“

Makár bankede Asken ud af sin Pibe og gav sig atter til at stoppe den. Jeg hyllede mig tættere ind i min Kappe, og liggende saa jeg ind i hans gamle Ansigt, som var mørkebrunt af Sol og Blæst. Han rystede barsk og strængt paa sit Hoved og hviskede noget ved sig selv; det tykke, graa Overskæg bevægede sig, og Blæsten ruskede i hans Haar. Han lignede en gammel Eg, som var bleven brændt af Lynet, men endnu var kæmpemæssig, stærk og stolt over sin Styrke. Havet hviskede ligesom før fra Bredden, og Vinden bar som forhen denne Hvisken ud over Steppen. Nonka havde ophørt med at synge, og Skyer, som havde samlet sig sammen paa Himlen, gjorde Efteraarsnatten endnu mørkere og tristere.

„Lojka gik Skridt for Skridt med bøjet Hoved og Armene slapt hængende ned, og da han naaede hen i Kløften til Bækken, satte han sig paa en Sten og sukkede. Han sukkede saa tungt, at mit Hjerte af Medlidenhed fyldtes med Blod, men dog gik jeg ikke hen til ham. Ord hjælper ikke i Sorgen — det er sikkert. Ja — ja! En Time blev

han siddende og en til og en tredje med uden at røre sig — han sad kun.“

„Og ikke langt fra ham laa jeg. Natten var lys, Maanen overgød hele Steppen med Sølv, og man kunde skelne alt langt borte.“

„Pludselig ser jeg : fra Lejren kommer Radda skyndsomt gaaende. Glad blev jeg ; hvor det er prægtigt — tænker jeg — en kæk Pige den Radda ! Nu nærmer hun sig ham, han hører det ikke. Hun lægger sin Haand paa hans Skulder ; — Lojko fo'r sammen, han tog de sammenknugede Hænder fra hinanden og løftede Hovedet. Saa springer han op og griber til Kniven ! Hvad, han dræber hende, det ser jeg og vil allerede raabe om Hjælp og selv løbe hen til dem, saa hører jeg pludselig :

„Holdt ! Jeg flækker dit Hoved ! — Jeg ser, Radda har en Pistol i Haanden, og hun sigter mod Isobars Pande. Det var en Satans Pige ! Naa, tænker jeg, nu er de hinanden jævnbyrdige i Styrke, hvad mon det bliver til ?“

„Hør ! — Radda stak Pistolen i Bæltet og sagde til Isobar : „Jeg kom ikke for at dræbe dig, men for at slutte Fred, kast din Kniv !“ Han kastede Kniven og saa' hende dybt ind i Øjnene. Dette var besynderligt, min Ven ! To Mennesker stod her og saa' som vilde Dyr paa hinanden, og begge var de saa smukke og kække. Den klare Maane saa' paa dem — ogsaa jeg.“

„Hør mig, Lojko — jeg elsker dig !“ siger Radda. Han trak kun paa Skuldrene, som var han bunden paa Hænder og Fødder.

„Jeg har set mange prægtige Mennesker, men du er den stolteste og smukkeste af dem alle baade af Sjæl og af Legeme. Hver eneste af dem havde ofret sit Overskæg — havde jeg blot givet dem et Vink derom, alle havde de kastet sig for mine Fødder, om jeg havde villet det. Men havde der været nogen Mening deri. De var ikke saa dristige iforvejen, saa havde jeg vel gjort dem til rene Kællinger. Der er kun faa kække Zigøjnere tilbage i Verden,

aa, saa faa, Lojko. Aldrig har jeg elsket nogen, Lojko, men dig elsker jeg. Jeg elsker ogsaa Friheden! Friheden, Lojko, elsker jeg maaske højere end dig. Men uden dig kan jeg ikke leve, som du heller ikke kan leve uden mig. Saa det jeg vil er, at du skal være min baade med Sjæl og Legeme, hører du?" — Lojko lo."

„Jeg hører! Mit Hjærte fryder sig over slig Tale! Tal videre!"

„Ja, du skal høre mere, Lojko. Det er ligemeget, hvorledes du snor dig, jeg skal dog overvinde dig, du skal blive min. Spild ikke din Tid til ingen Nytte . . . mine Kys og Kærtegn venter paa dig . . . jeg skal holde dig fast ved mine Kys, de skal faa dig til at glemme dit raske Liv — og disse muntre Sange, de skal ikke mere lyde ud over Steppen — men for mig vil du synge ømme Kærlighedssange, for mig din Radda . . . Spild derfor ikke din Tid, — nu har jeg sagt det — og imorgen skal du lyde mig, som var jeg Lejrens ældste. Hvis du i hele Lejrens Paa-syn vil knæle for mine Fødder og kysse min højre Haand — da vil jeg være din Hustru."

„Se saadant noget forlangte det Djævlens Pigebarn! Aldrig har jeg hørt Mage dertil; det var kun i gamle Dage hos Montenegrinerne, at saadant kunde ske, men aldrig hos Zigøjnerne. Broderskab med et Pigebarn! Kan du tænke dig noget mere latterligt, Falk? Selv om du i et helt Aar vilde lægge dit Hoved i Blød, kunde du vist ikke!"

„Lojko sprang til Side og skreg ud over hele Steppen, som var han bleven saaret i Brystet. Radda skottede til ham, men fortrak ikke en Mine."

„Naa, Farvel da til imorgen, saa gør du altsaa, som jeg har sagt dig. Hører du, Lojko!"

„Ja, jeg hører! Jeg skal gøre det — stønnede Lojko og rakte hende Haanden. Hun saa' ikke engang tilbage efter ham, men han svajede som et Træ, Vinden har knækket, og faldt saa om paa Jorden, hulkende og leende."

„Se saadan havde den forbandede Radda pint den

raske Fyr. Med Nød og næppe fik jeg bragt ham til Fatning.“

„Jeg vendte tilbage til Lejren og fortalte de gamle alt. De tænkte derover og besluttede saa at vente og se — hvad det blev til. Og saa gik det saaledes. Da vi om Aftenen alle samledes omkring Baalet, kom ogsaa Lojko. Han var forlegen og var i Løbet af en Nat bleven forfærdelig mager; hans Øjne var indfaldne og nedslagne, og uden at se op sagde han:

„Sagen er den, Kammerater: jeg har i Nat set ind i mit eget Hjærte og ikke fundet Plads i det for mit gamle, frie Liv. Radda alene lever dér — og intet andet. Hun elsker sin Frihed højere end mig, men jeg elsker hende højere end min Frihed, og jeg har derfor besluttet at bøje mig for Raddas Fødder, som hun har befalet mig, for at alle kan se, hvorledes hendes Skønhed har sejret over den kække Lojko Isobar, som før har leget med Piger som en Grib med Ænder. Saa bliver hun min Hustru og vil kærtegne mig og kysse mig, saa at jeg ikke faar Lyst til at synge for Eder — og min Frihed vil jeg ofre! Ikke sandt, Radda? — Han hævede Blikket og saa' usikkert paa hende. Strængt og uden at sige et Ord nikkede hun og pegede paa sine Fødder. Vi saa' til — men forstod intet. Vi havde mere Lyst til at komme bort for ikke at se Lojko kaste sig for Pigens Fødder, selv om denne Pige var Radda. Vi var baade skamfulde og bedrøvede.“

„Naa!“ raabte Radda til Isobar.

„Haahaa! Forhast dig ikke, du har Tid nok . . . lo han, og hans Latter klirrede som Staal.“

„Se, saadan forholder Sagen sig, Kammerater! Nu staar der kun tilbage at prøve, om min Radda virkelig ogsaa har et saa fast Hjærte, som hun foregiver. Jeg vil saa prøve, — tilgiv mig, Brødre!“

„Aa, vi fik ikke engang Tid til at gætte, hvad Isobar havde isinde, før Radda laa paa Jorden med Isobars Kniv boret i sit Bryst lige til Skaftet. Vi var som forstenede.

„Radda rev Kniven ud, slyngede den bort, trykkede Saaret til med en Lok af sit sorte Haar og sagde smilende, højt og tydeligt:

„Farvel, Lojko! Jeg vidste, at du vilde gøre saadan!
... saa udaandede hun ...“

„Forstod du hende, Falk? Se saadan var hun, jeg være forbandet for evige Tider, om hun ikke var en djævelsk Pige! Ja!“

„Aa, saa skal jeg da ogsaa bøje mig for dine Fødder, stolte Dronning! — raabte Lojko ud over Steppen og styrtede sig ned paa Jorden og trykkede sine Læber mod den døde Raddas Fødder. Vi tog vore Huer af og stod maalløse.“

„Hvad skal man gøre i et saadant Tilfælde, Falk? Ja — ja! Gamle Nur var ved at sige: — Vi maa binde ham! Ingen Hænder vilde have løftet sig for at binde Lojko Isobar, ingen, og dette vidste Nur. Han slog ud med Haanden og traadte til Side. Men Daniel tog Kniven, som Radda havde kastet, og saa' længe paa den; hendes Blod var endnu ikke størknet paa den, og skarp var den. Saa gik Daniel hen mod Isobar og jog den ind i Ryggen paa ham — lige mod Hjærtet. Den gamle Daniel var jo dog Raddas Fader!“

„Ja, saadan!“ sagde Lojko tydeligt, idet han vendte sig mod Daniel — og han gik bort for at indhente Radda.“

„Dér laa Radda og trykkede Haanden med Haarloken mod sit Bryst og med de aabne Øjne vendt mod den blaa Himmel, og ved hendes Fødder laa den raske Lojko Isobar. Krøllerne var faldet ned over hans Ansigt, saa man ikke kunde se det.“

„Vi stod og tænkte. Den gamle Daniels Læber dirrede, og hans Bryn trak sig sammen. Han stirrede tavs mod Himlen, men Nur, hvis Haar var snehvidt, laa med Ansigtet mod Jorden og græd, saa hans gamle Skuldre ryttede.“

„Her var der noget at græde over, Falk! Ja — ja!“

„Naar du gaar, saa følg din egen Sti, drej ikke til Siden — gaa lige ud, og sæt ikke dit Liv paa Spil til ingen Nytte . . . Ja, det var det, Falk!“

Makár tav, gemte sin Pibe i Tobakspungen og slog Kappen sammen over Brystet. Det regnede, Blæsten tog til, og Havet brummede hult og vredt. En for en kom Hestene hen til Baalet, som var ved at slukkes; de saa' paa os med deres store, kloge Øjne og blev staaende ubevægelige, idet de dannede en tæt Ring omkring os.

„Hoa, hoa!“ raabte Makár venligt til dem og klappede med Haanden sin sorte Yndlingshest paa Halsen, mens han sagde til mig:

„Det er paa Tide at sove!“ — saa gemte han Hovedet under Kappen og strakte sig ud paa Jorden. Jeg var ikke søvnig. Jeg stirrede gennem Steppens Mørke ud mod Havet, og for mine Øjne svævede i Luften Raddas skønne og stolte Skikkelse. Hun pressede den sorte Haarlok mod sit Saar, og gennem hendes mørke, fine Fingre sivede Blodet Draabe for Draabe og faldt som ildrøde Smaastjerner paa Jorden. Og lige bag hende saa' jeg den unge, frejdige Lojko Isobar; hans Ansigt var skjult bag tykke, sorte Krøller, og frem fra dem randt kolde og store Taarer . . .

Regnen tog til, og Havet sang sin dystre og højtidsfulde Hymne for disse to stolte og smukke Zigøjnere — Lojko Isobar og den gamle Daniels Datter Radda.

Og begge svævede de foran mig gennem Nattens Mørke — men Lojko kunde ikke indhente Radda.

KAIN OG ARTEM

Kain var en lille væver Jøde med et skarpt, gulligt og magert Ansigt. Hans Kindben og Hage var bevokset med et børsteagtigt, rødt og stridt Skæg, der som en gammel, forslidt Fløjelsramme omgav hans Ansigt.

Under Hatteskyggen og de ligesom plukkede Øjenbryn skinnede et Par smaa, graa Øjne. Disse kunde ikke fæste sig længe paa én Ting ad Gangen, men flakkede uroligt til alle Sider, stadig smilende, med et Smil, som var ængsteligt, ydmygt og sledsk.

Enhver, som saa' ham, var straks paa det rene med, at han var betaget af en Frygt for alt og alle — en Frygt som i Løbet af et Sekund kunde stige til Rædsel. Og det var ogsaa derfor at mange ved ondskabsfulde Spottegloser og Puf søgte at øge denne spændte Sindsstemning, som ikke alene havde taget Magten over hans Nerver, men som ogsaa syntes at være trængt helt ud i Folderne af hans Klædning, som fra Skulder til Hæl bedækkede det knogledede Legeme.

Jødens Navn var Chain Aron Purviz, men man kaldte ham „Kain“. Dette Navn er mere kendt, og der er saa meget haanende i det. Skønt det ikke passede til denne lille, ængstelige og svage Skikkelse, saa fandt dog alle, at det fuldtud karakteriserede ham.

Han levede iblandt Folk, hvem Skæbnen havde været ond imod; saadanne Mennesker vil altid gerne krænke

andre, og de gør det, for det er den eneste Maade, de kan hævn sig paa. Det var heller ikke svært at saare Kain, men han smilte kun svagt og angerfuld, naar man gjorde Nar ad ham; han kunde endogsaa undertiden gøre sig selv latterlig, ligesom om han ved at mere de andre erlagde en Slags Betaling for Retten til at færdes imellem dem.

Han ernærede sig naturligvis — som andre Jøder af Handel. Med en stor Trækasse gik han omkring og faldt sine Varer med en spæd Stemme:

„Blanksværte! Tændstikker! Knappenaale! Haar-naale!“ og meget andet.

Endnu noget karakteristisk var der ved ham — og det var Ørene; disse var store og udstaaende og bevægede sig stadig, ligesom en forskræmt Hests.

Han drev sin Handel i en Gade Schihan, hvor kun forskellige Udskudsmennesker holdt til. Den var meget snæver med høje, mørke og gamle Huse; her fandtes Logihuse, Beværtninger og Kludekramforretninger — og de var befolkede med Tyve og Hælere samt en Del Smaahandlende. I denne Gade var der altid mørkt og smudsig, og der vrimlede af berusede Mennesker; om Sommeren var Atmosfæren mættet af en stram Brændevinsos og af noget ligesom raaddent. Ganske tidligt om Morgen kiggede Solen forsigtigt derved, men kun for et kort Øjeblik; den var ligesom bange for at tilsmudse sine Straaler.

Gaden skraanede ned ad en Bakke tæt ved Bredden af en stor Flod, og derfor bestod Publikum ogsaa for en stor Del af Skibsbyggere, Matroser og Lastdragere. Her svirede de og nød Livet paa deres Vis, og her drak de sig fulde, mens Tyvene rundt omkring i Krogene ventede paa, at dette skulde indtræffe. Paa Fortovene stod Sælgekønerne og faldt deres Spisevarer, baade Kød, Postej og Lever. Arbejdsfolkene fra Floden kom i Klynger og fortærede med Begærighed de varme Retter; de berusede sig, sang eller skændtes, mens de Handlende med høj Røst

roste deres Varer for at lokke Købere til sig. Vogne rumlede larmende gennem Gaden og banede sig kun med Besvær Vej gennem denne Menneskevrimmel.

Her i denne elendige Gyde, fuld af Smuds, øredøvende Larm og raa Tale, tumlede altid en Mængde Børn — Børn i forskellige Aldre, men alle lige snavsede, sultne og fordærvede. Her løb de fra tidlig Morgen til sen Aften og opholdt kun Livet takket være Sælgekonernes Gavmildhed og deres egne smaa Hænders Behændighed — og naar Natten kom, sov de et eller andet Sted — i en Port eller i Fordybningen foran et Kældervindue. Ved Daggrø var disse elendige Væsner allerede paa Benene for at tilrane sig noget velsmagende og nærende Mad eller tiltigge sig det, som var ubrugeligt for de Handlende.

Hvis var disse Børn? Allemands . . .

I denne Gade var det, at Kain Dag ind og Dag ud slentrede omkring og raabende falbød sine Varer for Gadens Kvinder. Disse laante ogsaa Penge af ham — en tyve Kopek paa et Par Timer, men de maatte forpligte sig til at betale toogtyve tilbage, og de betalte ogsaa meget punktligt.

Kain havde ikke saa faa Forretninger i Gaden: af de forsvirede Arbejdere købte han, Skjorter, Hatte, Støvler og Harmonikaer, af Kvinderne Nederdele, Trøjer og Skilingspynt, saa enten bortbyttede han disse Ting, eller han solgte dem med en Fortjeneste af en halv Snes Kopek. Men spottet blev han til hver en Tid og mange Gange pryglet, ja, endog udplyndret. Men klage gjorde han ikke — han smilte kun — hans Smil var sørgmodigt — blidt.

Naar et Par af disse Fyre, sultne og drukne, parate til at begaa en Forbrydelse, i en eller anden af Gadens Kringelkroge med et Næveslag slog den stakkels Jøde til Jorden, hvis han da ikke forinden var segnet om af Rædsel, kunde han ligge der for Fødderne af dem og krampagtig og skælvende søge i sine Lommer, mens han bad for sig:

„Aa, Herrer! Gode Herrer! Tag blot ikke det hele. Hvordan skal jeg saa kunne gøre Forretninger?“

Og af lutter Smil, sitrede hele hans magre Ansigt.

„Naa, hyl nu ikke! vi forlanger ikke mere end tredive Kopek . . .“ Disse gode Herrer vidste nok, at det ikke lønnede sig paa én Gang at blotte ham helt. Saa rejste Kain sig op og fulgtes ned ad Gaden med dem, der lige havde overfaldet ham, snakkede med dem og smilte, mens de svarede ham naadigt eller gjorde Nar ad ham. Efter en saadan Tildragelse syntes Kain endnu magrere.

Han kom vist ikke godt ud af det med sine Trosfæller, thi han saas sjældent sammen med dem, og skete det endelig engang, var det tydeligt, at der blev set ned paa ham. Rygtet sagde, at Jøderne havde forstødt ham, og en Tid lang gik han i Gaden under Navnet „Den forbandede“.

Om det saa var de elendige Børn, lod de ham ikke være i Fred; de kastede Smuds og Skaller af Vandmeloner og mange andre Ting efter ham; tidt søgte han at tale godt til dem, men hyppigst skyndte han sig ind i Trængslen, hvorhen Børnene ikke turde følge ham af Frygt for at blive traadt ned.

Saaledes levede Kain Dag efter Dag, kendt af alle og forfulgt af alle — han gjorde Forretninger, rystede af Skræk og smilte — men saa pludselig en Dag smilte ogsaa Skæbnen til ham.

*

*

*

Hvor man saa vender sig hen i Livet, finder man en Despot. I denne Gade var det Artem, som gav denne Rolle; han var en stor Fyr med regelmæssige Ansigtstræk og et tykt, sort Haar, som i smukke, bløde Krøller faldt ned over Panden og naaede de pragtfulde, fløjelsagtige Øjenbryn og de store graa Øjne. Næsen var lige, klassisk-regelmæssig, Læberne røde og saftige, dækkede af

et stort sort Overskæg. Hans runde, rene, mørkladne Ansigt var ualmindeligt smukt, og disse Øjne, over hvilke der laa ligesom en Taage, stod godt til Ansigtet og ligesom opfyldte og forklarede dets Skønhed.

Bredbrystet, høj og velskabt, altid med et ubevidst tilfreds Smil om Læberne var han her Mændenes Frygt og Kvindernes Glæde. En stor Del af Dagen tilbragte han et eller andet Sted, hvor Solen rigtig bagte, og laa saa dér tung og doven og nød Luften og Sollyset.

Han var henvend fem og tyve Aar. For tre Aar siden var han kommen her til Byen med en Flok Lastdragere fra Promsino; da Sejladsen var hørt op, blev han Vinteren over her, da han forstod, at han ogsaa nok uden at arbejde kunde komme til at leve behageligt af sin Styrke og gode Udseende. Og fra Bondeknøs og Lastdrager gik han over til at blive Sælgekoners og andre Kvinders Ven. Denne Art Beskæftigelse tillod ham at have Mad, Brændevin og Tobak, naarsomhelst han ønskede det; andet vidste han forresten heller ikke at ønske sig.

Kvinderne kunde for hans Skyld komme op at skændes, ja endog op at slaas; der blev sladret til de gifte Koners Mænd, og Konerne blev haardt afstraffede, men Artem var ligeglad; han varmede og strakte sig i Solskinnet som en Kat.

Hans Plads var sædvanlig oppe paa Bakken. Herfra kunde han se Floden lige for sig og bag den grønne Enge, som strakte sig ud mod Horizonten, isprængte med graa Pletter — det var Landsbyer. Dér var der stille, klart og smukt, men vendte han Hovedet tilvenstre, saa' han sin Gade med hele det larmende, sydende Liv; naar han rigtig betragtede dets mørke Virvar, kunde han skelne forskellige Mennesker deri, som han kendte, og han kunde høre Gadens Hungersbrøl. Paa Bakken rundt omkring ham voksede der tæt Steppegræs og spredte sygelige Birke-træer og Hyldeburbuske; her sov Bøllerne deres Rus ud,

spillede Kort, lappede deres Klæder eller hvilede ud efter endt Arbejde eller Slagsmaal.

Af dem var Artem ikke afholdt. Han var uovervindelig stærk og ofte i Krigshumør, og dertil kom han til sit Brød paa en altfor let Maade. Dette vakte Misundelse, navnlig da det var meget sjældent, at han lod andre nyde godt af sit Bytte. I det hele taget var hans Venskabsfølelser ikke stærkt udviklede, og han følte sig ikke tiltrukket af Omgang med Mennesker. Talte nogen til ham, svarede han gerne, men selv indledede han aldrig en Samtale, bad nogen ham om Penge til en Snaps, saa gav han, men det faldt ham aldrig ind at traktere af sig selv. Det var ellers Skik, at hver en Kopek blev spist eller drukket op i Fællesskab.

Herud under Buskene kom Sendebudene med Kærestebreve — smaa pjaltede Piger eller Drengene. De er meget unge, kun en seks-syv Aar, sjældent ti, men de er sig allerede bevidst, hvor vigtigt et Hverv der er betroet dem, de taler sagte og med en hemmelighedsfuld Mine.

„Onkel Artem, jeg skal hilse fra Tante Marja og sige, at hendes Mand rejser idag, og spørge om du vil leje en Baad og ro en Tur ud ad Engene til med hende.“

„Naa!“ og Artem trak lidt paa Svaret, mens hans prægtige Øjne smilte svagt.

„Men det maa være sikkert . . .“

„Det kan jeg gerne . . . hvad er hun for en, denne Tante Marja?“

„Hendes Mand har jo en Butik,“ siger det lille Sendebud bebrejdende.

„En Butik . . . naa? Er det den ved Siden af Isenkræmmeren?“

„Ja, det er . . .“

„Aa, min lille Ven, hende kender jeg saamænd godt. Det var kun for Løjer, jeg spurgte om det; Marja kender jeg godt.“

Men Sendebudet stoler ikke rigtig derpaa, og da han

gærne vil røgte sit Hverv til fuld Tilfredshed, forklarer han Artem:

„Marja — hende den lille, rødmussede — ved Siden af Fisken . . .“

„Javel! ved Siden af Fisken. Tror du virkelig, at jeg tager Fejl? Sig du kun til Marja, at vi tager afsted — og saa kan du godt gaa!“

Nu sætter Sendebudet sit mest sødladne Ansigt op og siger:

„Onkel Artem, skal det ikke være en lille Skilling?“

„En Skilling? Men hvis jeg nu ingen har?“ svarer Artem og stikker begge Hænder i Lommerne, hvor han altid finder et Pengestykke. Saa iler den lille glædestraalende afsted for at underrette den forelskede Sælgekone om, at Kommissionen er besørget, og for ogsaa der at faa en Belønning. Han ved, hvad Penge er værd, ikke alene fordi han er sulten, men ogsaa fordi han ryger Cigaretter og drikker og selv ogsaa har sine smaa Hjærteanliggender.

Dagen efter en saadan Tildragelse er Artem endnu mere utilgængelig for ydre Indtryk, men ogsaa smukkere, smuk som et mægtigt, men roligt Dyr.

Saaledes randt denne mætte og næsten ubevidste Tilværelse, som tiltrods for skinsyge og misundelige Mænd og Kvinder var saa rolig, fordi den var beskyttet af Artems Næves frygtelige Kraft.

Undertiden kunde man se noget mørkt og truende i hans Øjne; de fløjelsbløde Bryn trak sig bistert sammen, og Panden furede af en dyb Rynke. Saa rejste han sig og gik ned i Gaden, og jo nærmere han kom Menneskevrимlen, des større blev Pupillerne i hans Øjne, og desto hyppigere skælvede de fine Næsebor. Over hans venstre Skulder hang en gul Vadmelskofte, men den højre var kun dækket af Skjorten, gennem hvilken man kunde skimte, hvor kraftig den var.

Han kunde ikke lide at gaa i Støvler og brugte derfor Bastsko, hvis hvide Baand, som var krydsede op omkring

Benene, fremhævede hans runde Lægge. Langsomt, som en stor Tordensky, nærmede han sig.

Man kender hans Vaner, og af hans Ansigtsudtryk ved man, hvad man kan vente sig af ham. Der høres en advarende Hvisken:

„Der er Artem!“

Man gør Plads for ham, Trug med Varer, Gryderne med den varme Mad flyttes til Side, man smiler sledskende til ham og hilser — men frygter ham alle. Han derimod gaar mørk og tavs frem gennem al denne Underdanighed og Frygt, med et Udtryk som hos et smukt vildt Rovdyr.

Nu støder han til et Trug, og hele dets Indhold — Kallun, Lever og Lunge — flyder ud paa den snavsede Gade. Ejeren giver et fortvivlet Skrig fra sig og bruger derefter Mund.

„Hvorfor staar du ogsaa i Vejen?“ spørger Artem roligt, men ulykkespaaende.

Han gaar langsomt videre, mens den Handlende skyn-der sig ind i en Butik og faar noget varmt Vand til at vaske sine Varer af i, og fem Minutter efter falbyder han dem atter over hele Gaden: Hjærte, Lever, Lunge . . .

Den stadige Raaben og Skrigen lyder i Gaden, Luften er kvælende tung. Højt over det hele kan man gennem det ophvirvlede Støv lige skimte Himlen som et blaat Baand.

„Traad, Naale . . .!“ Det er Kain, man hører raabe.

„Postejer!“ raaber en ung Kagekone.

„Løg!“ falbyder en anden.

Og en Mand, som er godt kendt i Gaden, er ifærd med at sælge en Arbejder sin Skjorte, som han trækker af sig; den er smudsig, men stærk, og han anbefaler den indtrængende.

„Hvor tror du, du kan gaa hen og faa saadan en Stadsskjorte for tyve Kopek? Med den paa kan du saamænd gjerne fri til en Pige med Millioner!“

I den vilde Brølen høres pludselig en skærende Barne-
stemme :

„Aa — giv mig for Jesu Kristi Skyld en Skilling . . .
jeg er ganske alene . . . har hverken Fader eller Moder. . .“

Besynderligt og fremmed lyder Kristi Navn i denne
Gade.

„Artem ! kom her !“ raaber en Sælgekone venligt.
„Hvor har du dog været saa længe ? Har du helt
glemt os ?“

„Har du faaet solgt meget ?“ spørger Artem roligt, og
med et Spark vælter han hendes Varer. De varme, fed-
tede Kødboller rutscher ud over Brostenene, idet der staar
en Damp ud fra dem, mens Sælgekonen gør sig rede til at
slaas og hidsigt raaber :

„Din uforskammede Røver ! at Jorden vil taale dig,
din astrakanske Dromedar !“

Man ler hende ud — alle ved, at hun let tilgiver Ar-
tem dette.

Han gaar stadigt langsomt videre, skubber og træder
paa Folk, mens en advarende Hvisken som en Slange kry-
ber forud for ham.

„Artem kommer !“

Selv den, som for første Gang hører disse to Ord, føler
sig ligesom truet og skynder sig hurtigt til Side, mens han
nysgærrig og forsigtig skæver til den smukke Mands im-
ponerende Skikkelse.

Pludselig møder Artem en af sine gode Bekendte, en
Stratenrøver. De hilser paa hinanden, og Artem trykker
med sin jærnfaste Haand Vennens, saa denne skriger af
Smerte og giver sig til at skælde ud. Saa trykker Artem
endnu haardere, mens han rolig iagttager Manden, som
stønnende af Smerte skriger :

„Saa slip dog, din forbandede Bøddel !“

Men Bøddelen er ubønhørlig som en Dommer. Det
skete heller ikke saa sjældent, at Kain faldt i Artems gru-

somme Kløer, og denne legede saa med ham som et Barn med en Bille.

Denne ligesaa ejendommelige som uforstaaelige Opførsel skaffede ham en Mængde Fjender, men disse kunde dog ikke faa Bugt med ham, skønt de flere Gange havde prøvet derpaa. Saaledes havde engang syv raske Knøse opmuntret dertil af hele Gaden besluttet sig til at give Artem en ordentlig Lektion. Dette Forsøg kom de to dyrt til at staa, mens de øvrige slap noget billigere. En anden Gang var det nogle Handlende — forbitrede Ægtefæller — som havde lejet en sand Kæmpe af en Slagter. Denne havde mere end én Gang overvundet Circus-Atleter, og nu paatog han sig for høj Betaling at slaa Artem halvt ihjel. Artem gik aldrig af Vejen for en Brydekamp, og han fik da ogsaa vredet Armen af Nøglebenet paa Slagteren og bagefter med et Slag strakt ham bevidstløs til Jorden. Disse Kendsgærninger øgede i betydelig Grad Agtelsen for Artems Styrke, men skaffede ham naturligvis samtidig flere Fjender.

Saaledes blev Artem ved med at ødelægge alt og alle paa sin Vej. Hvad var det dog for Følelser, han vilde give Luft? Skulde det mon være en Hævn over Byen og Livet, fordi de havde revet ham, Markernes og Skovenes Søn, bort fra den Jordbund, som var hans, eller var det fordi, han havde en Følelse af, at Byen søgte at tilintetgøre ham, idet den besmittede hans Legeme og Sjæl med sin Gift, og at han derfor maatte kæmpe med denne skæbnesvangre Magt, som vilde gøre ham til sin Slave.

Hans Adfærd havde undertiden tilfølge, at han endte paa Politistationen, hvor han dog blev behandlet bedre end nogen anden der fra Byen; man var forbavset over hans utrolige Kræfter og morede sig derover, for man vidste, at han ingen Tyv var, og at han var for dum til at være det. Men hyppigst endte han dog nede ved Kajen hos et eller andet Kvindfolk, som var forelsket i ham. Men skummel og lunefuld var han saa, hans Blik var vildt og An-

sigtsudtrykket som en Vanvittigs. Kvindemennesket slog om sig med Udtryk, som var hun Ejer af dette vilde Dyr, men som dog samtidigt vidnede om en ikke saa ringe Frygt for ham.

„Skal jeg ikke købe et Par Flasker Øl, min Ven? Eller vil du hellere have Likør? Skal det ikke være lidt at spise? Jeg synes ikke du er rigtig oppe, som du plejer at være . . .“

„Aa, lad mig være!“ svarede Artem gnavent. I nogle Minutter lod hun ham saa i Fred, men tog saa atter fat for at faa ham til at drikke, for hun vidste jo nok, at saa-længe Artem var ædru, vankede der ingen Kærtegn.

En skønne Dag fandt Skæbnen, som ofte kan være ret spøgefuldt, paa, at dette Menneske og Kain skulde træffe hinanden.

*

*

*

Det gik saaledes til.

En Gang efter et frygteligt Sold gik Artem vaklende, fulgt af sin Dame, gennem et smalt øde Stræde. Dér var han ventet. Flere Mænd styrtede sig over ham og slog ham til Jorden. Da han var beruset, kunde han kun daarligt forsvare sig; hans Angribere benyttede sig heraf og vedblev i en hel Time at hævne sig paa ham for de utallige Fornærmelser, han havde tilføjet dem. Artems Ledsagerinde var løben sin Vej, Natten var mørk og Stedet øde, saa de havde den gunstigste Lejlighed til fuldt Opgør med ham, og de arbejdede da ogsaa uden at spare paa Kræfterne. Da de endelig udmattede holdt op, laa der to ubevægelige Legemer paa Jorden; det ene var den smukke Artems, og det andet en Fyrs, som gik under Navnet „den røde Ged“.

Der raadsloges nu om, hvad man skulde gøre med disse Kroppe, og man bestemte sig til at gemme Artem under en gammel Skude, som Isen havde ødelagt og nu

laa paa Flodbredden med Bunden ivejret, men „den røde Ged“ skulde man tage med sig.

Mens man trak af med Artem, kom denne pludselig til sig selv, men han indsaa snart, at det vist nok var det fordelagtigste for ham at spille død, og derfor tav han og bed Smerten i sig. Og de andre slæbte afsted med ham, mens de skældte ud og skændtes om, hvem af dem, der havde givet ham de drøjeste Slag. Artem hørte, at den ene af dem, Mischka Viviloff, fortalte sine Kammerater, at han stadig havde søgt at sparke Artem under de venstre Ribben for at faa hans Hjærte til at briste; en anden havde sigtet efter hans Mave for at ødelægge hans Indvolde, og en tredje havde staaet paa hans Bryst og trampet paa det. Endelig naaede de Baaden og fik ham puttet ind under den; inden de fjærnede sig, hørte han dem endnu sige, at nu var det nok forbi med ham, Artem.

Nu laa han ganske alene paa en Bunke fugtigt Mudder, som Floden havde skyllet op. Det var mørkt. En kølig Majnat, hvis friske Luft Artem kunde takke for, at han næsten hele Tiden var ved Bevidsthed. Flere Gange prøvede han paa at krybe ned til Floden, men hver Gang faldt han i Besvimelse ved de frygtelige Smerter, som Bevægelsen voldte ham; saa kom han atter til sig selv, forpint og lidende af Tørst. Ganske tæt ved ham skvulpede Floden sagte mod Bredden, som vilde den drille ham for hans Magtesløshed. Saadan tilbragte han hele Natten, bange for at stønne og bange for at røre sig.

Da han engang efter en Besvimelse var kommen til sig selv, følte han, at der ligesom var sket noget godt, noget som havde lindret hans Smerter. Med Besvær kunde han lige faa et Øje op og bevæge de forslaaede, hovne Læber. Det var Dag, thi Solen skinnede ind gennem Sprækker i Baaden. Saa fik han Haanden løftet op til Ansigtet og følte, at der laa vaade Klude over det; hans Bryst og Mave var dækket paa samme Maade. Han var helt afklædt, og Kulden mindskede hans Smerter.

„Drikke . . .“ fik han sagt, thi han anede, at der maatte være nogen hos ham. En Haand straktes hen over hans Hoved og stak ham en Flaskehals i Munden. Da Artem havde drukket Vandet, vilde han gerne vide, hvem det var, som havde rakt ham det, men et Forsøg paa at dreje Hovedet mislykkedes paa Grund af hæftige Smerter i Halsen. Saa hviskede han hæst og stønnende:

„Hvis jeg fik et Glas Brændevin . . . og ogsaa blev gnedet dermed udvendig . . . kunde jeg maaske rejse mig . . .“

„Rejse Dem? Nej, det kan De ikke. De er jo helt blaa og svullen som en druknet. Brændevin, det kan De faa, det har jeg . . . jeg har en hel Flaske . . .“

Dette blev sagt hviskende og ængsteligt, men meget hurtigt. Artem kendte denne Stemme, men han kunde ikke huske, hvilken Kvindes det var.

„Giv mig saa noget!“ sagde han.

Og atter rakte der ham en Flaske bagfra af en, som øjensynlig vilde undgaa hans Blik. Artem anstrængte sig for at synke Brændevinen, mens han med sit ene Øje stirrede op i Baadens sorte Bund, som var overgroet af Svampe.

Da han havde drukket en god Pægl, sukkede han dybt og lettet, men det rallede i hans Bryst, da han med en svag og tonløs Stemme sagde:

„Det er ordentlig, saa man har lavet mig til . . . men vent bare . . . til jeg kommer paa Benene. Er jeg først paa Benene . . . saa tag jer iagt . . .“

Der fulgte ikke noget Svar, men han hørte en Puslen, som listede en sig bort fra ham; nu lød kun Bølgernes Plasken og langt borte fra Arbejdernes Sang. Saa hørtes en Dampers gennemtrængende Fløjten efterfulgt af en øresønderrivende Hysten, som tog den for bestandig Afsked med Jorden. Artem ventede længe paa Svar, men der forblev stille under Baaden, hvis Bund hang, gennemtrængt af grøn Fugt, og gyngede over Hovedet paa ham,

snart hævende sig opefter og snart sænkende sig ned over ham, som vilde den med et Brag styrte ned og knuse ham.

Artem fik Medlidenhed med sig selv. Pludselig blev han sig sin barnlige Hjælpeløshed klart bevidst, mens han paa samme Tid forstod, hvor dybt han var bleven krænket. Han, der var saa stærk og smuk, var bleven skamferet paa det frygteligste! . . . Med matte Hænder gav han sig til at beføle sine Skrammer og Hævelsen i Ansigtet og paa Brystet, udstødte saa nogle bitre Skældsord — og gav sig til at græde. Store, varme Taarer løb ned ad hans Kinder og Øren, og han følte, at Taarerne ligesom befriede ham for noget knugende indvendig.

„Ja! . . . Vent blot! . . .“ mumlede han hulkende.

Pludselig hørte han tæt ved sig en tilbagetrængt Graad, som var der en, der efterabede ham.

„Hvem er det?“ spurgte han truende, skønt han selv var bleven angst.

Han fik intet Svar.

Da samlede Artem alle sine Kræfter og vendte sig om paa Siden, idet han brølte af Smerte, og støttende sig paa sine Albuer saa' han i Mørket ved Baadens Lønning en lille sammenkrøben Skikkelse, som havde slynget de lange, tynde Arme om sine Knæ og presset Hovedet paa de rystende Skuldre mod dem. Det forekom Artem, at det var en halvvoksen Fyr.

„Kom herhen!“ sagde han.

Men Skikkelsen adlød ikke og vedblev at ryste som i Feber. Af Smerte og af Angst sortnede det for Artems Øjne, og han brølte:

„Saa kom dog!“

Som Svar kom nu en Række skælvende, hastige Ord:

„Hvad ondt har jeg dog gjort Dem, siden De raaber saadan op? Jeg har dog vasket Dem, og har jeg ikke ogsaa givet Dem Brændevin? Og græd jeg ikke ogsaa, da De græd, og gjorde det ikke ogsaa mig ondt, da De støn-

nede i Smerte? Aa, min Herre og Gud! Selv om jeg gør Dem godt — saa piner jeg Dem dog . . . Hvad ondt har jeg dog gjort Dem paa Legeme eller Sjæl? . . . Hvad ondt skulde jeg kunne gøre Dem — jeg, jeg, jeg!"

Efter dette Udbrud tav han, saa greb han sig med begge Hænder om Hovedet og rokkede med hele Kroppen, mens han blev siddende paa Jorden.

„Kain? Aa . . . er det dig?"

„Naa — ja, det er mig!"

„Saa det er dig? Det er dig, der har gjort alt dette her? Kom saa herhen . . . Du er da ogsaa en løjerlig en!"

Artem blev yderst forbavset over denne uventede Opdagelse, mens paa samme Tid en glad Følelse blussede op i ham. Han kunde endog ikke lade være med at le, da han saa', hvorledes Jøden ængstelig og paa alle fire krøb hen mod ham, frygtsomt missende med de smaa Øjne.

„Kom kun frejdigt! Jeg skal ved Gud ikke røre dig!" han fandt det nødvendigt at opmuntre ham.

Kain krøb hen til Artems Fødder, standsede og gav sig til at betragte dem med et saa bange og bedende Smil, som ventede han, at de skulde sparke til hans af Skræk forpinte Legeme . . .

„Naa, saa det er altsaa dig, der har gjort alt dette? Men hvem har dog sendt dig herhen . . . det er vel Anficia?" spurgte Artem nysgærrig, mens han kun med Nød bevægede Læberne.

„Jeg kom af mig selv!"

„Hvad for noget? Du lyver vist!"

„Jeg lyver ikke, jeg lyver ikke!" hviskede Kain hurtigt. „Tro mig dog, jeg kom af mig selv! Jeg skal fortælle, hvordan det gik til. Jeg sad netop og drak The i Byen, da jeg hørte en sige: Inat er Artem bleven slaaet ihjel. Jeg troede ikke paa det; ha, tænkte jeg, ham slaar man vist ikke ihjel. Og jeg lo over de dumme Mennesker, som kunde fortælle saadant noget. Artem — saadan en Samson Men den ene efter den anden kom og fortalte

det, og de lo ad Dem og brugte Skældsord om Dem, og alle var de saa glade — og saa troede jeg paa det. Der blev sagt, at De laa her, og der var allerede flere, som havde været henne at se paa Dem, og de sagde, at De var død. Saa gik jeg herhen — og fandt Dem. De stønnede, da jeg stod her. Han var den stærkeste Mand i Verden, tænkte jeg, og ham vilde man slaa ihjel . . . saa mange Kræfter — saa mange Kræfter. Ja, De maa undskylde, men det gjorde mig saa ondt for Dem, jeg mente det var bedst at vaske Dem lidt af, og da jeg gjorde det, begyndte der at komme Liv i Dem. Hvor jeg blev glad, nej, hvor jeg blev glad. De vil ikke tro mig, vel? Fordi jeg er Jøde, ikke sandt? Men De vil maaske tro mig, naar jeg siger Dem, hvorfor jeg blev glad, og hvad jeg tænkte . . . jeg skal tale Sandhed, men bliv ikke vred paa mig!”

„Ved Kristi Kors! Gid Lynet maa ramme mig!” svor Artem. Kain rykkede sig nærmere ind til ham og sænkede Stemmen endnu mere.

„De kender nok mit Liv? Ikke sandt? Ja, undskyld! Har jeg ikke taalt mange Hug af Dem? Lo ikke ogsaa De altid ad den usle Jøde? Har jeg ikke Ret? De undskylder jo, at jeg siger Sandheden, det svor De jo paa. Bliv nu ikke vred! Jeg siger jo kun, at De ligesom alle andre Folk forfulgte Jøden. Men sig mig, hvorfor? Er Jøden ikke ogsaa et Guds Barn, og er det ikke den samme Gud, som har givet ham og Dem en Sjæl?”

Kain skyndte sig; han lod det ene Spørgsmaal følge efter det andet uden at vente paa Svar: alle de Ord, med hvilke han i sit Hjærte have optegnet de utallige Krænkelser og al den Haan, som var tilføjet ham, talte; alle fik de Liv og flød i en varm Strøm ud af hans Hjærte. Artem følte sig ubehagelig tilmode.

„Hør, Kain!” sagde han hult, „hold dog op med det! Jeg skal aldrig mere røre dig — ikke saa meget som med en Finger —, og gør nogen anden det, skal jeg smadre ham! Forstaar du?”

„Aha!“ udbød Kain triumferende og smaskede endog med Tungen. „Der har vi det! De er skyldig overfor mig . . . undskyld! De bliver vel ikke vred paa mig, fordi De ved, at De er den skyldige overfor mig? Men jeg ved, at De er mindre brødefuld end de andre! Forstaar De? De andre spyttede deres ækle Spytt kun paa mig, men De spyttede paa de andre med! De har gjort mange andre langt mere Fortræd end mig. Da tænkte jeg — denne stærke Mand slaar og haaner mig ikke, fordi jeg er Jøde, men fordi jeg er som de andre og lever iblandt dem. Jeg saa' paa Dem og tænkte, og — saa' De kunde flænge Løvens Gab og slaa Filistrene. De slog dem, og jeg elskede at se Dem gøre det, jeg ønskede mig stærk — men jeg var kun som en Loppe.“

Artem lo hæst.

„Ja, det er sikkert — en ren Loppe!“

Han havde ikke forstaaet, hvad Kain havde sagt, men han følte sig nu vel tilmode ved at se Jødens lille Skikkelse om sig, og mens Kain talte, tænkte Artem sine egne Tanker.

„Hvad mon Klokken kan være? Det er vel snart Middag? Men ikke en er kommen for at se til — Venen. Kun Jøden kom — og hjalp. Han siger, han holder af mig — af mig, som saa tidt har gjort ham Fortræd . . . han roser mine Kræfter . . . mon jeg faar dem tilbage? Aa, Gud, bare jeg dog maa faa dem igen.“

Artem sukkede dybt og saa' i Tankerne, hvorledes han havde lemlæstet sine Fjender; de var nu ligesaa ophovnede som han og skulde flyde ligesaa hjælpeløse omkring . . . men til dem vilde der komme Kammerater — og ikke kun en Jøde.

Artem kastede et Blik paa Kain, og det forekom ham, at han over disse Tanker havde faaet en bitter Smag i Munden. Han spyttede og sukkede tungt.

Men Kain blev ved at snakke, og han var saa bevæget, at hans Ansigt fortrak sig, og hele hans Legeme dirrede.

„Og da De gav Dem til at græde, saa græd jeg ogsaa . . . saa ondt gjorde det mig for Dem.“

„Og jeg troede, det var en som efterabede mig,“ lo Artem bittert.

„Jeg har altid elsket Deres vældige Kræfter . . . og jeg bønfa~~kt~~ Gud: Du evige Gud i Himlen og paa Jorden og over de høje, fjærne Himle! Lad det forundes mig, at jeg engang maa komme denne stærke Mand til Nytte, og at hans Styrke maa blive til mit Forsvar; lad den beskyrme mig mod Vold og lad mine Fjender gaa til Grunde ved den. Saaledes bad jeg, og længe har jeg inderlig bedt til Gud om, at han af min stærkeste Fjende vilde skabe mig en Beskytter . . . Og da De græd, græd jeg ogsaa . . . men saa pludselig skreg De op — og jeg glemte alle mine Bønner.“

„Hvor kunde jeg dog vide det . . . din løjerlige Fyr,“ lo Artem brødefuld.

Men Kain hørte vist næppe, hvad han sagde. Han vuggede med hele Kroppen, slog ud med Armene, og i hans lidenskabelige Udbrud lød baade Glæde og Haab, en sand Forgudelse af dette forslaaede Menneskes Styrke, en Frygt og en Lidenskab.

„Nu er min Dag kommen, jeg alene er hos Dem. Alle forlod de Dem, men jeg kom. De kommer Dem nok igen, Artem? Dette her er jo ikke farligt for Dem? Ikke sandt, De faar jo nok Deres Kræfter igen?“

„Jeg kommer mig nok igen — vær ikke bange. Og fordi, du har været god imod mig, skal jeg beskytte dig som et lille Barn.“

Artem følte sig efterhaanden bedre — Legemet smertede mindre, og Hovedet var mere klart. Det var hans Pligt at værgе Kain mod onde Mennesker — hvad ellers? Saa god og oprigtig Kain var, saa ligefremt han talte . . . Saa~~dan~~ tænkte Artem en Tid, saa pludselig smilte han — længe havde et ubestemt Ønske naget ham, nu forstod han, hvad det var.

„Aa, jeg er jo sulten. Du skulde dog se, om du ikke kunde opdrive noget spiseligt, Kain.“

Kain sprang saa hurtigt op, at han nær havde slaaet Hovedet mod Baadens Bund. Hans Ansigt var fuldstændig som forvandlet — noget stærkt og paa samme Tid barnligt-lyst viste sig i det. Artem, dette æventyrlige Kraftmenneske, bad ham, Kain, om noget at spise.

„Jeg skal gøre alt, alt for Dem! Jeg har saamænd allerede sørget for noget; jeg kunde jo vide det. Naar én er syg, saa maa han spise. Paa Vejen herhen har jeg købt for en hel Rubel.“

„Ja, det skal vi nok komme ud over! Du skal faa ti igen. Jeg har ganske vist ingen selv, men jeg behøver blot at sige til, saa faar jeg.“

Og han lo saa godmodigt, at Kain kom til at se endnu mere glædestraalende ud.

„Det ved jeg . . . men lad mig nu høre, hvad De vil ha'!“

„Ja, ser du . . . gnid mig med Brændevin. Jeg vil ingen Mad have nu, gnid mig først, tror du, du kan det?“

„Hvorfor skulde jeg ikke kunne gøre det? Jeg skal gøre det saa godt som den bedste Doktor.“

„Saa begynd! Naar du har gnedet mig, rejser jeg mig.“

„Vil De rejse Dem? Aa, nej, det kan De ikke.“

„Det skal jeg vise dig, at jeg kan! Skulde jeg blive liggende her? Naar du saa er færdig med at gnide mig, maa du løbe hen til Mokevna, du ved nok — Kagekonen, og sige til hende, at jeg flytter over i hendes Skur; hun maa rede til mig med noget Halm dér. Der kan jeg saa ligge, til jeg bliver rask. Og for alt det, du gør for mig, skal jeg nok betale dig . . . Du skal ikke være bange!“

„Jeg stoler paa Dem,“ sagde Kain og heldte Brændevinen paa Artems Bryst, „jeg stoler mere paa Dem, end paa mig selv . . . Aa, jeg kender Dem.“

„Av — av! Gnid, gnid, det gør ikke noget, at det gør ondt, gnid bare væk! aa, aa, av, av!“ brølte Artem.

„Jeg skulde gerne gaa hen og drukne mig for Deres Skyld,“ sagde Kain.

„Det er godt, ja — saadan, gnid dygtigt paa Skulderen. Aa, de Djævla, hvor de har redet mig til. Og det kan jeg takke Kvindfolkene for. Havde der ikke været et Kvindfolk med i Spillet, saa havde jeg ikke været fuld, og hvem tør binde an med mig, naar jeg er ædru?“

Kain, som spillede den ydmyge Tjeners Rolle, stemmede i med:

„Aa . . . de Kvinder! De er — Verdens Ondskab; vi Jøder har en Morgenbøn, som begynder saadan: Velsignet være Du vor evige Gud, Verdensaltets Herre, fordi Du ikke har skabt mig til en Kvinde.“

„Saa? Er det muligt?“ udbrød Artem. „Beder I virkelig saaledes til Gud? I er nogle underlige nogle . . . Og hvad frygteligt er der saa ved en Kvinde? Hun er kun dum — og undvære hende kan man dog ikke. Nej — det er ikke rigtigt at bede saaledes!“

Han laa ubevægelig og stor — endnu større paa Grund af Hævelserne, og den lille, skrøbelige Kain tumlede stakaandet med ham og gned af alle Kræfter løs paa hans Sider, Bryst og Mave, mens han maatte hoste af Brændevinsstanken.

Langs med Flodbredden gik der stadig Folk; man kunde høre deres Skridt og deres Snakken. Baaden laa foran en sandet Skrænt, som var flere Alen høj, og deroppe fra kunde man kun se den, naar man gik helt hen til Kanten. Mellem Baaden og Floden var der kun en smal Sandstribbe, som næsten helt var dækket af Pindebrænde og forskelligt Affald. Ellers var der altid mennesketomt her, men idag lod Stedet til at have Interesse.

Kain og Artem lagde Mærke til, at der stadig var nogen, som nærmede sig Baaden og puslede om den. Dette

berørte Kain ilde. Han hørte op med at tale og smilte angsteligt og ynkeligt.

„Hører De?“

„Det kan du tro!“ lo Kæmpen tilfreds. „Forstaar du? De vil gerne vide, om jeg kommer mig igen, for at de i Tide kan vogte paa deres Ribben. Ha, ha! De Djævre! De ærgrer sig over, at jeg ikke gik hen og kreperede. Deres Arbejde har nok været forgæves.“

„Men ved De nu hvad?“ hviskede Kain ham i Øret med et Udtryk af Rædsel i sit Ansigt. „Naar jeg nu gaar og lader Dem alene tilbage, saa trænger de naturligvis ind til Dem og . . . og . . .“

Artem aabnede Munden og udsendte en hæs Latter-salve.

„Aa, din Spirrevip! Saa du tror, at det er dig, de er bange for?“

„Men, jeg kan da være Vidne.“

„Du — du faar saadan en Omgang — ha, ha, ha — at du nok kommer til at vidne i den anden Verden.“

Kains Forsagthed forsvandt for Artems Latter, og Rædslen i Jødens indfaldne og snævre Bryst gav Plads for en fast og glad Overbevisning. Han vidste, at han fra nu af skulde leve sit Liv under Beskyttelse af en mægtig Haand, som sikkert vilde afløse alle de Slag og Uretfærdigheder, som før ustraffet var væltet ind over ham.

*

*

*

Der var forløbet henved en Maanedstid. Det var en Dag i Middagsstunden, paa en Tid, hvor Livet i Schihan antager en særlig anspændt Karakter, hvor det sammenpresses og bruser op, naar de Handlende med deres Madvarer omringes af en Mængde sultne Havne- og Skibsarbejdere, og hele Gaden er fyldt af en vammel Duft af kogt, fordærvet Kød — at man pludselig hørte Raabet:

„Der har vi Artem!“

Nogle pjaltede Fyre, som drev omkring paa Gaden og kun ventede paa en gunstig Lejlighed til at bjerge sig noget, forsvandt pludseligt. Schihans Indbyggere skottede uroligt og nysgærrigt hen i den Retning, hvorfra Varsko'et havde lydt.

Man havde længe ventet Artem og ivrigt diskuteret, hvorledes han nu vilde te sig.

Ligesom forhen kom han gaaende midt ad Gaden — ganske langsomt, som et Menneske, der tager sig en Spaseretur efter at have spist sig dygtigt mæt. Der var slet intet nyt i hans Udseende, og som altid hang Jakken over den ene Skulder, Hatten sad paa Snur, og de sorte Krøller faldt ned over Panden. Den højre Haands Tommelfinger havde han stukket ned bag Bæltet, den venstre Haand var begravet dybt nede i Lommen, og Brystet var helt modigt skudt frem. Kun var hans smukke Ansigt ligesom mere betænksomt, som hos Folk der lige har været syge. Han svarede paa Hilsnerne med dovne Hovedkast.

Hele Gaden fulgte ham med begejstrede Blikke og en tydelig Forundring over, at han saa hurtig og let var kommen over Overfaldet. Men der var mange, som var ondskaabsfulde nok til at være forbitrede over hans Helbredelse: de haanede dygtigt dem, som ikke havde forstaaet at ødelægge Lungerne og brække Ribbenene paa Artem. Der var jo dog ikke det Menneske til, som man ikke kunde slaa til Krøbling! . . . Andre til Gengæld nærede glade Forhaabninger om, at Artem maatte gøre Regnskab op med „den røde Ged“ og hans Kammerater.

Nu gik Artem ind i „Røverhulen“ — Schihans Klub. Da hans herkuliske Skikkelse viste sig paa Beværtningens Dørtrin, var der ikke mange Gæster derinde i det lange, lave Værelse med det hvælvede Murstensloft. Da man fik Øje paa Artem lød der forbavsede Udbrud, og der opstod en ikke ringe Bevægelse; én flygtede hen i den

fjærneste Afkrog af denne Gravhvælving, som var fugtig og gennemtrængt af Tobaksrøg, Smuds og Mug.

Uden at tage Hensyn til nogensomhelst lod Artem Blikket langsomt glide rundt i Restaurationen, og paa Buffistens venlige Hilsen svarede Artem kun med Spørgs-maalet:

„Har Kain ikke været her?“

„Han maa straks komme — det er omtrent paa denne Tid, han plejer at være her.“

Artem gik hen til et Bord, som stod ved et af de tilgitrede Vinduer, forlangte Te, lagde sine store Arme paa Bordet og gav sig ligegyldigt til at betragte Gæsterne. Der var ti ialt, allesammen Bøller; de havde samlet sig om to Borde og iagttog herfra Artem. Da deres Øjne mødte hans, smilte de forvirret og sledsk; de havde øjensynlig Lyst til at komme i Snak med ham, men Artem stirrede tungt og bedrøvet paa dem. Og de tav alle, ingen dristede sig til at indlede en Samtale med ham. Buffisten havde travlt ved Buffeten; han nynnede sagte, mens hans Ræve-øjne skottede om til alle Sider.

Fra Gaden lød en hul Stemme, vrede Skældsord, Banden og Sælgernes Raaben. Et Sted i Nærheden faldt nogle Flasker ned og knustes mod Stenbroen. Artem kadede sig i denne kvalme Stue.

„Naa, I Ulve,“ sagde han pludseligt højt og med Efftertryk, „har I tabt Mælet? I gaber kun — og tier.“

„Nej, vi har ikke, Deres Grusomhed!“ sagde saa én, idet han rejste sig og gik hen mod Artem.

Det var en mager Fyr klædt i Sejldugsfrakke og Soldaterbenklæder; han var skaldet, havde spidst Skæg og smaa, røde Øjne, som var lumsk sammenknebnede.

„Man siger, du har været syg?“ spurgte han og satte sig overfor Artem.

„Naa, hvad saa?“

„Ikke noget. Man har ikke set dig saa længe.

Spurgte man, hvor Artem var, saa blev der svaret, at han laa syg.“

„Naa, og hvad saa?“

„Hvad fejlede du?“

„Ved du ikke det?“

„Har jeg maaske været din Læge?“

„Du lyver, din Hund,“ lo Artem. „Og hvorfor lyver du? Du ved jo godt, hvad jeg fejlede.“

„Det ved jeg,“ svarede Manden og lo ogsaa.

„Hvorfor lyver du saa?“

„Det er vist det klogeste.“

„Det klogeste, aa du — Praas!“

„Siger man Sandheden — risikerer man, at du bliver vred.“

„Jeg vil blæse dig et Stykke!“

„Tak for det! Men siden du nu er bleven rask, gi'r du saa ikke lidt Brændevin?“

„Forlang bare væk . . .“

Fyren rekvirerede en halv Flaske og blev helt livlig.

„Hvor du altid klarer den stolt, Artem, altid ved Muffen.“

„Naa, hvad saa?“

„Ikke noget. Det er de forbandede Kvindfolk, som altid hjælper dig.“

„Og dig vil de nok ikke se til?“

„Hvorfor skulde de ogsaa det? Vi har ikke Ben lange nok til at holde Skridt med dig,“ sukkede Fyren.

„Kvinderne — de holder af en god Krop, men hvad har du? Jeg har en Krop — ved du det . . .“

I en saadan Tone talte Artem altid til Bøllerne. Hans lige gyldige, dovne, stærke Stemme gav altid Ordene en særlig Styrke og Vægt, og grove og fornærmelige var de altid. Maaske følte han, at disse Mennesker i mangt og meget stod under ham, men at de i alt og altid var de klogere.

Nu kom Kain med sin Kasse paa Maven og en gul Sirtses Kjole kastet over den venstre Arm. Som sædvanlig saa' han nedbøjet og ængstelig ud, da han stillede sig i Døren, strakte Hals og med et uroligt Smil kiggede ind i Beværtningen, men da han fik Øje paa Artem, straaledede hans Ansigt af Glæde. Artem saa' paa ham, smilte bredt og bevægede Læberne.

„Kom her hen til mig!“ raabte han til Kain, og idet han vendte sig til Fyren, som sad overfor ham, sagde han spodsk:

„Gaa du væk — lad den Mand dér faa Plads.“

Den rødhaarede blev som forstenet af Forbavselse og Ærgrelse; han rejste sig langsomt, saa' paa Kammeraterne, som syntes ikke mindre forbavsede, stirrede derpaa paa Kain, som lydløst og forsigtigt nærmede sig Bordet — og spyttede saa til Slut arrigt hen ad Gulvet. Derpaa gik han langsomt og tavs hen til sit eget Bord, hvorfra der straks efter hørtes en livlig Hvisken, i hvilken der tydeligt lød Spottegloser. Kain smilte stadig forlegen og glad, mens han samtidig urolig skævede hen til den fornærmede Fyr og hans Selskab.

Men Artem sagde godmodigt til ham:

„Naa, lad os saa drikke Te, Købmand. Vil du ha' Postejer? Hvad kigger du paa dem for? Blæs du dem et Stykke og vær ikke bange. Nu skal jeg holde en Prædiken for dem.“

Han rejste sig, kastede med en Skulderbevægelse Jakken paa Gulvet og nærmede sig de utilfredses Bord. Høj og mægtig, med Brystet skudt frem, rettede han sine Skuldre for rigtig at præsentere sin Styrke; han stod med et Smil paa Læberne foran dem, mens de, stivnede hen i vagtsomme Stillinger, tav, parate til at tage Flugten for ham.

„Naa . . .“ begyndte Artem. „Hvad brummer I for?“

Han vilde sige noget rigtig krænkende, men fandt ikke Ord og stoppede op.

„Naa — videre!“ raabte en. „Du skulde saamænd hellere holde dig borte fra os og rejse Pokker i Vold.“

„Hold Mund!“ Artem rynkede sine Bryn. „Du er nok bleven ondsksfuld, fordi jeg holder Venskab med en Jøde og jager dig bort. Jeg siger jer . . . han er meget bedre end nogen af jer, han, Jøden! Han har noget tilovers for Mennesker, det har I ikke. Og han bliver altid selv pint . . . men nu tager jeg ham under min Beskyttelse, og hvis nogen af jer, Spøgelser, vover at fornærme ham . . . saa tag jer iagt! Jeg siger jer det lige rent ud . . . jeg skal pine jer . . .“

Hans Øjne stirrede vildt, Halsmusklerne udvidede sig, og Næseboerne bevægede sig.

„At jeg, da jeg var fuld, blev pryglet, det har ikke noget at sige! Mine Kræfter er ikke derfor blevne ringere — men mit Hjærte er blevet haardere. Det maa I vide! Og Kain vil jeg væge mod hvert fornærmende Ord, og den, der vover at krænke ham, slaar jeg ihjel . . . At I ved det . . .“

Han sukkede dybt, som havde han kastet en Byrde fra sig, saa vendte han dem Ryggen og gik tilbage til sit Bord.

„Det var en ordentlig Salve!“ udbrød Fyren, som havde tiltalt Artem, og han stirrede nu bistert frem for sig.

Kain sad og saa paa Artem med Øjne saa fulde af Taknemmelighed, at det ikke lader sig beskrive med Ord.

„Hørte du det?“ spurgte Artem ham, „er der for Fremtiden nogen, som gør dig Fortræd, saa kom til mig, og jeg skal hævn dig.“

„Jøden mumlede noget; enten bad han til Gud, eller maaske var det en Tak til Artem. Men Selskabet ved det andet Bord hviskede til hinanden og forsvandt derefter en efter en ud af Beværtningen. Den sidste, som gik forbi Artems Bord nynnede:

Havde man til min Forstand
 blot føjet en Dynge Guld,
 saa skulde jeg gøre saa meget godt
 og drikke mig dygtig fuld —

derefter saa' han Artem lige ind i Ansigtet og fortsatte,
 mens han skar Ansigt og trampede i Takt til Sangen :

Alle Narre jeg købte ind
 og drukned' derpaa de arme Skind
 i det »Sorte Hav« . . .

Saa sprang han hurtigt ud ad Døren.

Artem skældte ud og saa' sig omkring. Der var kun tre Mennesker tilbage i den halvmørke, tilrøgede og stinkende Gravhvelving — og det var ham selv, Kain og Buffisten.

Denne sidste mødte med sine Ræveøjne Artems hvasse Blik, og hans lange Ansigt antog i det samme et Udtryk af den dybeste Guds frygt.

„Hvor du har handlet smukt og godt, Artem Michaj-litsch!“ sagde han og strøg sig over Skægget. „Aldeles som den barmhjærtige Samaritan i Bibelen. Kain var fuld af Edder og Saar, men du gik ikke forbi ham.“

Artem hørte ikke selve Ordene, men deres Ekko, som genlød fra Beværtningsens hvælvede Loft og flød ud i dens stinkende Luft. Han tav og rystede paa Hovedet, som vilde han jage disse Lyde fra sig, men de blev ved med at lyde og banede sig Vej ind i hans Øren og irriterede ham. Her var kvælende og kvalmt, og en besynderlig Tyngde lagde sig over hans Hjærte.

Han saa' stift paa Kain. Jøden havde heldt sin Te ud paa Underkoppen og drak nu begærligt deraf, mens han blæste paa den og brændte sig paa den. En Gang imellem opfangede Artem et af Kains listige Blikke, men saa følte han sig endnu mere beklemt. Utilfredshedens knugende Følelse voksede i hans Bryst, hans Udtryk blev mørkere, og han saa' vildt omkring sig. Som Møllesten

tumlede ordløse Tanker rundt i hans Hoved. Før var disse aldrig kommet over ham, det var siden hans Sygdom, og de vilde ikke forlade ham.

Vinduerne her er ligesom i et Fængsel med Jærngitter for, og gennem dem høres en øredøvende Larm fra Gaden. Fugtige, tunge Stenmasser hænger over én, og Stengulvet er bedækket af Støv og klæbrigt Snavs. Og saa dette lille, pjaltede og forskræmte Væsen — som sidder og skælver og tier . . . Paa Landet skal man snart til at meje. Ligeoverfor Byen paa den anden Side Floden naar Græsset paa Engene én op til Livet. Og naar Vinden bærer derovre fra, bringer den lokkende Dufte med sig . . . man kunde tage Leen og gaa ud i Engene.

„Har du tabt Mælet, Kain?“ spurgte Artem irriteret. „Eller er du stadigvæk bange for mig? Aa, du er dog en underlig Fyr!“

Kain løftede Hovedet i Vejret og rystede saa besynderligt og ynkeligt paa det.

„Hvad skal jeg da snakke om? Og med hvilken Tunge skulde jeg kunne tale med Dem? Med denne?“ og Jøden stak Tungespidsen ud, „som jeg taler med til alle Folk? Maatte jeg saa ikke skamme mig over at tale til Dem? De bilder Dem ind, at jeg ikke ved, at De skammer Dem over at sidde sammen med mig. Hvad er jeg, og hvad er De? Hvad vilde De have gjort, om De havde vidst, hvorfor Gud har skabt Dem? Men der er ingen, som kender, den store Skabers Hemmeligheder, og ingen kan gætte, hvorfor Livet er givet ham. De ved ikke i hvor mange Dage og Nætter, jeg har tænkt over, hvortil Livet er givet mig? Og hvortil har jeg faaet Sjæl og Forstand? Hvad er jeg for Menneskene? En Spyttbakke til deres giftige Spyt! Og hvad er Menneskene for mig? Kryb, som saarer mig paa hvert Sted af mit Legeme og min Sjæl. Hvorfor lever jeg i Verden? Og hvorfor kender jeg kun til Ulykker? Ikke engang Solen har en Straale til mig!“

Fuld af Lidenskab hviskede han disse Ord — og som altid, naar hans forpinte Sjæl var i Oprør — skælvede hans Ansigt.

Artem forstod ikke hans Ord, men han kunde se og høre, at Kain beklagede sig, og dette gjorde ham endnu mere trist tilmode.

„Nu lirer du igen løs paa den gamle Historie!“ sagde han med et ærgerligt Kast med Hovedet, „jeg har jo sagt dig — jeg skal forsvare dig!“

Kain lo stille og bittert.

„Hvordan vil du kunne forsvare mig for Guds Aasyn? Det er ham, der jager mig!“

„Naa, ja — overfor Gud kan jeg det naturligvis ikke,“ svarede Artem ligefremt og fjede medlidende det Raad til: „Ja, saa maa du jo taale! Overfor Gud er der ikke noget at stille op.“

Kain saa' paa sin Forsvarer og smilte — ogsaa medlidende. Det var altsaa først den stærke, som fattede Medlidenhed med den kloge, saa var det Forstanden, som ynkedes over Styrken, og mellem disse to Mennesker gik der en Luftning, som nærmede dem hinanden noget.

„Er du gift?“ spurgte Artem.

„Aa, min Familje den er stor i Forhold til mine Kræfter,“ sukkede Kain tungt.

„Naa, se, se!“ sagde Artem. Han kunde daarligt forestille sig den Kvinde, som kunde holde af denne lille, smudsige og ængstelige Jøde.

„Jeg har haft fem Børn, nu har jeg fire. Min lille Pige, Chaja, hostede og hostede — saa døde hun. Aa, min Gud, min Gud. Min Kone er ogsaa syg, hun hoster ogsaa altid.“

„Saa har du det drøjt,“ sagde Artem og faldt i Tanker. Ogsaa Kain blev tankefuld og sænkede Hovedet.

Der kom nogle Kludesamlere ind i Beværtningen; de gik hen til Buffeten og talte sagte med Buffisten. Denne fortalte dem hviskende noget, mens han blinkede hen

mod Artem og Kain. Kludesamlerne saa' forbavsede og spodske hen i samme Retning. Kain havde allerede opfanget deres Blik og fo'r sammen. Artem tænkte sig igen ude paa Engene med Leen i Haanden. Leen hviner, og Græsset lægger sig med en blød Lyd for Fødderne af ham.

„Gaa De, Artem! Hvis De ikke vil, saa skal jeg. Der er kommet nogen,“ hviskede Kain, „og de ler ad Dem for min Skyld.“

„Hvem ler?“ brølte Artem, som var vaagnet op af sine Drømmerier og nu saa' sig vildt omkring.

Men alle i Beværtningen var alvorlige og optagne af deres eget. Ikke et Smil opdagede Artem. Han rynkede sine Bryn vredt og sagde til Jøden:

„Du lyver jo . . . og gør Vrøvl uden Grund. Pas bare paa, det er ingen Spøg. Du kan beklage dig, naar du har Grund dertil . . . Eller du vil maaske prøve mig?“

Kain smilte sygeligt. Saa sad de begge tavse nogle Minutter. Omsider rejste Kain sig, tog sin Kasse om Halsen og gjorde sig istand til at gaa. Artem rakte ham Haanden.

„Gaar du? Naa, ja, saa gaa og sælg dygtigt. Jeg bliver her lidt endnu.“

Kain rystede med begge sine Hænder sin Forsvarers store Haand og gik hurtigt bort.

Da han var kommen ud paa Gaden, drejede han omkring Hjørnet, hvor han blev staaende og holdt Udkig. Herfra kunde han se Døren ind til Beværtningen, og han kom ikke til at vente længe. Snart viste Artem sig i Døren ligesom i en Ramme. Hans Bryn var sammmentrukne, og hans Ansigtsudtryk som var han bange for at komme til at se noget ubehageligt. Længe og opmærksomt iagttog han Folk; saa antog hans Ansigt atter det sædvanlige dovne og ligegyldige Udtryk; han gik ind i Menneskemængden og ned ad Gaden, som førte til Bakken — rimeligvis for at søge sin Yndlingsplads.

Kain fulgte ham med et sørgmodigt Blik, saa skjulte han sit Ansigt i sine Hænder og støttede Hovedet mod den Kælderdør, ved hvilken han stod.

*

*

*

Artems frygtelige Trudsel havde gjort sin Virkning — man var bange for den og hørte op med at plage Jøden.

Kain mærkede tydeligt, at der paa de Tjørne, gennem hvilke han skulde naa til sin Grav, var bleven færre Torne. Folk var ligesom hørt op med at bemærke hans Eksistens. Som før smuttede han om mellem dem og falbød sine Varer, man traadte ham ikke mere med Vilje over Fødderne, man puffede ham ikke i hans ømme Sider, og man spyttede ikke i hans Kasse. Men man saa' mere koldt og fjendtligt til ham, end man før havde gjort.

Følsom overfor alt, hvad der angik ham, havde han hurtigt bemærket denne Forandring, og nu spurgte han sig selv, hvad skulde disse uvenlige Blikke betyde, og hvilken Trudsel laa der i dem? Han spekulerede meget derpaa, men kunde ikke forstaa det, og han mindedes, at man dog før, om end sjældent, havde talt venligt til ham, spurgt ham hvorledes det gik, ja endog spøgt godmodigt med ham.

Kain faldt i Tanker. Det gaar tidt saadan, at man i det svundne opdager noget godt, som man tidligere ikke har ændset.

Han faldt i Tanker, men hans Øren lyttede vagtsomt, og hans Øjne saa' skarpt. Han hørte én synge; det var Gadens Trubadur. Denne Mand tjente sit Brød ved Musik og Sang; hans Instrument bestod af otte Træskeer, som han stak ind mellem sine Fingre, hvorefter han frembragte Musikken ved at slaa dem mod hinanden og ved at klaske sig med dem paa sine opspilede Kinder og paa Maven. Udførelsen krævede en Tryllekunstners Behændighed — og al Slags Behændighed vurderedes højt af Gadens Publikum.

„Hej, ærede Herrer! Nu skal De faa en Sang — den er aldeles friskbagt — storartet! Det koster en Kopek pro persona at høre den. Nu begynder jeg:

Kryber Solen ind ad Vindvet
bliver Folk saa glade;
men er det mig, som kryber ind . . .

„Den har vi hørt!“ raabte én af Tilhørerne.
„Det ved jeg nok! Pas kun paa — Rosinen kommer i Pølseenden.“ Saa slog han med Skeerne og sang:

Aa, hvor det er surt at leve,
daarligt ser det ud for mig.
Far og Bror de hængte bleve —
ganske nær derved var jeg!

„Ja, det var Skade, det kun var nær ved!“ raabtes der. Men Kopekerne fik Spillemanden, for man vidste, at han var en ærlig Fyr, som ikke vilde snyde dem for den lovede ny Sang.

Og Skeerne kom ogsaa hurtig igang igen.

En Okse og en Edderkop
saa gode Venner var,
det samme var — ohej — ohop —
en Jøde og en Nar.
Og Jøden lejer Narren ud
til Pigebørn, ja, det ved Gud . . .
Hej . . .

„Stop, der har vi Kain! Det behagede Dem nok at høre paa Sangen, Hr. Købmand? Den var forresten ikke for Dem . . . Gaa De bare Deres Vej!“

Kain flød ud i lutter Smil ved Artistens Ord og gik saa sukkende bort med en Forudfølelse af noget.

Han nød disse Dage — men frygtede dem alligevel. Naar han om Morgenen gik ud paa Gaden, var det med en sikker Overbevisning om, at der idag ikke var nogen, som

vilde driste sig til at røve hans Kopeker, og hans Øjne blev lysere og roligere. Han saa' hver Dag Artem, men naar Kæmpen ikke kaldte paa ham, nærmede han sig ham ikke.

Artem kaldte kun sjældent paa ham, men naar det skete, spurgte han:

„Naa, hvordan gaar det?“

„Aa, jo! Jeg lever — og er Dem saa uendelig taknemmelig,“ svarede Kain med glædestraalende Øjne.

„Og de rører dig ikke?“

„Nej, det tør de ikke — for Dem!“

„Naa — men skulde der ske noget, saa sig til.“

„Det skal jeg.“

„Her har du . . .“

Med bedrøvede Øjne maalte han Jødens elendige Skikkelse og lod ham gaa.

„Gaa nu ud og sælg noget!“

Og Kain gik hurtigt bort fulgt af Folks onde og spodske Blikke — Blikke, som forfærdede ham.

Saaledes gik der tre Maaneder.

Og saa engang hen mod Aften, da Kain var paa Vejen hjem, mødte han Artem. Denne nikkede til ham og kaldte ham hen til sig. Kain saa' straks, at Artem var mørk og dystert som en Efteraarssky.

„Er du færdig for idag med Forretningen?“ spurgte Artem.

„Ja, jeg skulde hjem nu.“

„Vent lidt, kom med, jeg har noget at tale med dig om,“ sagde Artem hult. Saa gik han stor og tung forrest, mens Kain fulgte efter.

De kom ud fra Gaden og drejede ned mod Floden, hvor Artem valgte en ensom Plads under en Skrænt nede ved Vandet.

„Sæt dig,“ sagde han til Kain.

Kain satte sig, mens han bange skottede til sin Velgører.

Artem gav sig langsomt til at rulle en Cigaret. Kain saa' paa Himlen og paa Skibenes Master; derfra gled hans Blik ud over Vandet, som var blevet roligt i Aftenens Stillehed, og han spekulerede over, hvad Artem vel kunde have at sige ham.

„Naa,“ spurgte Artem, „hvordan gaar det saa?“

„Hvordan det gaar! Aa — nu er jeg ikke bange.“

„Naa, det er da godt.“

„Ja, jeg takker Dem saa . . .“

„Vent!“ sagde Artem.

Og han tav længe, mens Jøden opfyldt af bange Anelser ventede paa, hvad der vilde komme.

„Naa . . . De gør dig altsaa ikke Fortræd mere?“

„Nej . . . de er bange for Dem! De er alle som Hunde . . . og De som en Løve! og jeg er nu . . .“

„Vent lidt . . .“

„Naa? men hvad har De saa at sige mig?“ spurgte Kain skælvende.

„Hvad jeg har at sige? Det er ikke saa ligefremt.“

„Men, hvad er det da?“

„Aa, ser du . . . lad os tale lige rent ud af Posen . . . med det samme . . . saa er det gjort.“

„Naa . . .?“

„Ja, jeg maa sige dig, at — jeg kan ikke mere!“

„Hvad? Hvad kan De ikke?“

„Jeg kan ikke holde dette ud. Dette passer mig ikke. Det ligger slet ikke for mig . . .“ sagde Artem med et Suk.

„Hvilket? Hvad er det, som ikke ligger for Dem?“

„Alt dette . . . du og det altsammen. Jeg vil ikke vide af dig mere, fordi dette her er ikke noget for mig.“

Kain faldt sammen, som havde han faaet et Slag, og tav.

Hvis man nu igen er ond ved dig, saa kom ikke til mig med disse Beklagelser . . . jeg kan ikke hjælpe dig . . . jeg kan ikke tage dig i Forsvar. Forstaar du? Jeg kan ikke tage dig i Forsvar. Forstaar du? Jeg kan det ikke.“

Kain saa' ud, som var han død.

Da Artem havde faaet det sagt, trak han Vejret lettere og fortsatte mere tydeligt og sammenhængende:

„Jeg kan betale dig, fordi du den Gang havde Medlidenhed med mig. Hvormeget forlanger du? Sig det kun, og du skal faa det. Men have Medlidenhed med dig, det kan jeg ikke. Det ligger ikke for mig . . . det var én Indbildning det hele. Jeg troede, det var Medlidenhed, det jeg følte; men det var — kun Bedrag.“

„Er det fordi, jeg er — Jøde?“ spurgte Kain sagte.

Artem saa' paa Kain.

„Fordi du er Jøde? Vi er alle Jøder for Vorherre.“

„Hvorfor da?“ spurgte Kain igen spagfærdigt.

„Nu kan jeg det engang ikke. Forstaar du, jeg føler ikke den ringeste Medlidenhed med dig, saalidt som med nogen anden. Kan du da ikke ogsaa begribe, at jeg ikke havde gjort en saadan Bekendelse til en anden, men bare givet ham en i Skallen! Men til dig har jeg gjort det . . .“

„Hvem rejser sig for mig mod dem, der har ondt i Sinde? Hvem forsvarer mig mod Fjenden?“ spurgte Kain sagte og bedrøvet med Salmens Ord.

„Ja, jeg kan det som sagt ikke . . .“ svarede Artem. Ikke fordi man gør Nar ad mig, jeg blæser dem et Stykke, lad dem bare le . . . jeg kan ikke nære Medlidenhed . . . jeg vil hellere betale dig med Penge . . .“

„Aa, hævnørrige Gud! Du evige Gengældelsens Gud, opløft dit Aasyn, du Jordens Dommer . . .“ bad Kain helt sammenkrøben.

Det var en varm og stille Sommeraften. Vemodigt og kærligt genspejlede Flodens Vand den nedgaaende Sols Straaler. Skrænten kastede sin Skygge hen over Kain og Artem.

„Tænk over,“ sagde Artem indtrængende, „hvilken Opgave der venter mig. Se, det forstaar du ikke . . . jeg . . . jeg maa nu hævne mig . . . man har gennempreglet mig. Forstaar du?“

Han skar Tænder og bevægede sig nervøst, saa lagde han sig paa Ryggen, strakte Benene ud og lagde Armene under Hovedet.

„Nu kender jeg dem alle.“

„Alle?“ spurgte Kain.

„Ja, alle! Nu skal jeg til at gøre Regnskabet op med dem, men du staar mig ivejen.“

„Jeg, hvor kan jeg være ivejen?“ udbrød Kain forbavset.

„Ikke just ivejen, men Tingen er — at jeg er bleven bitter paa alle Mennesker. Ser du — saadan er det — og derfor er du nu overflødig for mig. Forstaar du?“

„Nej!“ svarede Kain blidt og rystede paa Hovedet.

„Du er en løjerlig en! Du forlanger Medlidenhed af mig — men der er ikke Medlidenhed skabt i mig.“

Der indtraadte en lang Pavse. I den varme og dufte Luft omkring dem hørtes kun Bølgenes sagte Skvulpen og nogle dumpe, sukkende Lyde, som kom langt borte fra, fra den mørke, slumrende Flod.

„Hvad skal jeg dog nu gøre?“ spurgte Kain uden at faa Svar, da Artem nu enten sov eller var falden i Tanker. „Hvordan skal jeg dog kunne leve uden Dem?“ spurgte han højere.

Artem betragtede Himlen og svarede:

„Det maa du selv spekulere over.“

„Aa min Gud — min Gud!“

„Man kan da ikke lige paa en Studs sige, hvordan en skal bære sig ad,“ sagde Artem dovent. Da han først havde faaet sagt, hvad han havde paa Hjærtet, blev han klar og rolig.

„Jeg vidste det jo nok; jeg vidste det allerede den Gang, da De var bleven lemlæstet, og jeg gik til Dem, at længe vilde Deres Godhed mod mig ikke vare,“ og med bønfoldende Øjne saa Kain paa Artem, men han mødte ikke hans Blik.

„Det er maaske, fordi de ler ad Dem for min Skyld?“ spurgte han næsten hviskende.

„De? Hvad har jeg med dem at gøre?“ Artem havde aabnet Øjnene og lo. „Hvis jeg havde Lyst, saa satte jeg dig op paa min Skulder og gik rundt med dig i Gaderne. Saa kunde de le, om de vilde . . . Nej, jeg vil sige dig rent ud — du er mig imod . . . ja! Det er det!“

„Aa — Gud — er det sandt? Hvad vil De saa . . . skal jeg gaa?“

„Ja! Og gaa nu, mens det er lyst endnu, saa rører man dig ikke. Og der er jo heller ingen, som har hørt, hvad vi har talt om.“

„Og De siger det heller ikke til nogen?“ bad Kain.

„Nej, naturligvis. Men du skal dog alligevel ikke altfor ofte komme mig for Øje.“

„Det er godt,“ stille og bedrøvet rejste Kain sig.

„Du skulde hellere se at gøre Forretninger et andet Sted,“ sagde Artem ligegyldigt.

„Hvor skal jeg da gaa hen?“

„Det maa du virkelig selv om.“

„Farvel da, Artem.“

„Farvel, min Ven.“

Og liggende rakte han Jøden Haanden.

„Farvel. Og vær ikke vred.“

„Det er jeg ikke,“ sukkede Kain med Graaden i Halsen.

„Ser du, det er ogsaa det bedste for dig. Tænk selv engang! Er du en Kammerat for mig? Skulde jeg opofre mig for dig? Nej, det gaar ikke . . .“

„Farvel.“

„Gaa saa . . .“

Kain gik langs med Flodbredden. Hovedet havde han bøjet, og han selv var helt sammensunken.

Den smukke Artem saa' efter ham, men nogle Sekunder efter laa han atter i sin forrige Stilling med Ansigtet mod Himlen, som allerede var mørk af den nære Nat.

I Luften fødtes og svandt besynderlige Lyde. Flo-
den plaskede ensformigt og bedrøveligt mod Bredden.

Da Kain var naaet et halvt hundrede Skridt bort,
vendte han om og gik tilbage og standsede ved Artems mæg-
tige Skikkelse, som laa udstrakt paa Jorden, og spurgte
sagte og ærbødigt:

„Maaske betænker De Dem?“

Artem svarede ikke.

„Artem!“ raabte Kain og ventede længe paa Svar.
„Artem! Maaske mente De det ikke?“ jamrede Kain.
„Husk dog den Gang . . . Artem! Jeg var den eneste,
som kom . . .“

Som Svar lød kun en svag Snorken.

Kain stod endnu længe bøjet over Kæmpen og stirrede
paa hans smukke Ansigt, som var blevet ligesom blødere
under Søvn. Det kæmpemæssige Bryst hævede sig
jævnt og højt, og det sorte Overskæg, som bevægede sig
ved Aandedrættet, aabnede for de skinnende, stærke Tæn-
der. Det saa' ud, som om han smilte.

Jøden sukkede tungt og bøjede Hovedet endnu dy-
bere, idet han atter begav sig paa Vej langs med Bredden.
— Dér hvor Maanen skinnede gik han raskere, men kom
han ind i Skyggen — sneg han sig langsomt afsted.

Han lignede en Mus, et lille, bange Rovdyr, som søger
at naa sin Hule gennem alle de Farer, som overalt truer
det.

Natten faldt paa, og Flodbredden var ganske øde.

PROMTOF

I.

Jeg gik ufortrødent fra Vindu til Vindu, mens jeg i Mørket var lige ved at snuble over Hække eller traadte i Vandpytter, og bankede sagte paa Ruderne og bad:

„Kunde en Vandringsmand ikke faa Lov til at overnatte her?“

Som Svar blev jeg henvist til Naboer, til Forsamlingshuset og Pokker i Vold; et Steds lovede man mig at slippe Hundene løs paa mig, et andet Sted viste en stor knyttet Haand sig truende for mig. Og ud af et Vindu raabte et Kvindemenneske til mig:

„Se at komme afsted, mens du er hel endnu! Min Mand er hjemme . . .“

Jeg forstod hende saadan: at hun øjensynlig kun modtog Nattegæster i Mandens Fraværelse . . . Jeg beklagede højlig, at han var hjemme, og gik saa til det næste Vindu.

„Gode Mennesker! Giv en Vandringsmand Husly for Natten!“

Jeg fik et venligt Svar:

„Gaa i Guds Navn . . . videre!“

Vejret var frygteligt — der faldt en fin, kold Regn, og sølet og bælgmørkt var det. Af og til kom der et Vindkast, som hylende fo'r gennem Trærnes Grene, raslede i Tagenes vaade Halm og frembragte mange besynderlige

Lyde, som afbrød den mørke Nats Stilhed med Stønnen og Suk. Menneskene under Tagene var vist komne i en bitter Stemning ved at lytte til dette triste Præludium i det saa haarde Poem, som kaldes Efteraar, og derfor vilde de ikke skænke mig Husly for Natten. Længe kæmpede jeg med deres Ugæstfrihed, men de stred standhaftigt imod og tilintetgjorde omsider mit Haab om at faa Tag over Hovedet. Saa kom jeg da ud af Landsbyen og gik ud paa en Mark for om muligt at finde en Hø- eller Halmstak — skønt det skulde da være ved et rent Tilfælde, om jeg stødte paa en i dette tætte og tunge Mørke.

Nu ser jeg noget stort hæve sig i tre fire Skridts Afstand foran mig, noget som er endnu mørkere end selve Mørket. Jeg nærmer mig, og har gættet, hvad det er — det er et Kornmagasin. Disse Magasiner bygges ikke paa selve Jorden, men paa Pæle eller Sten; imellem Gulvet og Jorden er der et Rum, hvor et Menneske frit kan placere sig — man behøver blot at krybe derind paa alle fire.

Det var aabenbart Skæbnens Bestemmelse, at jeg denne Nat ikke alene skulde have Tag, men ogsaa Gulv over Hovedet. Naa, jeg var glad derover og krøb ind paa den tørre Jord, idet jeg følte mig for for at finde den jævne Plads til mit Leje. Pludselig hører jeg i Mørket en rolig — advarende Stemme:

„Hold til venstre, højstærede . . .“

Saa slemt var det nu ikke, men det var i Sandhed uventet.

„Hvem dér?“ spurgte jeg.

„Et Menneske . . . med en Stok.“

„En Stok, det har jeg ogsaa.“

„Har De Tændstikker?“

„Det har jeg ogsaa.“

„Det var da godt!“

Jeg kunde ikke indse det gode derved, naar jeg ikke tillige havde Brød og Tobak.

„Vilde de ikke give dig Nattely inde i Byen?“ spurgte Stemmen.

„Nej, de vilde ikke,“ svarede jeg.

„Mig lod de heller ikke slippe ind.“

Det var klart, — hvis han da forresten havde prøvet derpaa. Han kunde jo være krøben herved kun for at afvente et belejligt Øjeblik til at udføre en eller anden risikabel Operation, som absolut krævede Nattens Dække. Naturligvis er ethvert Arbejde Gud velbehageligt, men jeg besluttede alligevel at holde godt fast paa min Stok.

„Nej, de lod ikke én slippe ind!“ gentog Stemmen.

„I godt Vejr kan man faa Lov, men ikke i saadant et Hundevejr, hvor højt man saa end hyler.“

„Hvor skal De hen?“ spurgte jeg.

„Til Nikolajeff. Og De?“

Jeg sagde ham hvorhen.

„Saa skal vi altsaa samme Vej. Vil De ikke stryge en Tændstik, for saa vil jeg ryge.“

Tændstikkerne var blevne fugtige — længe og forgæves strøg jeg dem paa Brædderne over Hovedet paa mig. Endelig blussede en op, og ud af Mørket kiggede et blegt Ansigt med et tykt sort Skæg.

To store, kloge Øjne saa' med et Smil paa mig, derefter kom en Række hvide Tænder tilsyne, og saa spurgte deres Ejerman mig:

„Vil De ikke ryge?“

Tændstikken gik ud. Vi fik tændt en anden, og ved dens Skær betragtede vi endnu en Gang hinanden, hvorefter min Sovekammerat med Overbevisning sagde:

„Naa, vi behøver vist ikke at genere os . . . tag den Cigaret.“

Mellem Tænderne havde han selv en, hvis matte, rødlig Glød oplyste hans Ansigt. Omkring Øjnene og hen over Panden havde han mange, men fint tegnede Rynker. Før ved Lyset fra Tændstikken havde jeg lagt Mærke til, at han var klædt i nogle Rester af en gammel vatteret Frakke; om Livet havde han et Reb og paa Fødderne Sko af hele Stykker Læder, „Porschni“, som de kaldes ved Don.

„Pilgrim?“ spurgte jeg.

„Ja, jeg vandrer omkring. Og De?“

„Gør det samme.“

Han rørte sig og fik derved noget af Metal til at klirre, maaske en Tepotte eller en Keddel, som er et nødvendigt Tilbehør for en Pilgrim, der valfarter til de hellige Steder; men der var i Tonen af hans Stemme ikke Skygge af den ræveagtige Ærefrygt, som ellers altid forraader Pilgrimmen, og jeg hørte ingen gudfrygtige Suk eller Ord fra „Skriften“. Han lignede i det hele taget ikke en professionel Lediggænger fra de hellige Steder, disse Mennesker bestaaende af de sletteste Eksemplarer af det „landstrygende Rusland“ — de sletteste med Hensyn til Moralen, fordi de fylder den præste-hungrige, altid begærlige Landsby med en Masse Usandhed og Overtro. Hvem mon han dog skulde til i Nikolajeff? Der var der hverken hellige Steder eller Relikvier.

„Hvorfra kommer De?“ spurgte jeg.

„Fra Astrakan.“

Der findes der heller ingen Relikvier. Jeg spurgte ham saa:

„Saa vandrer De altsaa fra „Hav til Hav“ og ikke til hellige Steder?“

„Jeg tager ogsaa de hellige Steder med. Hvorfor skulde jeg ikke det? Og jeg gør det med Glæde . . . for dér faar man altid godt at spise. — Men hvor kommer De fra? Stryg en Tændstik, saa kan vi ryge lidt endnu. Det ligesom varmer.“

Det var virkeligt koldt; baade fordi Blæsten jog ind til os, og fordi vore Klæder var vaade.

„De er maaske sulten? Jeg har Brød, Kartofler og to stegte Krager . . . vil De ha’?“

„Krager?“ spurgte jeg nysgærrigt.

„Ja, spiser De ikke dem? Det var Skade . . .“

Han rakte mig et stort Stykke Brød.

„Jeg har aldrig smagt Krager.“

„Saa smag. Om Efteraaret er de udmærkede. Og dernæst — er det langt bedre at spise en Krage, som man har fanget med sine egne Hænder, end det Brød eller Fedt, som din Næste rækker dig ud af Vinduet fra sit Hus . . . det man har Lyst til at stikke Ild paa, naar man har modtaget Almissen.“

Det var fornuftigt talt. At spise Krager var nok noget nyt for mig, men forbavset derover blev jeg ikke, thi jeg vidste, at der var Folk i Odessa, som om Vinteren spiste Rotter og i Rostov — Snegle. Hvad mærkeligt kunde der saa være i at anvende Krager som Føde. Selv Pariserne spiste jo under Belejringen med Fornøjelse alle mulige Slags Dyr, og der er Mennesker, som hele deres Liv igennem befinder sig i Belejringstilstand.

„Hvorledes fanger De saa Krager?“ spurgte jeg.

„Naturligvis gør jeg det ikke med Munden. Man kan slaa dem ihjel med en Stok eller Sten, men det sikreste er at fiske dem! Man binder et Stykke Fedt, Kød eller en Brødskorpe i en lang Snor. Kragen griber det, sluger det, og man kan saa hale den til sig! Derpaa drejer man Halsen om paa den, plukker den, tager Indmaden ud, stikker den paa en Stok og steger den over et Baal.

„Det kunde være dejligt nu at sidde ved et Baal!“ sukkede jeg.

Kulden føltes stadig mere. Det var som ogsaa Vinden selv led af Kulden, for det var med en saa sygelig, klagende Hvinen, at den slog imod Magasinets Mure. Af og til lød en Hunds Gøen, et Hanegal eller bedrøvelige Toner fra Nattevagts Klokke i Landsbykirken, som laa skjult i Mørket. Regndraaberne faldt tunge ned paa den vaade Jord fra Magasinets Tag.

„Det er kedeligt at ligge og tie,“ sagde min Sovekammerat.

„Og, det er koldt at tale,“ bemærkede jeg.

„Put Deres Tunge ind paa Brystet, saa bliver den nok varm.“

„Tak for det gode Raad.“

„Skal vi saa følges ad? Vi skal jo samme Vej . . .“

„Ja, lad os det.“

„Lad os saa præsentere os for hinanden. Jeg er Adelsmand Paul Ignatjef Promtof.

Jeg forestillede mig ogsaa.

„Naa, maa jeg saa tillade mig at spørge Dem, hvordan De er kommen til at slaa ind paa denne Vej? Var det Brændevinen?“

„Det var af Livslede.“

„Ja — det er jo ogsaa en Grund.“

„De forekommer mig at være et fornøjeligt Menne-ske,“ sagde jeg.

„Hvad skulde jeg sørge over?“

„Det var ikke enhver, der vilde sige det i Deres nu-værende Situation,“ jeg tvivlede paa Oprigtigheden af hans Ord.

„Situationen — ja den er for Øjeblikket noget fugtig og kold, men med Daggry vil den forandre sig. Naar nu Solen staar op, kryber vi ud herfra, drikker Te, spiser og varmer os . . . Er det daarligt?“

„Det er godt!“ mente jeg.

„Naa, der kan De se. Der er intet ondt, uden det er godt for noget.“

„Alt er godt — kun er der Mennesker, som ikke er gode.“

„Amen!“ sagde Promtof med en Stemme som en Dia-kons.

Jeg blev virkelig helt oplivet ved at høre paa ham, men jeg var ked af, at jeg ikke kunde se hans Ansigt, som efter hans Stemmes rige Intonation at dømme, maatte være meget udtryksfuldt. Vi talte længe sammen om forskellige Bagateller, mens vi søgte at skjule det gensides Ønske om at lære hinanden nærmere at kende, og jeg be-undrede i mit stille Sind den Behændighed, hvormed han, mens han tav om sig selv, nødte mig til at udtale mig for ham.

Mens vi havde talt med hinanden var Regnen hørt op, og Mørket var umærkeligt begyndt at svinde; i Østen tændtes allerede en Lysstribe med et fint, rosenrødt Skær.

„Kunde vi nu blot finde noget tørt Pindebrænde til et Baal,“ sagde Promptof.

Vi søgte rundt omkring, men fandt intet. Saa bestemte vi os til at brække et Brædt af, som ikke sad særlig fast. Da vi havde faaet det løsnet, fik vi det hurtigt forvandlet til Pindebrænde. Saa tilbød Promptof at prøve paa at bore et Hul i Magasinets Gulv, for at vi kunde faa noget Rug, som kogt i Vand vilde skaffe os et udmærket Maaltid. Jeg protesterede, thi jeg fandt det ødselt at lade flere Lispund Rug løbe ud af Magasinet, naar vi kun havde Brug for et Par Pund.

„Hvad angaar det egentlig Dem?“ spurgte Promptof.

„Jeg har lært, at man skal respektere fremmed Ejendom.“

„Det skal man kun, kære Ven, naar man selv ejer noget, og saa skal man kun gøre det, fordi dette er fremmed for enhver anden.“

Jeg tav og tænkte paa, at dette Menneske maatte have yderst radikale Anskuelser med Hensyn til Ejendoms-spørgsmaalet, og at et nærmere Bekendtskab med ham kunde have sine uheldige Sider.

Snart efter viste Solen sig stor og straalende. Blaa Stykker Himmels kiggede ud mellem de sønderflængede Skyer, som langsomt drev mod Nord. Overalt glimtede Regndraaber. Promptof og jeg krøb ud fra Magasinet og begav os paa Vej over Stubmarken henimod et grønt, snoet Baand af Træer, som saa's i det fjærne.

„Der er en Flod,“ sagde Promptof.

Jeg betragtede ham nu nøje og anslog ham til at være henved en fyrreogtyve Aar og syntes samtidig at kunne se, at Livet just næppe havde været en Leg for ham. Hans Øjne, som var mørke og dybt indfaldne, skinnede roligt og selvbevidst, men naar han af og til kneb dem sammen, an-

tog hans Ansigt et listigt Udtryk. Paa hans faste og hurtige Gang, paa hans Lædertornyster, som behændigt var fastgjort paa Ryggen og paa hele hans Skikkelse kunde man se hans Fortrolighed med Landstrygerlivet, Ulvens Erfaring og Rævens Behændighed.

„Nu lægger vi Vejen saaledes,“ sagde han : „Henved seks Verst paa den anden Side Floden ligger Landsbyen Manscheleja, og derfra fører Vejen lige til Ny-Praga. Der bor der fuldt op af Stundister, Baptister og andre grubliserende Bønder, og hos dem faar man god Mad, naar man blot taler fornuftigt til dem. Men man skal ikke nævne et Ord om Skriften, for den er de selv hjemme i.“

Vi udsøgte os en lille Plet ved Floden i Nærheden af nogle Popler, samlede nogle Sten, som der var nok af ved Bredden, og tændte et Baal op paa dem. Nogle Verst fra os laa Landsbyen paa et Højdedrag, og paa dens Straatage straaledede Morgengryets røde Guld. Mellem de hvide Hytter stod Poppeltræerne som spidse Pyramider farvede af Efteraarets og Morgensolens Farver — orange og purpur.

„Jeg vil tage mig et Bad,“ sagde Promptof. „Det er absolut nødvendigt ovenpaa en saa daarlig Nat. Det skulde De ogsaa. Man maa altid sørge for at holde sig ren og frisk. Mens vi bader koger Vandet til Teen.“

Han gav sig til at klæde sig af. Hans Legeme var elegant og harmonisk bygget, med kraftige, stærkt udviklede Muskler, og da jeg saa ham nøgen, forekom de smudsige Pjalter, som han havde kastet af sig, mig dobbelt saa afskyelige som før. Da vi havde dykket os i Flodens isnende Vand, sprang vi rystende og blaa af Kulde op paa Bredden og iførte os hurtigt vore Klæder, som var blevne tørrede og varmede ved Baalet. Saa satte vi os ved Ilden og drak Te.

Promptof havde et Blikkrus; han heldte den varme Te i det og bød mig. Men Djævelen, som altid er rede til at have Folk tilbedste, trak i en af mit Hjertes løgnagtige Strænge, og jeg sagde højmodigt :

„Tak, drik De selv først, jeg venter.“

Jeg sagde det overbevist om, at Promtof sikkert vilde kappes med mig i Højmodighed, og jeg skulde saa nok lade mig overtale til at drikke først. Men han sagde ligefremt:

„Ja, ja — da . . .“ og satte Kruset for Munden.

Jeg drejede Hovedet til Siden og gav mig opmærksomt til at betragte den øde Steppe for at overbevise Promtof om, at jeg ikke saa', hvor spodsk hans mørke Øjne lo ad mig. Men han drak sin Te, tyggede Brødet og smaskede velbehageligt — altsammen saa pinligt langsomt, mens jeg, som endog indvendig rystede af Kulde, godt kunde have heldt det kogende Vand fra Kedlen ud i min hule Haand.

„Naa,“ lo Promtof, „det betaler sig nok ikke at være galant?“

„Aa, nej,“ svarede jeg.

„Ser De! Det er en Lære . . . Man skal ikke give Afkald paa noget godt eller behageligt til Fordel for en anden. Man siger nok, at alle Mennesker er Brødre, men der er dog ingen, som har prøvet paa at bevise det gennem Kirkebøgerne.“

„Naa, De mener det dog vist alligevel ikke saa slemt?“

„Hvorfor tror De ikke det?“

„Fordi —“

„Jeg fatter ikke, hvad der har givet Dem Anledning til at nære en saadan Mistro til mig,“ og Promtof trak paa Skuldrene. „Det skulde vel ikke være, fordi jeg har givet Dem Te og Brød? Det har jeg ikke gjort af broderlige Følelser, men af Nysgærrighed. Jeg ser, at De ikke er paa paa Deres rette Hylde, og saa faar jeg Lyst til at vide, hvad det er, som har bragt Dem ud af Deres Bane.“

„Det samme vilde jeg ogsaa gjerne vide om Dem . . . Fortæl mig, hvem og hvad De er!“ bad jeg ham.

Han saa' forskende paa mig, tav noget og sagde saa:

„Et Menneske ved aldrig nøjagtigt, hvem han er. Man maa spørge ham om, hvad han antager sig for at være.“

„Naa, selv om det nu var saa . . .“

„Ja, saa mener jeg, at jeg er et Menneske, for hvem Livet er for trangt. Livet er snævert, og jeg er — bred. Maaske er dette ikke rigtigt. Der gives i Verden en egen Slags Mennesker, som vistnok nedstammer fra den evige Jøde. Der er det ved dem, at de ikke kan finde sig en Plads paa Jorden, hvor de kan slaa sig til Ro. De lever i en urolig Higen efter noget nyt . . . de smaa af dem kan aldrig finde et Par Benklæder efter deres Smag og er derfor altid utilfredse og ulykkelige, de større — dem kan intet tilfredsstille — hverken Penge, Kvinder eller Æresbevisninger. Den Slags Folk holder man sædvanligvis ikke af at træffe paa — de er for forvovne og for urolige. Størstedelen af Menneskene kan man sammenligne med Femkopek-Stykker, og hele Forskellen mellem disse bestaar i Aarstallet, som staar paa dem. En er noget slidt, en anden noget nyere, men deres Værdi er den samme, Materialet er det samme, og i alt ligner de hinanden, saa det er modbydeligt. Jeg er nu ingen Femkopek — men maaske dog en Syver. Det er det hele.“

Han sagde dette med et skeptisk Smil, og det forekom mig, at han ikke selv troede paa, hvad han sagde. Men han vakte en levende Nysgærrighed i mig, og jeg bestemte mig til at følge ham, indtil jeg fik at vide, hvem han var. Det var tydeligt, at han hørte til de saakaldte „intelligente“. Dem er der mange af blandt Landstrygerne, men alle er de Mennesker, som har tabt al Agtelse for sig selv og blottet for den Egenskab at kunne vurdere deres eget Jeg, og de lever deres Liv, idet de for hver Dag synker dybere i Smuds og Modbydelighed; saa gaar de til Grunde i det og forsvinder.

Men ved Promptof var der noget fast og standhaftigt, og han beklagede sig ikke over Livet, som de andre.

„Naa, skal vi saa gaa?“ spurgte han.

„Ja, lad os det.“

Vi rejste os, oplivede af Teen og Solen og gik langs

med Flodbredden, idet vi fulgte Flodens Løb.

„Hvorved ernærer De Dem?“ spurgte jeg Promptof.
„Arbejder De?“

„Arbejder? Nej, det sværmer jeg ikke for.“

„Hvorved da?“

„Det skal De nok faa at se!“

Saa tav han. Da han havde gaaet nogle Skridt, gav han sig til at fløjte en fornøjelig Melodi. Hans Øjne saa' sikkert og skarpt ud over Steppen, og han gik med faste Skridt som et Menneske, der kender sit Maal.

Jeg saa' paa ham, og Ønsket om at lære at kende, hvem jeg havde med at gøre, brændte endnu stærkere i mig.

Rundt om os bredte Steppen sig øde og stille, og over os straaede Solen i al sin Glands. I fulde Drag indaandede vi den rene, vederkvægende Luft, mens vi gik videre ud mod Horizonten, hvor Skyer havde bunket sig sammen i et pragtfuldt Kaos af Farver og Former.

Da vi omsider naaede Landsbyen, styrtede en lille, rød Hund sig mod os og kredsede med en rasende Gøen omkring os. Hver Gang, vi saa' paa den, sprang den forfærdet til Side som en Bold for straks efter atter at fare løs paa os. Dens Veninder kom til, men kunde ikke hamle op med den i Arrigskab — de indskrænkede sig til et Par korte Bjæf, hvorpaa de forsvandt. Deres Ligegyldighed ophidsede vist den røde Hund endnu mere.

„Der kan De se, hvilken nederdrægtig Karakter,“ sagde Promptof med et Hovedkast mod Hunden. „Og saa lyver den jo bare. Den ved meget godt, at det er aldeles unødvendigt at gø, og ond er den ikke, men den er fejsk og vil nu vise sig overfor sin Herre. Det er et rent menneskeligt Træk, og det er uden Tvivl Mennesket, som har opdraget det i den. Folk ødelægger Dyr. Den Tid vil sikkert snart komme, hvor Dyrerne er ligesaa nederdrægtige og lidet oprigtige, som nu vi to . . .“

„Tak!“ sagde jeg.

„Aa, jeg be'r. Naa, jeg skal jo til at skyde.“

Han satte det mest bedrøvelige Ansigt op, stirrede dumt frem for sig og krøb sammen, mens Pjalterne rejste sig paa ham som Finnerne paa en Aborre.

„Nu skal jeg nemlig til at skaffe Brød,“ forklarede han, idet han samtidig gav sig til at stirre paa Hytternes Vinduer. Ved et Vindu stod en Kvinde og ammede sit Barn. Promptof bøjede sig for hende og sagde bønfyldende.

„Gode Kone! Skulde der ikke være en Bid Brød til et Par Vandringsmænd?“

„Det gør mig ondt . . .“ Kvinden kastede et mistænksomt Blik paa os.

„Gid det maa gaa dig ilde,“ afbrød min Kammerat hende barskt.

Hun gav et Hvin fra sig, som var hun stukket af en Bremse, og fo'r løs paa os.

„Aa, I . . .“

Promptof rørte sig ikke af Pletten; han stirrede hende lige ind i Ansigtet med sine sorte Øjne, hvis Udtryk var vildt og ulykkespaaende. Konen blegnede, rystede, mumlede noget og forsvandt hurtigt ind i Hytten.

„Kom, lad os gaa!“ sagde jeg til Promptof.

„Nej, lad os vente, til hun kommer med Brødet.“

„Hun sender sin Mand paa os med Høtyven.“

„De er meget klog,“ lo Promptof spodsk.

Han fik Ret — Konen kom tilbage med et halvt Brød og et solidt Stykke Fedt. Tavs bøjede hun sig for Promptof og sagde bedende:

„Vær's god, tag dette og vær ikke vred.“

„Gud bevare dig for onde Blik, Tyveri og Sygdom,“ sagde Promptof indprentende. Og vi gik videre.

„Hør, sig mig engang,“ sagde jeg, da vi var komne et godt Stykke bort fra Bondehuset, „hvad er det for en besynderlig — for ikke at sige noget andet — Maade, De har at gik paa?“

„Det er den sikreste. Naar man rigtig skyder med Øjnene, idet man ser paa en Kvinde, saa antager hun en for en Trolldmand, bliver angst og giver ikke alene sit eget Brød men al Mandens Mad lige med det samme. Hvorfor skulde jeg tigge og nedværdige mig for hende, naar jeg kan befale over hende? Jeg har altid fundet, at det var bedre at tiltvinge sig noget end tiltigge sig noget; lykkes det første ikke, kan man jo prøve det sidste.“

„Er det aldrig hændt Dem, at De istedetfor Brød har . . .“

„Faaet Prygl? Nej. Det skulde man blot prøve paa. Jeg, min Ven, er i Besiddelse af et magisk Dokument, som jeg kun behøver at vise for at gøre hvilken Bonde jeg vil til min Slave. Har De Lyst til at se det?“

Han rakte mig et temmeligt smudsigt Papir, som viste sig at være et Pas udstedt til Paul Ignatjef Promtof, der ad administrativ Vej var forvist fra St. Petersborg og skulde fra Astrachan til Nikolajeff. Paa Papiret fandtes det astrachanske Politisegl med tilhørende Underskrifter — det hele var i Orden.

„Det forstaar jeg ikke!“ sagde jeg, idet jeg gav ham Dokumentet tilbage. „Hvorledes kan De, der er forvist fra St. Petersborg, komme fra Astrachan?“

Han lo, og hele hans Skikkelse udtrykte, at han var sig sin Overlegenhed over for mig bevidst.

„Det er da ganske ligefremt! Tænk nu — man forviser mig fra St. Petersborg og tilbyder mig selv at vælge mit Opholdssted — paa nogle Undtagelser nær. Lad os nu sætte, at jeg bestemmer mig til Kursk. Jeg kommer dertil og gaar til Politiet, hos hvem jeg har den Ære at forestille mig. Dette har imidlertid forud nok at tage vare paa og kan derfor ikke skænke mig særlig Opmærksomhed. Det antager at have en Lommetyv — og det en særlig dreven en — for sig, efterdi man ikke i Kraft af Loven og dens Paragraffer har kunnet blive mig kvit, men har maattet gribe til administrative Forholdsregler. Og

det er straks parat til at lade mig gaa videre, ligemeget hvorhen. Da jeg ser, at Politiet er i Vaande, kommer jeg det beredvilligt til Hjælp. Eftersom jeg selv — siger jeg — nu har valgt mit Opholdssted, saa ønsker De maaske, at jeg skal gøre det en Gang til? — Jeg forklarer dem, at jeg er rede til straks at forlade det Distrikt, i hvilket de bærer Ansvar for Personers Liv og Ejendom — men for min Elskværdighed maa man give mig lidt med paa Vejen. Saa faar jeg en fem til ti Rubler, mere eller mindre, eftersom Humøret staar paa dem . . . og de gi'r det med Glæde. Det er bedre at komme af med fem Rubler end sammen med min Person at erhverve sig overflødig Uro og Besvær; er det ikke sandt?"

„Maaske," svarede jeg.

„Jo, netop! Man forsyner mig med et Papir, som ikke har svageste Lighed med et Pas, og det er just i denne Forskel, dets magiske Kraft ligger. Der staar paa det: til den ad ad-mi-ni-stra-tiv Vej fra St.-Pe-ters-borg forviste! Ho, ho! Jeg stikker dette Dokument ud til Sognefogeden, som i Almindelighed er dum som en Stud, og han forstaar ikke en Tøddel af det. Han frygter alt — hvad der er Segl paa. Jeg siger saa: Efter dette Papir har du at give mig Nattely. Og han gør det. Skaf mig Mad. Og han lystrer. Han kan ikke andet, fordi der paa Papiret staar — fra St. Petersborg, administrativt. Hvor ved han, hvad administrativt er? Maaske betyder det: hemmelig afsendt for at foretage Undersøgelser angaaende Husflidserhverv, falske Penge, ulovligt Brændevinsbrænderi eller dito Salg af Drikkevarer? Maaske for at paase, om man flittigt besøger den rettroende Kirke? Ja, hvem hitter ud af, hvad det skal betyde — administrativt fra St. Petersborg. Maaske er jeg en eller anden forklædt Person. En Bonde er dum, hvad forstaar han sig paa?"

„Næ, han forstaar ikke meget," bemærkede jeg.

„Og det er særdeles godt!" sagde Promptof fornøjet.

„Det er netop saadan, han skal være, just saadan for lige-som Luft at være uundværlig for alle. For hvad er en Bonde? En Bonde er for alle Mennesker en Næringskilde. Tag nu mig for Eksempel. Vilde en Tilværelse paa Jorden være mulig for mig, hvis der ikke var Bønder til? For at et Menneske kan eksistere, kræves der Sol, Vand, Luft og Bønder.“

„Men Jord?“

„Har vi bare Bonden, skal der nok blive Jord! Man behøver blot at befale ham: Skab Jord! Og der bliver Jord. Han kan ikke være ulydig.“

Promptof holdt meget af at snakke. Vi var for lang Tid siden komne ud af Landsbyen og nærmede os nu allerede en anden, som laa foran os næsten helt skjult i Efter-aarets orangefarvede Løv. Promptof snakkede fornøjet videre, og jeg hørte paa ham, mens jeg tænkte paa Bonden og paa den for mig ganske ny Parasitart, som fortærer Bondens illusoriske Velstand. Hvornaar mon man vil gøre Bonden noget godt for alt det slette, man i saa rigeligt Maal har ladet ham vederfares? Nu gik der her ved Siden af mig et Produkt af Bylivet, en kynisk og klog Fyr, som levede af denne Bondes Saft, en Ulv, der var sig sin Ulvestyrke bevidst.

„Men hør engang!“ jeg kom til at tænke paa vort Møde. „Vi traf hinanden under saadanne Omstændigheder, at jeg tvinges til at tvivle om Deres Dokuments vidunderlige Magt . . . hvordan forklares nu det?“

„Aa!“ lo Promptof. „Det er meget ligefremt — her har jeg været før, og det er ikke altid heldigt at bringe sig i Erindring.“

Jeg syntes godt om hans Aabenhjærtighed. Aabenhjærtighed er altid en god Egenskab, og det er Skade, at man saa sjældent træffer den. Jeg lyttede opmærksomt til min Rejsekammerats ubundne Snakken og prøvede paa at afgøre, om han virkelig var den, han udgav sig for at være.

„Nu er vi straks igen i en Landsby . . . hvis De har Lyst, skal jeg vise Dem en Prøve paa mit Dokuments Magt,“ sagde Promptof.

Jeg afslog med Tak hans Tilbud og bad ham hellere fortælle mig, hvorledes han havde gjort sig fortjent til dette Papir.

„Ja, ser De, det er en lang Historie!“ Han slog ud med Haanden. „Men De skal nok engang faa den. Lad os nu hvile os og se at faa lidt at spise. Madvarer har vi nok af og behøver altsaa ikke at gaa ind i Byen og ulejlige vor Næste, saa længe det ikke er nødvendigt.“

Vi drejede lidt bort fra Vejen og satte os paa Jorden og gav os til at spise. Maden, den brændende Sol og Steppens bløde Vindpust gjorde os dovne, vi strakte os, saa lange vi var, og faldt i Søvn. Da vi vaagnede, stod Solen allerede stor og rød i Horizonten, og Skygger af Sydens Aften lagde sig over Steppen.

„Der kan De se,“ sagde Promptof, „det er Skæbnens Vilje, at vi skal overnatte i denne Landsby.“

„Lad os komme afsted, mens det er lyst endnu,“ foreslog jeg.

„De skal ikke være bange, inat skal vi sove under Tag.“

Han fik Ret: i det første Hus, hvor vi henvendte os med Bøn om Husly, bød man os gæstfrit komme inden for. Hyttens Ejer, en stor, godmodig Mand, var lige kommen hjem fra Marken, hvor han havde pløjet; hans Kone lavede til Aften. Fire snurrige Børn krøb sammen i en Krog, hvorfra de stirrede paa os med nysgærrige og ængstelige Øjne. Den fyldige Kone hastede fra Stuen ud i Gangen og tilbage igen, snart med Brød og snart med Mælk. Husbonden sad lige over for os paa Bænken og kløede energisk sin Ryg, mens han paa samme Tid kastede spørgende Blikke paa os. Snart efter fulgte det sædvanlige Spørgsmaal:

„Hvorhen valfarter I?“

„Vi drager, gode Mand, fra Hav til Hav, til Byen Kiev,“ svarede Promtof hurtigt med Ord fra den gamle Vuggesang.

„Hvad er der dér i Kiev?“ spurgte Bonden efter at have betænkt sig lidt.

„Hellige Relikvier.“

Husbonden saa' paa Promtof, saa spyttede han eftertænksomt og spurgte videre:

„Men, hvor kommer I fra?“

„Jeg — fra St. Petersburg, han — fra Moskva,“ svarede Promtof.

„Hvorfra?“ og Lillerusseren hævede sine Bryn.

„Hvad er det, der er med Petersburg. Folk siger, at den skal være bygget paa Havet, og at der er Oversvømmelser.“

Døren gik op, og to Lillerussere traadte ind.

„Vi skal tale med dig, Mikael,“ sagde den ene af dem.

„Naa, hvad vil I?“

„Ja, nu skal du høre . . . Hvad er det for Folk?“

„Vil I ha' Kaalsuppe?“ spurgte Husbonden med et Nik til os.

„Tak for det.“

„Kan jeg vide det?“

„Maaske er I Pilgrimme?“ spurgte man os.

„Ja!“ svarede Promtof.

Saa herskede der længe Tavshed, under hvilken de tre Lillerussere betragtede os stift, mistænksomt og nysgærrigt. Endelig satte de sig til Bords og gav sig i Lag med Maden.

„Maaske kan en af jer skrive?“ spurgte den ene Lillerusser Promtof.

„Det kan vi begge to,“ svarede Promtof kort.

„Saa skulde I vel ikke vide, hvad en skal gøre, naar ens Rygrad smerter og kribler til den Grad, at en ikke kan sove om Natten?“

„Det ved vi!“ sagde Promptof.

„Hvad da?“

Promptof tyggede længe paa sit Brød, saa tørrede han Hænderne i sine Pjalter, saa' tankefuld op mod Loftet og svarede endelig bestemt, ja næsten haardt:

„Pluk nogle Brændenæller og sig til din Kone, at hun til Natten skal gnide din Rygrad dermed — bagefter skal hun smøre den med Linolje blandet med Salt . . . og ikke andet!“

„Hvad kommer der saa ud af det?“ spurgte Lillerusseren.

„Ikke noget,“ og Promptof trak paa Skuldrene.

„Ikke noget?“

„Slet intet!“

„Men hjælper det saa ogsaa?“

„Det gør det.“

„Jeg skal prøve. De skal ha' Tak!“

„Gid det maa hjælpe Dem!“ ønskede Promptof ham ganske alvorligt.

Lang Tavshed, Tyggen — og Hvisken af Børnene.

„Men hør engang,“ sagde Husbonden, „skulde I ikke ogsaa vide, eller maaske ha' opfanget det med et Øre i Petersborg eller i Moskva . . . dette her . . . angaaende Sibirien . . . er det tilladt at bosætte sig dér eller ikke? Thi Sognefogeden har sagt — om det nu er sandt eller ikke — at det kan der slet ikke være Tale om.“

„Man maa ikke!“ sagde Promptof.

Lillerusserne saa' paa hinanden, og Husbonden sagde ved sig selv:

„Gid Pokker havde dem.“

„Man maa ikke!“ gentog Promptof, og pludselig klarede hans Ansigt op. „Og det er paa Grund af, at der ingen Mening er i at tage til Sibirien, naar her er saa megen Jord, som man vel kan ønske sig.“

„Ja til at blive begravet i — det er sikkert nok — men til de levende,“ sagde den ene sørgmodigt.

„I Petersborg er det lige bleven besluttet,“ fortsatte Promtof, „at inddrage al den Jord, som Bønderne og Godsejerne ejer, til Fordel for Regeringen.“

Lillerusserne stirrede vildt paa ham, stumme af Forbavselse. Promtof betragtede dem strængt og spurgte:

„Men, hvorfor vil Regeringen tage den?“

Det saa' ud, som om de stakkels Lillerussere skulde sprænges af Spænding og Nysgærrighed. Jeg saa' paa dem og kunde næppe tilbageholde den Vrede, som jeg følte ved Promtofs Haan over disse Stakler. Men at afsløre ham, vilde være det samme som at overgive ham til dem, for at de kunde slaa ham fordærvet. Og jeg tav, trykket af denne pinlige Situation.

„Saa forklar dog, gode Mand!“ sagde den ene af dem hviskende og bange, næsten stakaandet.

„Den vil tage den — for bag efter at dele den ligelig mellem Bønderne! Man har erkendt,“ Promtof slog ud med Haanden, „at Bonden er Jordens rette Herre, og derfor har man bestemt ikke at tillade dem at gaa til Sibirien — de skal afvente Delingen.“

De stirrede alle maalløse med begærlige Blikke paa Promtof, overvældede af den glimrende Nyhed. Men nogle Sekunder efter hørtes samtidig fire Udbrud:

„Hellige Moder!“ sukkede Konen hysterisk.

„Maaske tager I fejl?“

„Saa fortæl dog videre!“

„Saa er det derfor, vi iaar har den klare Morgen- og Aftenrødme!“ udbrød Lillerusseren med Rygsmerterne aldeles overbevist.

„Det er kun et Rygte,“ sagde jeg, — „maaske har det slet ingen Ting paa sig.“

Promtof saa' med oprigtig Forbavselse paa mig og sagde heftigt:

„Hvorledes — et Rygte? Hvad skal det sige?“

Nu fulgte der en Syndflod af de frækkeste Løgne — en yndig Musik for alle Tilhørerne — med Undtagelse af

mig. Det var fænomenalt, saa han kunde digte. Men det pinte mig at høre paa al denne Usandhed, som jo til Slut vilde bringe Ulykke over disse godtroende Menne-skers Hoveder, og jeg gik derfor ud af Hytten og lagde mig i Gaarden, mens jeg spekulerede over, hvorledes jeg vel skulde afsløre min Rejsefælles modbydelige Leg. Hans Stemme vedblev længe at lyde for mine Øren, men om-sider faldt jeg i Søvn.

Ved Solopgang vækkede Promtof mig.

„Staa op, nu gaar vi!“ sagde han.

Ved Siden af ham stod den søvnige Bonde, og Prom-tofs Tværsæk strittede, saa proppet var den. Promtof var glad, sang, fløjtede og skottede ironisk til mig. Jeg spekulerede over en Straffeprædiken til ham, mens jeg tavs gik ved Siden af ham.

„Naa, hvorfor skænder De ikke paa mig?“ spurgte han pludseligt.

„De indrømmer altsaa, at jeg burde gøre det?“ sva-rede jeg tørt.

„Naturligvis. Jeg forstaar Dem og ved, at det er de-res Pligt at gøre mig Bebrejdelser. Jeg ved endogsaa, hvad De vil sige. Men lad alligevel hellere være dermed. Hvad ondt er der i at give Bønderne noget at spekulere over? De bliver saamænd ikke klogere af det. Men jeg vinder derved. Se engang, hvor de har fyldt min Tvær-sæk!“

„Men De kan jo risikere at bringe dem i Konflikt med Politiet!“

„Næppe . . . Naa om saa var, hvad saa? Hvad kom-mer deres Ryg mig ved? Gud give, jeg blot beholder min egen i god Behold. Moralsk er det naturligvis heller ikke, men hvad angaar det igen mig, om det er moralsk eller ikke? De maa dog give mig Ret i, at det er mig aldeles uvedkommende!“

„Ja,“ tænkte jeg, „Ulven har Ret.“

„Lad os sætte, at de kommer til at lide for min

Skyld, Himlen vil dog alligevel vedblive at være blaa og Havet salt.“

„Men, gør det Dem da slet ikke ondt?“

„Mig er der ingen, som ynkes over. Jeg er en Steppebusk, og hver den, for hvis Fødder Vinden kaster mig, sparker mig til Side.“

Han var vred, og hans Øjne skinnede hævnørrigt.

„Jeg bærer mig altid saadan ad — undertiden værre. Engang anbefalede jeg en Bonde i det Saratovske Guvernement at drikke Bomolje, som havde staaet og trukket paa sorte Faarekyllinger, mod et Maveonde — det var fordi han var gærrig. Det er ikke saa lidt ondt og latterligt, jeg har udøvet paa min Vandringsfærd. Hvormegen urimelig Overtro og Grubliseren har jeg ikke spækket Bondens aandelige Tankegang med. Jeg generer mig i det hele taget ikke. Hvorfor skulde jeg ogsaa det? Maaske for nogle Loves Skyld? Jeg kender ikke andre Love end mine egne.“

„Det var ogsaa noget at rose sig af.“

„Fra Deres Synspunkt er det vel urigtigt. Men, ser De, jeg er ingen Ynder af velanstændige Synspunkter, og jeg mener, at slaar man mig med en Stok, skal jeg ikke værge mig med Panden, men ogsaa med en Stok.“

Jeg hørte paa ham og tænkte, at det fornuftigste for mig sikkert vilde være at mindes Kong Davids første Salme og gaa fra denne Syndens Vej. Men jeg vilde jo gerne lære hans Historie at kende.

I henved tre Dage var jeg sammen med ham, og i disse tre Dage blev jeg overbevist om meget, som jeg før kun havde gættet mig til. Saaledes blev det mig for Eksempel klart, hvorledes forskellige unødvendige og gamle Sager som en Messinglysestage, et Stemmejærn, et Halsbaand og nogle Stumper Blonder var komne i Promtofs Tværsæk. Jeg forstod, at jeg udsatte mine Ribben for Fare, og at jeg endogsaa selv risikerede at komme derhen, hvor Kollektionssamlere lig Promtof sædvanligvis en-

der. Jeg maatte skilles fra ham . . . Men hans Historie!

Og saa en Dag, da det blæste en saa stærk Storm, at vi næppe kunde holde os paa Benene, krøb Promptof og jeg ind i en Halmstak for at dække os mod Kulden — og dér fik jeg hans Livshistorie.

II.

Naa, nu skal vi til at fortælle — til Advarsel og til Belæring for Dem. Jeg begynder med min Fader. Han var en stræng og gudfrygtig Mand, som, da han blev tredsindstyve Aar, opnaaede fuld Pension; derefter rejste han til en Provinsby, hvor han købte sig et Hus. Min Moder var en Kvinde med et rummeligt Hjærte og fyrigt Blod, saa maaske var min Fader ikke min Fader. Han havde ikke meget tilovers for mig; for den mindste Bagatel blev jeg stillet i Skammekrogen eller pryglet med en Rem. Moder derimod holdt af mig, og med hende kom jeg godt ud af det. For hver lille Seddel, jeg bragte til hendes udkaarne, fik jeg en passende Belønning, men for min Diskretion — en særlig. Dengang Fader rejste, var jeg i sjette Klasse i Gymnasiet, men blev snart efter vist bort, fordi jeg gjorde Kur til Inspektørens Stuepige. Inspektøren blev vred og sendte mig hjem, og det viste sig, at han i et Brev havde underrettet Fader om hele Sagen. Da min Fa'r saa' mig, gav han sig naturligvis til at skænde dygtigt paa mig, Mo'r ligeledes. De skændte og skændte, og saa endte det med, at de sendte mig til Pskof, hvor Fader havde en Broder. Altsaa — jeg blev forvist. Onkel var grusom og dum, men mine Kusiner var kønne, og følgelig kunde jeg jo nok holde ud at være der. Men det viste sig, at jeg ikke passede til Huset; efter tre Maaneders Forløb jagede min Onkel mig bort med den Beskyldning, at jeg opførte mig umoralsk og havde en daarlig Indflydelse paa hans Døtre. Atter vankede der ordentlige Skænd, og igen blev jeg forvist — denne Gang til

en Tante ude paa Landet i det Rjasanske Guvernement. Min Tante viste sig at være en prægtig og fornøjelig Dame, som altid var omgiven af en Mængde Ungdom. Paa den Tid var alle optagne af den dumme Mode at læse forbudte Bøger. Vips! Jeg blev arresteret og sad vistnok fire Maaneder i Fængsel. Moder meddelte mig skriftligt, at jeg havde slaaet hende ihjel, Fader underrettede mig om, at jeg havde bragt Skam over ham . . . det var meget kedelige Forældre, jeg havde.

Naa, da jeg slap ud af Fængslet, rejste jeg til Nishnij Novgorod, hvor jeg havde en gift Søster. Hun viste sig at være belemret med en stor Familie og af den Grund ond. Hvad skulde jeg gøre? Til alt Held var der Aarsmarked, og jeg fik Ansættelse i et Sangkor. Jeg havde en god Stemme og et smukt Udseende, blev forfremmet til Solist og sang gladelig væk. De tror, jeg drak under alt dette? Nej, og jeg drikker næsten heller aldrig Brændevin nu, maaske en sjælden Gang for at faa Varme i Kroppen. Jeg har aldrig været fordrukken, og beruset har jeg mig kun i gode Vine — for Eksempel i Champagne. Faar jeg Marsalavin i Overflod, saa drikker jeg mig fuld, for den elsker jeg, som jeg elsker Kvinder. Kvinder kan jeg elske indtil Vanvid — men jeg kan ogsaa hade dem. Har jeg først bøjet en Kvinde under min Vilje, føler jeg en uovervindelig Lyst til at gøre hende noget ondt, ikke saadan at forstaa, at hun skal føle Smerte eller Skam derved, men noget saadant, at hun hele sit Liv igennem maa have en Fornemmelse, som om hendes Blod og Marv var gennemtrængt af en modbydelig Gift. Hvordan og hvorfor jeg kan være saa ond, det fatter jeg ikke og kan ikke forklare mig det. Kvinderne havde altid noget tilovers for mig, thi jeg var smuk og dristig. Men falske var de! Naa, men det er lige meget! Jeg holder af at se dem græde og stønne — saa lytter man dertil og tænker: Aha, som man reder, saa ligger man!

Naa, jeg synger altsaa og lever ganske fornøjeligt.

En skønne Dag kommer en glatraget Fyr til mig og spørger: „Har De ikke forsøgt Dem paa Scenen?“ Jeg havde været med til at spille Komædie i private Selskaber. „Vil De for fem og tyve Rubler om Maaneden optræde i Vaudevilleroller?“ — Saa tog vi til Perm. Jeg optræder i alle mulige Forbryder- og Elskerroller, Damerne er begejstrede over mig — og jeg føler selv, at det er godt. Vi spillede dér en Sæson, og da Sommeren kom, gik vi paa Tourné. Da det blev Vinter igen, vendte vi tilbage til Perm.

Den Vinter følte jeg Modbydelighed ved alle Mennesker. Naar jeg traadte ind paa Scenen, saa' jeg Hundreder af Narre og Slyngler stirre paa mig, saa det løb mig koldt ned ad Ryggen, og det irriterede mig, som var jeg placeret midt i en Myretue. De saa' paa mig som paa et Stykke Legetøj, de havde købt for en Aften. Og saa kritiserer de. Finder de, at det er godt, skraaler de op som tøjrede Æsler, og man glæder sig over deres Ros. For en Tid glemmer man, at man er deres Stykke Ejendel — naa man saa kommer i Tanker derom og husker, at deres Bifald var en velbehagelig, bliver man saa bitter, at man gjerne kunde slaa sig selv.

Dette Publikum var mig imod indtil Væmmelse, og ofte havde jeg Lyst til at spytte paa det og til at bruge de værste Skældsord imod det. Jeg følte, hvorledes disse Øjne sugede sig ind i mit Legeme som Knappenaale, og hvor graadigt det ventede paa at blive kildret, ventede med samme Længsel, som Godsejerfruen om Aftenen ventede paa, at hendes livegne Piger skulde komme og kilde hende under Hælene. Jeg følte denne Forventning og tænkte paa, hvor rart det vilde være, om jeg havde en saa lang Kniv i Haanden, at jeg lige med et kunde skære alle Førsteparkets-Næserne af. Gid Pokker havde dem alle!

Altsaa — jeg spiller Komædie, hader Publikum, og vil flygte fra det. Dette sidste hjalp Hr. Prokurørens Hustru mig med. Hende syntes jeg ikke om, og det syntes

hun ikke om. Hun satte sin Mand i Bevægelse og, vips, befandt jeg mig i Saransk; som et Støvgran for Blæsten blev jeg baaret bort fra Kamas Bredder. Alt er som en Drøm i dette nedrige Liv.

Saa sidder jeg i Byen Saransk sammen med en ung Købmandsfrue; hun var en meget determineret Dame og beundrede min Kunst. Dér sad vi to altsaa. Penge havde vi ingen af og ingen Bekendtskaber. Jeg kedede mig — det samme gjorde hun. Af lutter Kedsomhed fandt hun paa at fortælle mig, at jeg ikke holdt af hende. I Begyndelsen taalte jeg det, men omsider blev jeg utaalmodig og bad hende forsvinde hurtigst muligt. Naa, saadan, sagde hun, greb en Revolver og fyrede paa mig. Kuglen traf min venstre Skulder; havde den truffet noget lavere, havde jeg forlængst været i Paradis. Jeg faldt naturligvis om. Hun blev forfærdet, og af Skræk sprang hun ned i en Brønd.

Dér blev hun nede.

Jeg blev bragt paa Sygehuset og fik selvfølgelig Besøg af en Mængde Damer; de faar altid travlt, naar der foreligger en Kærlighedsaffære. De kredsede omkring mig, indtil jeg kom paa Benene, og skaffede mig derefter en Plads som Sekretær ved Politiet. Naa — det er bedre at være ved Politiet end under dets Opsyn. Saadan gik en to-tre Maaneder.

Netop i de Dage fik jeg for første Gang i mit Liv et Tilløb til Kedsomhed, som pinte og knugede min Sjæl. Det er den grusomste Sindsstemning, man kan tænke sig at være i. Alt omkring en er uden Interesse, og man vil kun noget nyt. Man søger og søger, finder tilsidst noget, griber det og opdager, at det slet ikke er det, hvortil man trænger. Man føler sig fængslet af mørke Magter, bundet indvendig, ude af Stand til at leve alene med sig selv i Verden . . . En frygtelig Tilstand!

Og den førte mig saa vidt, at jeg gik hen og giftede

mig. En saadan Adfærd af et Menneske med min Karakter kan kun forklares af Tungsind eller af en dygtig Rus.

Min Kone var en Præstedatter; hun boede hos sin Moder — Faderen var død — og hun havde saaledes sin fulde Frihed. Hun var en smuk, klog Pige med en livlig Karakter, men hun sværmede for at læse Bøger, og dette havde en daarlig Indflydelse baade paa hende og paa mig. Stadig fiskede hun forskellige Leveregler op af Bøgerne, og straks kom hun til mig med dem. Og lige fra ganske lille har jeg ikke kunnet udstaa alt, hvad der var Moral i. I Begyndelsen lo jeg deraf, men efterhaanden blev det mig imod. Jeg saa', at det altid var Bogpaafund, hun smykkede sig med . . . og det klæder en Kvinde, som Herrens Dragt klæder hans Tjener. Vi begyndte at smaaskændes. Jeg stiftede Bekendtskab med en Præst, en daarlig Person, som holdt meget af at danse, synge og drikke; men han var for mig det bedste Menneske i Byen, thi jeg morede mig altid, naar jeg var sammen med ham; min Kone skændte paa mig og forlangte, at jeg skulde holde mig til hendes Omgangskres, som bestod af forskellige Skriftkloge og Farisæere. Om Aftenen samledes Byens alvorligste og bedste Mennesker, som hun kaldte dem, hos hende; jeg fandt dem alvorlige som Selvmordere. Om Dagen slugte hun Bøger i Snesevis, og jeg sagde ligefrem til hende, at det havde saamænd været langt bedre, om jeg havde giftet mig med Præsten. Havde jeg ikke haft ham, var jeg sikkert rendt fra Konen. Naar Farisæerne stillede hos hende, gik jeg til ham. Saadan gik vel halvandet Aar. Af lutter Kedsomhed gav jeg mig til at hjælpe Præsten i Kirken; snart læste jeg op af Biblen, snart stod jeg i Koret og sang.

Meget taalte jeg i denne Tid, og meget vil der blive regnet mig tilgode paa Dommens Dag for min Taalmodigheds Skyld. Men saa kom der en Niece i Huset hos min Præst — dels fordi han var Enkemand, og dels fordi

Svinene havde været ved at æde ham. Ser De, en Dag, da han var beruset, var han snublet i Gaarden og var falden i Søvn dér, og mens han sov, havde Svinene skamferet hans Ansigt. Saa blev Præsten syg og tilkaldte sin Niece, for at hun kunde passe ham, mens jeg skulde være hende til Selskab. Naa vi tog fat, og alt gik saare godt. Da min Kone erfarede dette, blev hun vred og gav sig naturligvis til at skænde. Hvad skulde jeg gøre? Jeg gav mig ogsaa til at skænde. Saa siger hun: Pak dig fra mit Hus! Jeg tænkte og tænkte, og saa gik jeg ganske stille — helt bort fra Byen. Saaledes løstes mit Ægteskabs Lænker . . . Hvis min Hustru lever endnu, antager hun sikkert, at jeg er død. Jeg har aldrig følt den ringeste Lyst til at se hende igen, og hun har vel ogsaa nok glemt mig.

Nu var jeg altsaa fri igen og kom saa til Byen Pensa. Jeg gik først til Politiet, men der var ingen ledige Pladser, saa forsøgte jeg mig her og der, men uden Held. Omsider blev jeg Degn, jeg sang og læste. I Kirken var der igen Publikum, og der opstod atter Modbydelighed for det i mig. Fortjenesten var elendig, og bunden var man. Jeg havde det daarligt. Men en Købstadsfrue kom mig til Hjælp. Hun var en tyk, gudfrygtig Kvinde, som kedede sig. Naa, hun syntes godt om mig for den sjælelige Opbyggelses Skyld. Jeg begyndte at komme hos hende, og jeg fik god Mad dér. Hendes Mand var paa en Sinds-sygeanstalt, og hun passede alene en stor Melforretning. Ganske forsigtigt gjorde jeg mig gode Venner med hende og fortalte hende, hvor vanskeligt jeg havde det. Vanskeligt? siger hun. Vil De ikke tage mig som Assistent? Du vil sikkert bedrage mig, svarer hun, men tog mig. Her fik jeg det godt, men det viste sig, at Byen ikke duede noget. Der fandtes hverken Teater, ordentlige Restauranter eller interessante Mennesker. Naturligvis overfaldt Tungsindet mig. I en saadan Stemning skriver jeg til min Onkel: i de fem Aar, jeg har været borte fra Pe-

tersborg, er jeg bleven meget fornuftig. Jeg beder om Tilgivelse for alt det gale, jeg har gjort og lover aldrig at gentage det, maa jeg ikke komme tilbage til Petersborg? Onkel svarede, at det kunde jeg gerne, og jeg tog saa Afsked med Købmandsfruen.

Ved De hvad, hun var en dum, fed og grim Kvinde. Jeg har haft Elskerinder, som var kloge og smukke, men jeg skiltes med dem alle i Uvenskab. Men denne Schleteja havde jeg faaet Agtelse for, fordi hun var saa ligefrem. Jeg sagde hende Farvel. Farvel, min kære, sagde hun, og Gud give dig Held. Gør det dig virkelig ondt, at jeg rejser? Skulde det ikke gøre mig ondt, saa smuk og klog du er; men jeg forstaar det saa godt; du er en fri Fugl, saa flyv i Guds Navn! Og hun gav sig bitterlig til at græde. Naa, siger jeg, tilgiv mig, Schleteja! Hvad siger du dog? Takke dig skal jeg — og ikke tilgive. Men hvorfor dog? spørger jeg. Og det spørger du om. Om du havde villet, kunde du jo have bragt mig til Tiggerstaven, jeg var jo helt i din Magt, du kunde have udplyndret mig, uden at jeg havde sagt et Ord — du vidste det. Men du gaar bort som en ærlig Mand — jeg ved, at du kun tager circa fire Tusinde Rubler med dig — en anden vilde have taget Rub og Stub . . . Ja, saadan sagde hun. Hun var en kær Kone.

Jeg rejste altsaa og kom med let Hjærte og fem Tusinde Rubler i Lommen til Petersborg — hun havde forregnet sig lidt. Her levede jeg som en stor Herre, gik i Teatret, optraadte undertiden selv, men spillede mest Kort. Kortspil er en udmærket Beskæftigelse; man sidder ved et Bord, og i Løbet af en Nat dør man og opstaar man ti Gange fra de Døde. Man føler sig underlig tilmode ved at vide, at man i næste Minut vinder din sidste Rubel — du er fattig, kan gaa paa Gaden — stjæle eller skyde dig. Det er ogsaa godt at vide, at din Makker har den samme Fornemmelse med Hensyn til den sidste Rubel, den samme kildrende og løjerlige Følelse. At iagt-

tage disse ophidsede røde eller blege Ansigter, som skælver af Spænding og Pengegriskhed — og saa at stikke deres Kort et for et — aa, hvor det er vidunderligt, hvor det turrer Nerver og Blod! Du stikker Kortet, og det er som du river varme Kødstumper med Nerver og Blod ud af Menneskets Hjærte . . . saftigt! Denne stadige Risiko af Spænding er det dejligste i Livet:

Det er en Nydelse at kæmpe
paa den sorte Afgrunds Rand . . .

Ja, der er en stor Nydelse *déris*. Jo større Risiko — jo dejligere er Livet. Har De nogensinde sultet?

Det er hændet mig, at jeg i to Døgn i Træk ikke har faaet Mad. Naar Maven begynder at spise sig selv, og naar man føler, at man er ved at dø af Sult, og at ens Indvolde tørres hen — saa er man for et Stykke Brød rede til at dræbe et Menneske, et Barn . . . istand til, hvad det skal være, — i denne Tilstand er der en egen Poesi . . . en særlig Følelse af stor Værdi, som gør, at man faar mere Agtelse for sig selv — naar man er kommen levende over den.

Naa, men lad os gaa videre i min brogede Beretning, som synes at trække i Langdrag som en Begravelsesprocession, i hvilken jeg er Liget. Uha, det var da ogsaa en tosset Sammenligning, som faldt mig ind. Altsaa jeg bor i Petersborg. Det er en rar By, men vilde være endnu rarere, om man druknede Halvdelen af Befolkningen i det ækle Vand, som skvulper omkring den. Jeg lever og udretter forskelligt, som det sig bør for et Menneske. Blandt andet faldt jeg i en Dames Smag og levede i et Par Aar højt paa hende; det var særdeles interessant og fornøjeligt. Men saa hændte der noget. En skønne Dag fik jeg Besøg af et godt Menneske, som var optaget af en slet Sag — nemlig Politik, og som forresten i sin Tid havde maattet bøde haardt derfor. Skaf mig et Pas, sagde han.

Hvad for et Pas? Det maa lyde saadan : Ung Pige, brunet, circa tyve Aar, middelhøj o. s. v. — almindeligt. Hvor-til? Jo, siger han, der er saadan en ung Pige, men det er nødvendigt, at hun ikke er der, saa vil jeg se at faa hende gift, og det er dertil, jeg skal bruge Dokumentet. Hvorfor ikke? Det var en munter Affære, og min Dame havde netop en Stuepige, som passede til Signalementet. Hendes Pas tog jeg saa og gav Fyren det. Godt. Saa gaar der en rum Tid.

Pludselig — bums — kommer der to Gendarmer og siger — værsaaartig! Jeg gik med. En graahaaret og meget stræng Herre spørger mig : Var det Dem, som skaffede en ung Pige det og det Pas? Det var rigtigt nok, men om det var til den unge Pige, det vidste jeg ikke. Min Ven havde virkelig glemt at sige mig, til hvilken ung Pige det var. Den strænge Herre tror mig ikke. Hvad skal det sige? spørger han, De kender hende ikke, men har dog givet hende et Pas. — Jeg har ikke givet hende noget. Hvem da? Det var da til den og den . . . Aha, siger han, se nu har vi ham! Tak for Oplysningen! Og han gav Ordre til straks at gribe min Ven, men foreløbig skulde jeg sættes fast. Et Par Dage senere blev jeg konfronteret med ham. Han stadfæstede selvfølgelig mine Ord . . . Man spurgte mig, hvorhen jeg ønskede at tage fra St. Petersborg. Jeg spurgte, om jeg ikke kunde rejse til Zarskoje Selo? Nej, længer bort. Saa til Russa? Endnu videre. Tilsidst blev vi enige om Tula. Hvis De vil, maa De gerne tage endnu længere bort, sagde man, men i tre Aar maa De ikke vise Dem her. Deres Dokumenter beholder vi foreløbig her til Erindring om Dem, men her har De et Pas til Tula — og inden fire og tyve Timer maa De være borte herfra. Naa, hvad saa? tænkte jeg. Man maa lystre sine Overordnede, der er ikke andet at gøre.

Jeg solgte mine Ejendele til min Værtinde for næsten ingenting og gik derefter til min Dame, men hun modtog

mig ikke. Derpaa gik jeg endnu til en to, tre Bekendte; de tog imod mig — men som jeg var spedalsk. Naa, jeg var ligeglad og opsøgte en hyggelig Beværtning for der at tilbringe mine sidste Timer i St. Petersborg. Henad Klokken seks om Morgen gik jeg ud derfra uden en Øre i Lommen, jeg havde tabt alt i Kortspil! En Embedsmand havde i den Grad blanket mig af, at jeg var ganske bedaaret af hans Talent. Saa gik jeg — af hvilken Grund ved jeg ikke — til Moskauerbanegaarden, trippede lidt omkring dér og saa', at der lige skulde gaa et Tog til Moskau. Jeg krøb ind i en Kupé og satte mig. Da vi havde passeret to Stationer, blev jeg jaget ud. Man var ved at optage Rapport og spurgte, hvem jeg var — jeg viste dem mit Pas, og de lod mig løbe. Stik af, sagde de. Og jeg gik. Da jeg havde gaaet henved ti Verst, var jeg bleven træt og sulten. Et Vogterhus. En Banevogter. Jeg hen til ham. — Gi'r du et Stykke Brød, gode Ven? Saa saa' han paa mig og gav mig ikke alene Brød, men ogsaa en stor Skaal Mælk. Her hos ham overnattede jeg — for første Gang som Landstryger i fri Luft, paa friskt Hø bag Vogterhuset. Næste Morgen vaagnede jeg — Solen skinnede og Luften var liflig som Champagne. Jeg fik mere Brød og drog videre.

De maa forstaa dette — der er noget dragende og sugende ved Landstrygerlivet. Det er behageligt at føle sig fri for Forpligtelser, for Baand, som binder og hæmmer ens Tilværelse blandt Menneskene . . . for Bagateller, som til den Grad hænger ved ens Liv, at det istedetfor at være til Glæde bliver til en kedelig Byrde . . . en tung Kurv med Forpligtelser . . . saadanne Forpligtelser som at klæde sig anstændigt paa, tale anstændigt og gøre alt, som det er vedtaget, og ikke som man selv vil.

Men som Landstryger er du fri for alt dette, og den Omstændighed, at du uden Sorg har givet Afkald paa forskellige Livsbekvemmeligheder og kan eksistere uden dem, hæver dig i dine egne Øjne. Tidligt og næsten uden

selv at mærke det har jeg tilegnet mig den simpleste og fornuftigste Livsfilosofi: hvordan du end lever, skal du dog engang dø; hvorfor skal du saa strides med dig selv, hvorfor trække dig selv i Armen for at komme til venstre, naar hele din Natur af al Magt drager dig til højre . . . Hvorfor anstrænger Folk sig saadan? Jeg har undertiden talt med saadanne Taaber. Spørger jeg: Hvorfor lever du saadan? svarer han: Jeg higer efter Fuldkommenhed. Hvorfor det? — Hvorfor — fordi Fuldkommenhed er Livets Tanke . . . Naa, det forstaar jeg ikke; der kan være Mening i at f. Eks. et Træ bringes til større Fuldkommenhed — for at det kan være til Nytte, man kan lave Vognstænger deraf, bruge det til en Kiste og til meget andet nyttigt for Mennesket. Naa, men, det er jo godt, at du kan fuldkommengøre dig — det bliver din Sag; men sig mig engang, hvorfor trænger du ind paa mig og forsøger paa at omvende mig? Det er fordi, svarer han, at du er et Dyr, som ikke søger Meningen med Livet. Ja, men den har jeg jo fundet, naar jeg er et Dyr, og Bevidstheden derom ikke tynger mig. Du tager fejl, siger han, saa maa du søge at forbedre dig. — Hvorledes det — forbedre mig? Jeg lever jo i Fred med mig selv, Forstand og Følelse er hos mig ét, og Ord og Gærning er i fuldstændig Harmoni! Det er altsammen Nederdrægtighed og Ondskab, svarer han . . . Og paa den Maade taler de alle. Jeg føler, at de lyver, og at de tillige er dumme — og jeg kan ikke andet end foragte dem. Fordi — jeg kender Menneskene! — Hvis alt det, som idag benævnes som lavt, smudsigt og ondt, imorgen bliver erklæret for at være ærligt, rent og godt — saa vil alle disse Tosser, uden at de behøver at gøre sig synderlige Anstrængelser, være aldeles ærlige, rene og gode . . . Saadan er det.

Ser De, min Anskuelse er: tjen Gud eller Djævelen, men ikke Gud og Djævelen. En god Skurk er altid bedre end et slet ærligt Menneske. Der er sorte og hvide Farver — men bland dem — og de bliver smudsige. Hele

mit Liv igennem har jeg kun mødt slette ærlige Mennesker, saadanne, ved De, hvis Ærlighed er sammenflikket af Smaastykker, tiggede sammen fra Dør til Dør. Det er en broget Ærlighed, daarligt sat sammen, fuld af Revner . . . men saa er der ogsaa en anden Slags Ærlighed — en boglig, tillæst, som tjener Mennesket ligesom dets bedste Benklæder — til Paradebrug . . . Ja, og gennemgaaende er alt det gode hos Størsteparten af de gode Mennesker festligt — og lavet; de beholder det ikke i sig selv, men paa sig selv for at vise sig frem for andre. Jeg har truffet Mennesker, som af Naturen var gode . . . men det var kun sjældent og næsten kun blandt tarvelige Folk — udenfor Bymurene . . . Man føler lige med det samme, at de er gode, og man kan se paa dem, at de kom gode til Verden . . . ja!

Forresten — Pokker tage dem alle — baade de gode og de slette!

Jeg indser godt, at det er i korte og overfladiske Træk, jeg beretter Dem mit Livs Kendsgærninger, og at De maa have vanskeligt ved at forstaa — hvorfor og hvordan. Det egentlige ligger nu i og for sig heller ikke i Kendsgærningerne men mellem dem — i Stemningen. Kendsgærninger er noget Stads. Jeg kan servere mange Fakta, om jeg vil . . . tager jeg nu min Kniv og jager den ind i Halsen paa Dem, saa er det et kriminelt Faktum. Eller stikker jeg den ind i mig selv, er det ogsaa et Faktum . . . man kan i det hele taget lave de mest forskellige Fakta, eftersom Stemningen er. Paa Stemningerne beror alt — de skaber Kendsgærninger, de skaber Tanker . . . og Idealer . . . Og ved De, hvad et Ideal er? Ha, ha! Det er simpelthen en Krykke, som blev opfundet, da Mennesket blev et daarligt Dyr og begyndte at gaa paa Bagbenene alene. Da det løftede Hovedet fra den graa Jord, saa' det den blaa Himmel over sig og blev daaret af dens dejlige Skær. Da sagde det af lutter Dumhed til sig selv, jeg skal naa den. Og fra den Tid stavrer det om paa Jor-

den med sin Krykke og holder sig ved Hjælp af den paa Bagbenene.

Naa, nu har jeg igen glemt min Historie. Men det har ikke noget at sige! Det er jo kun i Romaner, at et Nøgle Hændelser vikles regelret op, og vort Liv er ikke et simpelt Vindsel, men et meget indviklet et.

Denne Vandren faldt altsaa i min Smag, og ikke mindst fordi jeg ved den fandt Midler til min Ernæring. Engang saa' jeg foran mig en pyntelig Gaard og foran den paa en Kornmark tre Skikkelser — en Mand og to Kvinder. Manden, som havde graasprængt Skæg og gik med Briller, saa' godt ud, men Damerne havde et vissent Udseende — de var vist ogsaa „dannede“. Jeg paatog mig mit mest lidende Udseende, og da jeg var tæt ved dem, bad jeg dem om Tilladelse til at gaa ind paa Gaarden og om at maatte overnatte. De gav deres Tilladelse, men vekslede gensidig megetsigende Blikke. Jeg bukkede høfligt og takkede, og uden at skynde mig gik jeg efter dem. Men de ventede paa mig for at følges med mig. De gav sig til at konversere mig — hvem er du, og hvorfra kommer du, og hvor hører du til? Det var humane Mennesker med en liberal Tankegang, og de lagde mig selv Svarene i Munden, og da vi naaede Gaarden, havde jeg digtet en saadan Historie, at Guderne maatte korse sig! Jeg fortalte, at jeg studerede Menneskene og belærte dem, at min Sjæl var greben af forskellige Ideer og saa fremdeles . . . Og ved Gud, Historien blev kun til, fordi de selv vilde det, og jeg hindrede dem ikke i at antage mig for den, de antog mig for at være. Da jeg saa fik tænkt over, hvor vanskelig den Rolle var, som jeg havde paataget mig, følte jeg mig ikke ganske vel tilmode. Men da jeg havde faaet Aftensmad, forstod jeg dens Interesse for mig, thi deres Mad var guddommelig. Vi spiste, ja vi spiste med Følelse, som dannede Mennesker. Saa fik jeg anvist et lille Værelse, Manden forsynede mig med Benklæder og lignende — de behandlede mig i det hele

taget yderst human. Naa, til Gengæld lod jeg min Fantasi faa frie Tøjler over for dem!

Himmelske Moder, hvor jeg løj! Jeg løj uden selv at glemme, at jeg løj — og jeg nød det. Jeg løj i den Grad, at det Sorte Hav vilde være bleven rødt, om det havde hørt mine Historier. Disse gode Mennesker lyttede med Opmærksomhed til, gav mig Mad og plejede mig, som havde jeg været deres eget syge Barn. Og til Gengæld fik de mine Historier. Her kom de Bøger, som jeg havde læst, mig til Nytte.

Naar man forstaar at lyve — saa vil jeg sige Dem, er det en stor Nydelse for en. Naar man lyver og mærker, at man bliver troet, saa føler man sig hævet over sine Medmennesker, og det er i Sandhed en stolt Følelse. At være Genstand for deres Opmærksomhed og ved sig selv at tænke, hvad det dog er for Taaber.

Jeg løj altsaa for disse gode Mennesker, indtil min Fantasi næsten var opbrugt, og da jeg frygtede Faren for at komme til at kede dem, tog jeg Afsked med dem efter at have tilbragt tre Uger dér. Jeg gik godt forsynet derfra og rettede nu mine Skridt mod den nærmeste Jærnbanestation for derfra at rejse til Moskva. Fra Moskva rejste jeg derpaa gratis til Tula takket være en Konduktørs Upaapasselighed.

Og saa staar jeg i Tula Ansigt til Ansigt med Politimesteren. Han ser paa mig og spørger:

„Hvad har De til Hensigt at befatte Dem med?“

„Det ved jeg ikke,“ svarer jeg.

„Hvorfor har man fjærnet Dem fra St. Petersborg?“

„Det ved jeg heller ikke.“

„Sikkert,“ siger han, „paa Grund af nogle Udskejelser, som den kriminelle Codeks har set igennem Fingre med.“

Men jeg er lige reserveret.

„De ser mig ikke ud til at passe til noget!“ fortsætter han.

„Enhver har sin Specialitet, naadige Herre!“

Saa grundede han en rum Tid og tilbød mig derpaa :
Eftersom De selv har valgt Dem Deres Opholdssted, saa kan De, hvis De ikke synes om at være her, gaa videre. Der er jo andre Byer som Orel, Kursk, Smolensk . . . Det er Dem vel ligemeget, hvor De bor . . . Ønsker De ikke, at jeg skal udstede Dem et andet Pas? Os vilde det være særdeles behageligt, om vi ikke behøvede at bekymre os om Deres Vel. Vi har iforvejen saa meget at tage vare paa, og De, ja undskyld, at jeg siger det lige ud, synes at være et Menneske, som fuldt ud vil være i Stand til at lægge Beslag paa Politiets Arbejde — ja vist endogsaa skabt i den Hensigt. — Naa, jeg synes nu godt om at være hér. Ja, siger han, om De maatte ønske det, skal jeg give Dem tre Rubler med paa Rejsen? De vurderer Deres Arbejde billigt. Maa jeg saa ikke hellere blive under de tulske Loves Beskyttelse? Men han holdt fast paa, at han ikke vilde beholde mig. Et fornuftigt Menneske! Naa, omsider tog jeg mod femten Rubler af ham og gik til Smolensk. Ler De! Der er ikke noget saa daarligt, at det jo ikke kan blive godt for noget. Dette siger jeg paa Grundlag af en solid Erfaring og i Kraft af min dybe Tro paa Menneskeforstandens Behændighed. Forstanden — er en stor Magt! De er endnu et ungt Menneske — og nu siger jeg Dem: Stol paa Forstanden — og De vil aldrig gaa tilgrunde! Ser De, ethvert Menneske har inde i sig en Nar og en Bedrager — Narren er hans Følelse — Bedrageren hans Forstand. Følelsen er dum, fordi den er ligefrem og sanddru og ikke forstaar at forstille sig? Det er nødvendigt at forstille sig; endog af Medlidenhed for Menneskene maa man gøre det, fordi Mennesker altid er ynkverdige og i Særdeleshed de, som selv beklager andre.

Saa gik jeg altsaa til Smolensk, mens jeg endnu havde fast Grund under Fødderne; jeg kunde altid gøre Regning paa Støtte fra gode Mennesker og fra — Politiet. De første havde Brug for mig — til Afløb for deres Følel-

ser, Politiet derimod vilde helst være af med mig. Paa denne Maade maatte begge Parter betale mig af deres Overflod.

Saadan er det.

Jeg gaar og beundrer mig selv, for jeg ser godt ud. Jeg støder paa en Bondemand. Han ser paa mig og spørger: Er De en, som er udsendt af Regeringen? Uden at betænke mig svarer jeg: ja, netop! — Naa saa skal Vejen til Trepofka vel anlægges? spørger han. — Ja, vel! — Skal man snart til at fæste Folk? — Snart, svarer jeg. — Hør, sig mig, skal de saa give noget paa Haanden? — Ja, de skal. — Har De ikke hørt hvormeget pr. Mand? — Tyve Kopek. — Nej, dog, siger Bondemanden. Jeg var allerede paa det rene med, hvad der her var at gøre og spørger ham: hvorfra han er, hvor mange Indbyggere Landsbyen har, hvormange der kan tage Del i Arbejdet, hvormange til Fods og hvormange til Hest. Han forstod mig: De maa se at tage Folk fra vor Landsby! Mig kunde det være lige meget, hvem det blev! . . . Jeg tog fem og tyve Rubler af ham for at foretrække hans Landsby, tyve Kopek af hver, der kunde møde til Fods og tredive af hver til Hest som en Slags Sikkerhed for at de mødte til Arbejdet til den fastsatte Tid. De pungede ud med en hundred Rubler; jeg skrev dem Kvitteringer, sagde dem en Del pæne Ord og tog Afsked med dem.

Jeg naaede saa Smolensk, og da det allerede var koldt, bestemte jeg mig til at overvintre der. Vinteren forløb ganske godt, og Foraaret indtraf, og tro De mig, det drog mig hurtigt bort fra Byen. Jeg vilde være Landstryger . . . Hvem skulde hindre mig deri? Jeg travede igen en hel Sommer, og da Vintren atter indfandt sig, var jeg naaet til Elisabetgrad. Her kunde jeg aldeles ikke passe ind i noget! Jeg søgte og søgte — og fandt endelig en Udvej . . . Jeg blev Referent til den stedlige Avis — en beskeden Stilling, som indbragte mig megen Frihed og lidt Mad. Saa stiftede jeg Bekendtskab med nogle Junkere

— der var nemlig en Kavalleriskole dér i Byen — og fik sat Kortspil igang. Det var en udmærket Idé! I Vintrens Løb fik jeg dem blanket af for tusinde Rubler. Og atter kom Foraaret. Det traf mig med Penge paa Lommen og med en Gentlemans Udseende.

Hvor skulde jeg nu hen? Til Kurstedet Slaviansk. Dér spillede jeg med Held til August — i den Maaned blev jeg nødt til at rejse derfra. Saa overvintrede jeg i Schitomir.

Saadan tilbragte jeg mine Forvisningsaar og vendte saa efter deres Udløb tilbage til St. Petersburg. Gud maa vide hvorfor, men den By øvede altid en stærk Tiltrækning paa mig. Jeg kom dertil som en Gentleman med rigelige Midler. Jeg opsøgte Bekendte, og hvad viser der sig saa? Alle mine Æventyr blandt Moskauer-Guvernementets humane Mennesker var dem velkendte. De vidste Besked om det hele, baade om at jeg havde boet hos Iwanofs de tre Uger paa Gaarden, hvor jeg havde mættet deres hungrige Sjæle med min Fantasis Frugter, og om hvorledes jeg havde baaret mig ad med Petroffs. Naa, hvad saa! Det skulde vel være saa. Og har syv Døre lukket sig for dig, maa du selv se at aabne andre ti . . . Men jeg havde ikke Held med mig. Jeg anstrængte mig meget for at opnaa en solid Stilling i Samfundet — men det lykkedes ikke. Var det nu mig selv, som i disse tre Aar havde forspildt mine Evner til at leve mig ind blandt Folk, eller var det Folk, som i det samme Tidsrum, var blevne mere durkdrevne. Og da det saa blev mig altfor trangt, fik Pokker mig til at tilbyde den hemmelige Afdeling min Tjeneste. Jeg tilbød at paatage mig Opsynet med Spillehusene. Til denne hemmelige Profession føjede jeg endnu en offentlig — jeg gav mig nemlig til at levere Gadehændelser og lignende til en Avis . . . og desuden spillede jeg. Og jeg gik op i dette Spil, ja i den Grad, at jeg helt glemte at bringe Øvrigheden Meddelelser desangaaende. De maa vide, jeg erindrede aldeles ikke, at dette

var min Pligt. Først naar jeg havde tabt klækkeligt, huskede jeg paa, at jeg maatte melde det! Men, nej, tænkte jeg ved mig selv, først maa du vinde noget af det tabte tilbage, saa kan du jo melde det. Jeg ogsatte det saalænge, indtil Politiet en skønne Dag greb mig paa fersk Gærning ved Spillebordet. Jeg blev tilsagt til, hvor det sig bør, fik en streng Irettesættelse med Underretning om, at jeg ingen Samvittighed havde og blev saa forvist fra Hovedstaden . . . igen forvist! Uden Ret til at vende tilbage før om ti Aar.

Paa sjette Aar vandrer jeg og har ingen Grund til at beklage mig til Gud over min Skæbne. Det er et fornøjeligt Liv, frit som en Fugls. Kun kan det undertiden være lidt knapt med Frø; man maa ikke være for fordringsfuld, men huske paa, at selv Personer, hvis Plads er paa Tronen, ikke altid danser paa Roser. Et Liv som dette lægger ikke Forpligtelser paa en — det er det første Gode — der er ingen Love uden Naturens egne — det er det andet. Naturligvis kan de Herrer Politiembedsmænd gribe forstyrrende ind . . . men Herregud, der kan jo ogsaa være Lopper i gode Hoteller. Du kan gaa til højre, til venstre, fremad og tilbage — overalt hvorhen det lyster dig, og er der ikke noget, som drager dig videre, kan du slaa dig til Ro, dér hvor du er, til Vandrelysten atter melder sig, for Bonden er god og vil altid give dig Brød.

Og hvor har jeg ikke været? Jeg har besøgt Tolstojs Kolonier og har faaet Mad fra Moskauergrosserernes Køkkener. Jeg har boet baade i Kievklostret og i det Ny Athos, har været i Tschenstochof og i Muroma. Tidt synes det mig, at det allerede er for anden Gang, jeg vandrer hen ad hver eneste lille Sti i det store russiske Rige. Og blot der tilbyder sig en Lejlighed for mig til at pudse op paa mit Ydre — gør jeg et Svip til Udlandet! Jeg tager til Rumænien, og derfra staar alle Veje mig aabne. I Rusland begynder jeg at kede mig.

Det er virkelig ikke saa lidt, jeg har udrettet i disse

seks Aar. Hvor mange vidunderlige Historier har jeg ikke fortalt! Kommer jeg til en Landsby, ved De, og har faaet min Mad, saa slipper jeg min Fantasi løs! Maaske har jeg grundet nye Sekter, thi mangt og meget har jeg talt om Skriften. Til den lytter Bonden opmærksomt, og paa to Ord kan han bygge sig en allernyeste Troslære! Og hvor mange Love angaaende Jordens Deling og Fordeling har jeg ikke digtet! Ja, megen Fantasi har jeg udgydt i Livet.

Ja, se saadan lever jeg og skal altid nok klare mig, thi Forstand har jeg, og Kvinderne sætter Pris paa mig. Kommer jeg til Nikolajef besøger jeg en smuk, velhavende Enke — og jeg bliver der, saa længe jeg vil. Eller jeg kommer til Kosakbyen Labinskaja i Kuban. Dér antager Kosakken Sortepeter mig for en hellig Mand — og mange andre regner mig for en Guds Mand. Tag dette, lille Fa'r, siger de naive og troende Mennesker, og køb et Lys til den og den „Hellige“, naar du kommer der . . . Og jeg tager Pengene. Jeg sætter stor Pris paa troende Mennesker og vil ikke bedrøve dem med den afskyelige Sandhed, at jeg for deres oprigtige Skærv ikke køber Lys til den „Hellige“, men Tobak til mig selv.

Der er ogsaa en egen Charme i Bevidstheden om, at jeg er ligesom skilt fra Menneskene ved Højden og Styrken af den Syndens Mur, som jeg selv har bygget mellem dem og mig. Og der er noget baade sødt og pirrende ved den stadige Risiko man løber for at blive afsløret. Livet er et Spil! Jeg sætter alt — det vil sige ingenting — paa et Kort og vinder altid — uden at risikere andet end et Par af mine Ribben. Men jeg er overbevist om, at man, hvis jeg engang skulde faa Prygl for Alvor, ikke slaar mig til Krøbling — men slaar mig ihjel. Og det er ikke noget at blive fornærmet over eller at frygte for.

Naa, ser De unge Mand, nu har jeg fortalt Dem min Historie, og jeg synes selv godt om det, jeg har fortalt Dem. Nu gaar jeg videre — det kan godt være, at jeg har

digtet meget til, men ved Gud, har jeg løjet, saa har jeg løjet i Kendsgærningerne. Dem skal De ikke dømme efter, men efter Maaden jeg fremdrager dem paa — den forsikrer jeg Dem, stemmer nøje overens med min Sjæls Originalitet. Jeg har serveret Dem Steg ud af Fantasien med Sauce af den reneste Sandhed.

Men, hvorfor betror jeg Dem forresten dette? . . . Fordi jeg føler, kære, at De kun lidt tror paa mig. Jeg glæder mig paa Deres Vegne. Altsaa! Tro ikke det Menneske, som fortæller om sig selv, thi det lyver. Det lyver i Ulykken for at vække Medlidenhed, i Lykken for at man skal misunde det — altid for at henvende Opmærksomheden paa sig.

EMELJAN PILJAI

„Nu er der nok ikke andet tilbage end at gaa til Saltværkerne! Det er rigtignok det mest forbandede Arbejde at tage fat paa, men man er nødt dertil, naar man vil undgaa at krepere af Sult.“

Efter at have sagt dette trak min Ven Emeljan Piljai for tiende Gang sin Tobakspung op af Lommen, og efter at have overbevist sig om at den var lige saa tom som Dagen før, sukkede han, spyttede og strakte sig fløjtende paa Ryggen og stirrede op mod den skyfri Himmel. Han og jeg laa i Sandet en Fjerdingvej fra Odessa, som vi havde forladt, da vi ikke kunde finde Arbejde dér, og sultne som vi var, gav vi os til at overveje, hvorhen vi nu skulde begive os. Emeljan laa i Sandet med Hovedet mod Steppen og Fødderne mod Havet, og Bølgerne, som skvulpede blødt op over Bredden, vaskede hans smudsige, nøgne Fødder. Øjnene havde han knebet sammen for Solen, snart strakte han sig som en Kat, og snart rykkede han sig længere ned mod Vandet, og saa skyllede Bølgerne over ham næsten helt op til Skuldrene. Det var noget han kunde lide, og noget som bragte ham i en melankolsk-doven Sindsstemning.

Jeg kastede mit Blik ud over Havnen, hvor en tæt Skov af Skibsmaster hævede sig i tykke, graasorte Røg-

skyer, og hvorfra der henover Vandet flød en forvirret, dump Støj af Ankerkæder, af Fløjten fra Lokomotiver, som bragte Varene, og af Lastdragernes højroastede Stemmer. Men jeg øjnede ikke noget dér, som kunde vække vort slumrende Haab om noget at fortjene, og idet jeg rejste mig, spurgte jeg Emeljan:

„Naa, skal det saa være Saltværkerne?“

„Ja . . . der er vel ikke andet at gøre! — men tror du ogsaa, at du kan døje det?“ spurgte han langsomt uden at se paa mig.

„Nu faar vi at se.“

„Naa, ja, saa gaar vi altsaa,“ sagde Emeljan uden at røre et Lem.

„Ja, naturligvis.“

„Aa, du! Det er saamænd det bedste, vi kan gøre — at komme afsted hurtigst muligt. Dette forbandede Odessa — gid Pokker vilde tage det — at blive i Nærheden af det. En Havneby! Gid den maatte synke i Jorden!“

„Hold nu op med at skælde ud, det hjælper jo dog ikke; lad os hellere se at komme afsted.“

„Ja, men hvorhen? Skal det være til Saltet? . . .

Naa, saadan! Ser du, lille Bror, selv om vi slaar os paa Saltet, saa faar vi dog ikke noget ud af det.“

„Ja, men du har jo selv sagt, at der ikke var andet at gøre.“

„Det er rigtigt. Hvad jeg har sagt, det staar jeg ved. Jeg gaar ikke fra mine Ord. Men at vi ikke faar noget ud af det heller, det er lige saa sikkert.“

„Hvorfor det?“

„Hvorfor! Du tror maaske, at de staar parate for at modtage os: — Vær saa god mine Herrer Emeljan og Maksim, gør os den Ære at slide jer til Krøblinge og at tage imod vore Skillinger! . . . Næ, saadan gaar det ikke til! Sagen stiller sig saaledes: Du og jeg er nu — Herrer over vore egne Skind . . .“

„Saa, lad det nu være godt, kom nu!“

„Stop lidt. Vi kommer til at gaa til Direktøren for dette Saltvæsen og allerærbødigst sige til ham: Naadige Herre og højagtede Røver og Blodsuger, vi er komne for at tilbyde Deres højvelbaarne Menneskeæder vore Skind! Skulde De ikke ønske at slide dem af os for to Kopek i Døgnet, og derefter følger . . .“

„Nej, ved du nu hvad, rejs dig nu, og lad os komme afsted. Inden Aften kan vi godt naa nogle af Fiskerbyerne, hvor vi kan hjælpe til med at trække Garnene op — saa kan vi maaske redde vor Aftensmad.“

„Aftensmad! Det har du Ret i. De gi'r os nok noget at spise. Fiskerkonerne er gode Mennesker. Lad os bare skynde os . . . Men synderligt Held faar vi næppe, — for ser du, hele Ugen igennem har vi ikke haft andet end Modgang.“

Pjaskvaad rejste han sig; saa strakte han sig og stak Hænderne ned i Lommen paa Bukserne, som var syede af et Par Melsække. Han rodede lidt i dem, trak dem saa tomme op og betragtede dem med et medlidende Smil.

„Der er ikke noget — det er fjerde Dag, jeg forsøger — med samme Resultat. Saadan staar det til, Bror min.“

Vi gik langs med Bredden, og kun en sjælden Gang vekslede vi nogle Ord. Vore Fødder sank dybt i det vaade Sand, som var blandet med Muslingeskaller, og som sammen med de bløde Bølgeslag nynnede en indtagende Melodi. Af og til traf vi paa geléagtige Vandmænd, Smaafisk og underligt formede Træstykker, som opblødte og sorte var skyllede i Land af Bølgerne. Fra Havet blæste en frisk Vind, som bragte Kølighed med sig, og som jog Skyer af det tørre Sand ind over Steppen.

Det saa' ud til, at Emeljan, som ellers altid var i godt Humør, var ved at tabe Modet, og straks, da jeg lagde Mærke dertil, forsøgte jeg paa at live ham op.

„Hør, Emeljan, fortæl mig noget, noget om dig selv.“

„Jeg vilde saamænd gerne fortælle dig noget, Bror,

men Taleredskaberne er blevet sløvede, fordi — Maven er bleven tom. Maven den er det vigtigste i et Menneske; du kan tage en hvilken som helst Vanskabning — uden Mave finder du ikke nogen, det kan du stole paa. Og er Maven i Orden, saa er Sjælen det ogsaa; enhver menneskelig Handling udgaar fra Maven . . . naa, det ved du jo forresten godt selv.“

Han tav.

„Aa, Bror, dersom Havet vilde kaste tusinde Rubler iland til mig — naada! — Saa skulde jeg straks aabne en Beværtning, og du skulde blive Opvarter. Jeg selv vilde have min Seng staaende ved Disken, og der skulde være et Rør fra Tønden lige ind i min Mund. Naar jeg saa fik Lyst til at tappe Fryd og Glæde ud af Kilden, skulde jeg straks kommandere: Maksim, drej Hanen om! og . . . bul-bul-bul . . . lige ned i Halsen — synk Emeljan! Det vilde Fanden kvæle mig være en god Ide. Men, Bønderne, disse Fyre, der er sorte af Jord — uha dog! — dem skulde man plyndre, trække Huden af dem og vende Vranken ud paa dem. Naar saadan en kom for at faa den spædt op, „Emeljan Pavlitsch, lad mig faa et Glas paa Klods!“ — Hvad for noget? . . . Hvad siger du . . . paa Klods? . . . Næ, her giver vi ikke paa Klods!“

„Emeljan Pavlitsch, vær barmhjærtig!“ — „Vær saa artig, det skal jeg være: Kør Vognen, saa skal du faa et lille Glas. Ha-ha-ha! Den tykmavede Djævel kunde jeg have slaaet ihjel!“

„Naa, Bror, hvorfor skulde du være saa haard. Se nu engang, hvor Bonden maa sulte.“

„Hvad mener du? Sulter han? Naa, det er maaske rigtigt nok! Men sulter jeg da ikke? Jeg, min Bror, har sultet lige fra den Dag, jeg blev født, men dette staar ikke skrevet i Loven. Hm, ja! Han sulter . . . hvorfor? Jorden har givet Misvækst? Det er mistænkeligt. Nej, først har han haft Misvækst i Hovedet — og saa paa Marken, saadan forholder det sig! Hvorfor er der ikke Mis-

vækst i andre Riger og Lande? . . . Fordi, der er Hovederne paa Folk anderledes, dér tænker man — se saadan er det. — Dér, min Bror, kan man udsætte Regnvejret til næste Dag, hvis det passer en bedre, og Solen kan man lægge en Dæmper paa, hvis den er altfor ivrig. Men hvilke Forholdsregler har vi? Ingen, min Ven . . . Naa, dette er jo bare Spøg altsammen. — Kunde jeg bare redde tusinde Rubler og en Beværtning, det vilde være en alvorlig Sag . . .“

Han tav, og af gammel Vane stak han Haanden ned i Lommen efter Tobakspungen, halede den op, vendte Vranken ud paa den, saa' paa den, spyttede derefter vredt og kastede den i Havet.

En Bølge greb den smudsige, lille Pose og vilde til at bære den bort fra Bredden, men da den havde faaet undersøgt Gaven, kastede den den foragteligt tilbage.

„Naa, du vil ikke ha' den? Det skal blive Løgn, du skal nok komme til at tage den!“ og Emeljan greb den vaade Tobakspung, puttete en Sten i den, og med et stort Sving med Armen kastede han den langt ud i Havet.

Jeg lo.

„Naa, hvad ler du af? — og saa tilmed — saa læser han Bøger og slæber dem endogsaa om med sig — men forstaa sig paa Mennesker, det duer han ikke til! Det frøjede Kadaver.“

Den var til mig, og af at Emeljan havde kaldt mig for et frøjet Kadaver, sluttede jeg, at han maatte være i højeste Grad forbitret paa mig; han tillod sig nemlig kun i Øjeblikke, hvor han var opfyldt af Harme og Lede til alt, at le af mine Briller; denne ufrivillige Prydelse havde i det hele taget skaffet mig en saadan Vægt og Betydning i hans Øjne, at han i vort Bekendtskabs første Dage aldrig sagde andet end „De“ til mig og det tilmed i den ærbødigste Tone, til Trods for at vi begge ladede Kul paa en rumænsk Dæmper, og at jeg ligesom han var laset, forkradset og sort som Satan selv.

Jeg gjorde en Undskyldning, og da jeg ønskede at berolige ham, gav jeg mig til at fortælle ham om fremmede Lande, idet jeg søgte at gøre ham begribeligt, at hans Visdom om Solens og Skyernes Regimente hørte ind under Mythens Gebet.

„Ser man det! . . . Naa saadan! — Naa! — Saa, saa . . .“ afbrød han af og til; men jeg kunde mærke, at hans Interesse for de fremmede Lande og Livets Gang i disse mod Sædvane ikke var stor, og at han næsten ikke gad høre paa mig, men trodsigt saa' frem for sig ud i det fjærne.

„Ja, alt det kan være godt nok, kære Bror,“ afbrød han mig og slog ud i Luften med Haanden. „Men nu spørger jeg dig: Mødte du et Menneske med Penge — med mange Penge,“ understregede han, idet han skævede ind under mine Brilleglas — „hvad vilde du saa gøre — vilde du gøre det af med ham?“

Jeg skælvede.

„Bestemt, nej!“ svarede jeg, „Ingen har Ret til at købe sin Lykke for en Pris, der er et andet Menneskes Liv.“

„Aa, ja . . . saadan staar der i Bøgerne i Samvittighedens Interesse, men sikkert vilde den selv samme Herre, som har opfundet disse Ord, hvis det blev ham for drøjt, ved en gunstig Lejlighed for Selvopholdelsens Skyld aflive en eller anden. Rettighederne . . . Se, her har De dem!“ og Emeljans kraftige Næve plantede sig lige foran min Næse. „Og med denne tager ethvert Menneske sig Ret — kun paa forskellig Maade — Rettigheder ogsaa.“

Jeg holdt min Mund, fordi jeg af Erfaring vidste, at det vilde være ørkesløst at sige ham imod, naar han var ondskaftsfuld.

Han slyngede et Stykke Træ, han fandt, ud i Havet, sukkede og sagde:

„Nu skulde man bare have lidt at ryge paa.“

Idet jeg kastede et Blik ud over Steppen, fik jeg Øje paa to Tschabarar, som saa' paa os.

„God Dag, mine Herrer!“ raabte Emeljan til dem.
„De skulde vel ikke have lidt Tobak?“

Den ene af Tschabarerne vendte Hovedet mod den anden, spyttede et Græsstraa ud af Munden og sagde trevent:

„Du Mikael, de beder om Tobak!“

Mikael stirrede op mod Himlen, som om han udbad sig dens Tilladelse til at tale med os. Saa vendte han sig imod os.

„God Dag!“ sagde han. „Hvor skal I hen?“

„Til Otschakoff — til Saltet.“

„Naa, saa! — Har man indbudt jer til at komme dertil?“

Vi tav og lagde os paa Jorden ved Siden af dem.

„Du, Nikita, tag og snør Posen sammen, at Allikerne ikke skal hakke deri.“

Nikita lo lunt i Skægget og snørede Posen til.

Emeljan skar Tænder.

„Naa, saa I vil have Tobak?“

„Vi har ikke røget i lang Tid,“ sagde jeg noget forvirret; jeg kunde ikke bekvemme mig til lige rent ud at bede om det.

„Hvorfor har I ikke det? Saa skulde I virkelig gøre det.“

„Aa, din Satan! Kom nu med det, hvis du vil give os noget, men lad være med at grine — Afskum. — Eller du har maaske sat din Sjæl til ved at flakke rundt i Stepperne? — Knalder jeg dig en i Skallen, gi'r du vist ikke en Lyd fra dig!“

Tschabarerne blev forskrækkede og fo'r op, greb deres Stokke og stillede sig tæt op til hinanden.

„Naa, kære Brødre, det er paa den Maade, I beder om noget . . . Naa, saa kom da!“

Jeg havde hverken Lyst eller Kræfter til at tage Del i en Batalje og prøvede derfor paa at mægle.

„Bare rolig, Brødre, min Kammerat blev hidsig — det kan ske for den bedste! Men ved I, hvad I skulde? I skulde give os lidt Tobak, hvis I kan undvære lidt — saa gaar vi vor Vej.“

Mikael saa' paa Nikita og Nikita paa Mikael, og saa gav de sig begge to til at le.

„Se saadan skulde I lige straks have sagt.“ Saa trak Mikael en tyk Tobakspung op af Lommen og rakte mig den:

„Naa, vær'sgo — her er Tobak!“

Nikita stak saa Haanden ned i Posen og rakte mig et stort Stykke Brød og et Stykke Fedt og rigeligt med Salt. Jeg tog det. Mikael lo og gav mig endnu mere Tobak. Saa sagde Nikita „Farvel“.

Jeg takkede.

Med en mørk Mine smed Emeljan sig ned paa Jorden og vrissede temmelig højt: „De Satans Svin!“

Og dér ude i Steppen, langt, langt borte, havde en uhyre Vifte af den nedadgaaende Sols Straaler foldet sig ud, og fint og blødt farvede den Jord og Himmel. Bølgerne plaskede uophørligt mod Bredden, og Havet — hér rødt som blege Roser, dér det dybeste blaa — var vidunderligt smukt og mægtigt.

„Nu skal vi til at ryge! Gid Pokker vilde tage ved de Fyre,“ og Emeljan aandede let, da han nu var bleven af med dem. „Skal vi saa gaa videre, eller blive her Nat-ten over?“

Jeg var for doven til at gaa videre.

„Naa, saa overnatter vi!“ han strakte sig, saa lang han var og stirrede op mod Himlen.

„At flække Hjærneskallen paa et Menneske med mange Penge, det vilde — hvad du saa end vil sige — være en Nydelse! Især dersom man kunde klare Ær-terne,“ sagde Emeljan.

„Nu kan det være nok med at sludre!“ svarede jeg opbragt.

„Sludre? Hvorfor er det Sludder? Jeg skal paa min Samvittighed faa det gjort! Jeg er nu syv og fyrre-tyve Aar, og i tyve Aar har jeg brudt mit Hoved med denne Operation. Hvad er mit Liv? Et Hundeliv? Jeg har hverken et Hundehus eller en Bid Brød — det er værre end en Hunds. Er jeg et Menneske? Næ, Bror, ikke noget Menneske, værre end et Dyr eller en Orm. Hvem vil kunne forstaa mig? Ikke én. Men naar jeg nu ved, at Mennesker *kunne* leve godt, hvorfor skal jeg saa ikke ogsaa? Hvad? Gid Fanden havde jer — I Djævlé!“

Han vendte sig om imod mig og sagde hastigt:

„Ved du, en Dag havde jeg paa et hængende Haar nær gjort det . . . men for en Bagatels Skyld lykkedes det ikke . . . jeg blev banlyst, forbandet, jeg var en Nar . . . Vil du have, jeg skal fortælle dig det?“

Jeg bad ham straks derom, og efter at have tændt sin Pibe begyndte Emeljan:

„Ser du, Bror, dette skete i Poltava for en otte Aar siden. Jeg var Kommiss hos en Købmand, som handlede med Træ. Et Aar gik alt godt, men saa begyndte jeg lige paa en Gang at drikke og drak en tresindstyve Rubler af min Principals op. Man meldte mig, puttede mig i Arrest paa tre Maaneder med mere — efter Loven. Da den Tid var gaaet, slap jeg ud — hvad skulde jeg saa? I Byen var jeg kendt, og jeg havde ikke noget til at flytte for eller til at krybe i. Saa gik jeg til en Bekendt af mig — en fordægtig Person. Han havde en Beværtning og ordnede mange Tyvesager og dækkede over diverse Fyre og deres Gærninger. Han havde et godt Hjærte og var forbavsende ærlig og meget klog. Han var en stor Lærd og havde læst umaadeligt meget og var i Besiddelse af nøje Kendskab til Livet: „Aa hør, Paul Petrov! Kan du hjælpe mig?“

„Naa ja, det kan jeg vel. Det ene Menneske maa hjælpe det andet under de Omstændigheder. Bliv her nu, spis og drik, og lad os se Tiden an.“ Jeg havde stor Ag-

telse for ham, og han kunde ogsaa godt lide mig. Han sad om Dagen bag ved Disken og læste i en Bog om franske Røvere . . . alt, hvad han læste, handlede om Røveri, han fortalte og jeg hørte . . .

Et Par Maaneder sad jeg hos denne Poul Petrov og hørte paa hans Læsning og snakkede med ham. Og jeg saa', der kom mørke Fyre, som bragte skinnende Ting med: Uhre, Armbaand og saadant noget, og jeg lagde Mærke til det meningsløse i disse Forretninger. En stjæler en Ting — Paul Petrov giver ikke det halve af, hvad den er værd, for den — men han betaler ærligt — og lige med det samme! Hej trakter! . . . Sold, Fest, Skrig og Skraal og — ikke en rød Øre tilbage! Saa kommer én i Hullet — og saa kommer den næste til Paul Petrov.

Og af hvilke vigtige Grunde? Som mistænkt for Indbrudstyveri, hvorved der er blevet stjålet for hundrede Rubler! Hundrede Rubler! Er et Menneske da hundrede Rubler værd? . . . Saa sagde jeg til Paul Petrov: Alt dette er dumt og fortjener ikke, man giver sig af dermed.

„Hm! hvordan skal jeg forklare dig det?“ sagde han. „Paa den ene Side: Hønen nipper et Korn ad Gangen — men paa den anden Side: I alle Folks Gærninger er der ingen Agtelse for dem selv, se, det er Sagen. Skulde vel — siger han — den, der forstaar sit Værd, besmudse sin Haand med at stjæle 50 Kopek eller med Indbrud? Aldrig i Evighed!“

Saa begyndte han ved Eksempler at udvikle for mig, hvorledes et Menneske, der kender sig selv, bør handle. Længe talte vi paa denne Maade. Saa sagde jeg til ham: Paul Petrov, jeg har længe spekuleret paa at forsøge min Lykke paa den Maade, og nu er De et Menneske, der har Erfaring i Livet, giv mig et godt Raad, hvorledes altsaa — og hvilket? — „Hm,“ sagde han. „Det kan jeg maa-ske! Men skulde du ikke kunne lave saadan en lille Historie paa din egen Risiko og efter din egen Regning,

uden Hjælp? Som for Eksempel . . . Obojmof kommer alene tilbage ovre fra Træoplaget i Vorskla i en Gig, og som du ved, har han altid Penge hos sig, og dervore paa Lageret henter han tilmed de indkomne Penge hos Kommissen. Det er for en Uge ad Gangen, og Omsætningen er for en tre hundrede eller mere om Dagen. Hvad siger du til det?"

Jeg faldt i Tanker. Obojmof — det var den selv-samme Købmand, som jeg havde været Kommiss hos. Der var to gode Ting ved den Sag, baade Hævn over ham for hans Adfærd mod mig, og saa maaske en god Bid. — Det maa man tænke nøje over — sagde jeg. — „Ja det maa man!“ sagde Paul Petrov.

Han tav og gav sig langsomt til at dreje paa sin Cigaret. Solnedgangen var næsten forbi, kun en lille, smal lyserød Stribe var tilbage, for hvert Sekund blegere og blegere. I Steppen var der saa stille og trist, og Havets uophørlige, kælnende Plasken forhøjede endnu mere dette Tungsind og denne Stilhed ved sin ensformige og bløde Lyst.

„Hm, ja, Bror! jeg brød mit Hoved med denne Sag, og selv samme Nat lagde jeg mig paa Lur bag Buskene ved Vorskla; jeg havde taget en Jærnkloids paa en femten Pund med mig. Dette foregik i Oktober — jeg kan huske det var i Slutningen. Natten kunde ikke være bedre mørk som en Menneskesjæl — Stedet kunde ikke passe bedre. Der var en Bro, og Brædderne var i Stykker, altsaa maatte han køre i Skridt. Jeg ligger og venter. Af Ondskab var der, min Bror, nok i mig til ti Købmænd. Og saa lige ud ad Landevejen havde jeg tænkt mig denne Sag — mere ligefrem kunde man ikke: et Slag — og færdig! . . .“

Emeljan rejste sig.

„Ja — naa saa ligger jeg altsaa der og er parat til at — at snuppe Pengene. Vips — og saa ikke mere!“

„Du tror maaske, Bror, at et Menneske kan gøre,

som det vil? Næ', det kan du blæse paa! Sig mig engang, hvad du vil gøre imorgen? Du kan ikke sige, om du imorgen gaar til højre eller til venstre. Hm — ja! . . . Jeg laa og ventede ét, og saa blev det noget helt andet.

Saa ser jeg, at der kommer én inde fra Byen — tilsyneladende fuld, han dinglede — i Haanden havde han en Stok. Han brummede noget — usammenhængende og græd, — jeg lyttede — han snøftede — og kom nærmere — — det var en Kone! Gid Pokker havde hende! Hun skal faa nogle over Nakken — tænkte jeg — mens hun nærmede sig. Hun gaar lige hen til Broen, og saa giver hun sig pludseligt til at skribe: „Kære, hvorfor dog?“ Du kan tro, hun skreg, Bro'r! Hvad er det for noget Sludder? tænkte jeg. Men hun farer lige ind imod mig. Jeg ligger trykket helt ned mod Jorden og ryster — og hvor var min Ondskab bleven af? Nu er hun lige ved mig og er nær ved at træde paa mig! Men, hvor hun saa igen giver sig til at hyle: „Hvorfor dog — men hvorfor dog?“ og bums klaskede hun om paa Jorden, lige ved Siden af mig. Og her gav hun sig til at brøle i en saadan Grad, at det ikke er til at beskrive — mit Hjærte var ved at sønderrives af at høre paa hende. Alligevel laa jeg stille som en Mus, og hun hylede. Jeg blev helt tungsindig og tænkte ved mig selv — skal jeg stikke af? Men nu kom Maanen frem bag en Sky, klar og lys — det var ligefrem skrækkeligt. Jeg rejste mig op paa Albuen og kiggede paa hende. Og saa, Bro'r, blev alle mine Planer til Støv — det hele gik ad Helvede til! Jeg saa' — det var, som om mit Hjærte skulde gaa istaa — en ung Pige, et helt Barn — saa hvid, med Lokker ned over Panden, Øjnene var saa store og de saa' og saa' — og de smaa Skuldre skælvede — ja skælvede — og fra Øjnene randt stride Taarer — de løb og løb — den ene efter den anden.

„Jeg fik Medlidenhed med hende, Bro'r! Naa, saa gav jeg mig til at hoste. Men, hvor hun saa gav sig til at hvine: „Hvem er det? Hvem? Hvem er der?“ Hun

var altsaa bleven forskrækket. — Naa, jeg sprang straks op og sagde: Det er mig. — „Hvem er du?“ spurgte hun. Men hendes Øjne var saa fulde af Angst, og hun rystede som Gelé. „Hvem er du?“ spurgte hun igen.“

Han lo.

„Hvem jeg vel kan være? For det første skal De ikke være bange for mig, Frøken;—jeg skal ikke gøre Dem noget ondt. Jeg er en ganske almindelig én af de barbede, det er jeg! Jeg løj altsaa for hende; jeg kunde da ikke sige til hende, at jeg havde lagt mig paa Lur for at slaa en Købmand ihjel! Men hun svarede: „Jeg bryder mig ikke om noget som helst, jeg kom herhen for at drukne mig.“ Hun sagde det saadan, at jeg fik Kuldegysninger — det var saa højtideligt — Bro'r — men hvad var der at gøre?“

Og sønderknust slog Emeljan ud med Haanden og saa' paa mig, idet han smilede bredt og godmodigt.

„Og saa, Bro'r min, begyndte jeg at snakke. Men om hvad, det ved jeg ikke; men jeg talte, saa at jeg selv nød det; mest det, jeg sagde om, at hun var saa ung og smuk. Og at hun var smuk, det er sikkert og vist — ja mere end smuk! — Aa, du Bro'r, — hun hed Lisa. Naa, saa sagde jeg — ja, Gud ved, hvad jeg sagde? Det var Hjærtet, der talte.“

„Ja—a, hun stirrede saa alvorligt og stift paa mig — men, saa lige med ét gav hun sig til at smile!“ — Dette ligefrem brølede Emeljan ud over Steppen med Graaden i Halsen, mens han slog ud med Hænderne i Luften.

„Lige som hun havde smilet, tøede jeg op, bums! dér laa jeg paa Knæ foran hende: Frøken, siger jeg — Frøken! — mere kunde jeg ikke. Men hun — min Bro'r — tog mit Hoved mellem sine Hænder, saa' mig ind i mit Ansigt og smilede, bevægede Læberne — der var noget, hun vilde sige — saa tog hun sig sammen og sagde: „Min egen kære Ven, De er ligesaa ulykkelig, som jeg! Er det ikke sandt?“

— „Hm, ja, Bro'r, saadan sagde hun! men hun kysede mig ogsaa her paa Panden . . . ja. Kan du tænke dig? . . . Ser du, i syv og fyrretyve Aar har jeg ikke oplevet noget bedre! Og jeg var gaaet ud for at . . .“

Han tav og havde støttet Hovedet paa sin Arm.

„Naa, saa rejste hun sig op og sagde til mig: Følg mig hjem! Saa gik vi — jeg uden at føle mine Ben under mig, mens hun blev ved med at fortælle. Ser du, hun var eneste Datter hos Forældrene, der var Købmandsfolk — og naturligvis forvent, og saa kom der en Student i Huset som Lærer, og de blev forelskede i hinanden. Saa rejste han bort — og saa snart han havde endt sine Studier, vilde han komme og gifte sig med hende; det havde de aftalt. Men han kom ikke — derimod kom der et Brev: Saadan og saadan — kort og godt, du passer mig ikke. Det var naturligvis saarende for Pigebarnet, og saa tog hun sig det saa nær. Na, alt dette fortalte hun mig paa Vejen til sit Hjem. „Naa, nu Farvel, min Ven,“ sagde hun. „Imorgen rejser jeg bort. De kunde maaske have Brug for nogle Penge? Tag dem, De behøver ikke at genere Dem.“ — Nej, Frøken — sagde jeg — De skal have tusinde Tak, men jeg behøver dem ikke. — „Aa, min kære Ven, gener Dem nu ikke, men tag dem,“ sagde hun indtrængende. Men jeg lasede Menneske svarede alligevel: Nej, Frøken, det behøves ikke. Og ved du hvad, Bro'r, det forekom mig ogsaa i det Øjeblik, at jeg slet ikke brød mig om Penge. Vi tog Afsked. Saa sagde hun venligt til mig: „Aldrig skal jeg glemme Dem, der var aldeles fremmed for mig, og tog Dem saaledes af mig . . .“ Na, det er nu ligemeget,“ afbrød Emeljan og gav sig igen ifærd med at ryge.

„Hun forsvandt. Jeg satte mig paa Bænken udenfor Porten. Natvægteren kom. Hvad sidder du her for? Du skal vel ikke til at stjæle? — Dette Spørgsmaal greb mig i Hjertet! Jeg langede ham en ud. — Skrig — Fløjten . . . og paa Stationen! Na, hvad ragede det mig,

skulde jeg paa Stationen, saa skulde jeg der — skidt med det hele — mig var det ligegyldigt! Saa langede jeg ham en til ud og satte mig paa Bænken derinde og gad ikke engang prøve paa at løbe min Vej. Jeg maatte blive der Natten over — saa slap man mig. Jeg gik til Paul Petrov. „Hvor har du været henne?“ spurgte han og lo. Jeg saa paa ham — han var det samme Menneske som Dagen iforvejen, men det var alligevel, som saa jeg noget helt nyt. Saa fortalte jeg ham, hvad jeg havde oplevet. Han hørte opmærksomt efter, og saa sagde han: „Ved De hvad, Emeljan Nikitisch, De er en Nar og et Fjols; vil De ikke være saa venlig at skruppe af!“ — Saadan endte denne Affære.“

Han tav og strakte sig henad Jorden. Armen havde han lagt under Hovedet og stirrede nu op mod den fløjlsbløde og stjernebesaaede Himmel. Og alt omkring var stille.

MO'R ISERGIL

I.

Det var paa Bredden af Akkerman i Besarabien, at jeg hørte disse Fortællinger.

En Aftenstund, da vi havde endt vort daglige Arbejde med at høste Druer, gik det Hold Moldauere, som jeg havde arbejdet sammen med ned til Havet, mens jeg og gamle Isergil blev tilbage under Vinrankernes tætte Skygge. Vi laa saa lange vi var paa Jorden og saa' paa, hvorledes de bortdragendes Silhouetter forsvandt i Nattens dybe Mørke.

De gik syngende og leende; Mændene broncefarvede med fyldigt sort Overskæg og tykke Krøller lige ned til Skulderen, i korte Jakker og vide Pludderbukser; Konerne og de unge Piger — glade, smidige som Ranker og med mørkeblaa Øjne — ogsaa broncefarvede. Deres sorte, silkebløde Haar var løst, og den varme og lette Vind, som legede med det, fik de deri bundne Mønter til at rasle. Vinden gled frem som en jævn, bred Bølge, men undertiden ligesom sprang den over noget usynligt, og idet den saa busede paa med et Stød, greb den fat i Kvindernes Haar, saa det stod ud i fantastiske Manker fra deres Hoveder. Dette gav dem et besynderligt og æventyrligt Udseende. De fjærnede sig stadig længer fra os, men Natten og vor Fantasi smykkede dem endnu prægtigere.

En af de unge Piger spillede paa Violin . . . og en anden sang med en blød Kontraalt, og atter andre lo . . . og Indbildningen tegnede af alle Lydene en Guirlande af forskelligefarvede Baand, der snoede sig i Luften over de mørke Menneskeskikkelser, som Mørket efterhaanden slugte.

Luften var gennemtrængt af en skarp Duft af Hav og fede Dunster fra den af Regn nylig vædede Jord. Endnu drev der Stumper af Regnskyer hen over Himlen; de var tætte og af besynderlige Former og Farver, hér — bløde som Røg, blaagraa og askeblaa, dér — skarpe som Klippestykker, matsorte eller brune. Og alt dette — Lyde og Duft, Regnskyer og Mennesker — var fortryllende smukt, men sørgmodigt, det syntes som en Begyndelse til et dejligt Æventyr. Alt var smukt og harmonisk, men ligesom standset i sin Udvikling og døende, for nu var der af den levende og nervøse Larm, som havde lydt, kun en svag Støj tilbage, som ofte afbrødes og stadig lød svagere, idet den fjærnede sig og forvandlede sig til sørgmodige og medlidende Suk — maaske over Lykken, som er saa tilfældig og vanskelig at fange.

Jeg følte alt dette, og der opstod fantastiske Ønsker i mig: jeg ønskede at forvandles til Sand for af Vinden at blive spredt viden om; jeg ønskede at flyde som en varm Flod gennem Steppen, flyde ud i Havet for derfra som en opalfarvet Taage at aande ind i Himlen; jeg ønskede at kunne opfylde hele denne fortryllende, vemodige Aften med mig selv . . . og jeg blev tungsindig.

„Hvorfor gik du ikke med de andre?“ spurgte den gamle Isergil mig, idet hun gjorde et Kast med Hovedet.

Tiden havde kroget hende; hendes Øjne, som engang havde været blanke og sorte, var nu matte og rindende, og hendes Stemme lød som en Raslen af gamle Knogler.

„Fordi jeg ikke havde Lyst!“ svarede jeg paa hendes Spørgsmaal.

„Uh! . . . som Gamlinger fødes i Russere. Alle er I

mørke som Dæmoner . . . Vore unge Piger er bange for dig . . . Og du er jo dog ung og stærk . . .“

Maanen var kommen frem. Dens Skive var stor og blodrød, og den syntes som udsprungen af Steppens Skød, denne Steppe, som i sin Levetid havde opslugt saa meget Menneskekød og drukket saa meget Blod. Skyggen fra Løvet faldt som et Kniplingsslør over den gamle Kone og mig, og hen over Steppen til venstre for os svævede Skygger fra Skyerne, som gennemtrængte af Maanens blaa Skær nu var blevne mere gennemsigtige og lyse. Kun ganske svagt naaede Lydene fra Havet os: snart græd Violinen, snart lo den unge Pige, og snart sang en Knøs med en smuk Baryton, og alt dette blandede sig med Bølgenes rytmiske Skvulpen mod Bredden.

„Se, der kommer Larra!“

Jeg saa' hen i den Retning, den gamle viste med sin skælvende Haand og skæve Fingre, men jeg saa' kun Skygger, og dem var der mange af; den ene af dem var tykkere og sortere end de andre, og den jog hurtigere afsted end Søstrene, fordi den faldt fra en Sky, som var nærmere Jorden end de øvrige.

„Jeg ser ingen!“ sagde jeg.

„Du er mere blind, end jeg gamle Kone er. Se — der er han, hel mørk, han iler langs med Steppen.“

Jeg saa' endnu engang, men saa' atter intet uden Skygger.

„Det er en Skygge! Hvorfor kalder du den Larra?“

„Fordi det er ham. Han er nu bleven til en Skygge — men det var ogsaa paa Tide! Han lever i Tusinder af Aar, Solen har udtørret hans Legeme, Blod og Knogler, og Blæsten har savet dem over. Det er, hvad Gud kan gøre med et Menneske for dets Stoltheds Skyld! . . .“

„Fortæl mig, hvordan det gik til!“ bad jeg den gamle Kone, idet jeg allerede glædede mig til at høre et af disse dejlige Æventyr, som fødes i Stepperne.

Og hun fortalte mig denne Historie.

*

*

*

„Der er gaaet mange tusinde Aar, siden det skete. Langt borte paa den anden Side Havet, hvor Solen staar op, ligger den store Flods Land, og i hint Land giver hvert Blad og hvert Græsstraa saa megen Skygge, som et Menneske behøver for at skærme sig mod Solens brændende Straaler.“

„Ja, saa gavmild er Jorden i det Land.

„I det boede en mægtig Folkestamme, som ejede Hjorder og brugte sin Styrke og sit Mod i Jagt paa Vilddyr. Efter Jagten holdt de Gilde, sang og legede med Pigerne, som dér er dejlige og glødende.“

„Engang — det var under saadant et Gilde, fløj Ørnen ned fra Himlen og tog en af disse med sig, en med Haar saa sort og blødt som Natten. Pilene, som Mændene sendte efter den, faldt ynkeligt tilbage paa Jorden. Saa gik man ud for at søge efter Pigen, men man fandt hende ikke. Man glemte hende, som man glemmer alt paa Jorden.“

Den gamle Kone sukkede og tav. Hendes knirkende Stemme havde lydt, som var det en Knurren af alle glemte Aarhundreder, der havde sat sig fast i hendes Bryst som Skygger af Erindringer. Og Havet akkompagnerede sagte til Begyndelsen af en af disse urgamle Legender, som maaske var opstaaet paa dets Bredder.

„Efter tyve Aars Forløb kom hun tilbage af sig selv, forpint og udtørret, men med hende fulgte en Yngling, smuk og stærk, som hun selv havde været for tyve Aar siden. Og da man spurgte hende om, hvor hun havde været, saa fortalte hun, at Ørnen havde bragt hende op i Bjærgene og dér levet med hende som med en Hustru. Ynglingen var hendes Søn, men Faderen var ikke mere, for da han blev svag, hævdede han sig for sidste Gang højt op i Luften, foldede Vingerne sammen og faldt tungt ned paa de haarde Bjærskrænter og slog sig ihjel.“

„Alle saa' de med Forbavselse paa Ørnens Søn, og saa', at han ikke var anderledes end de selv, kun var hans

Øjne kolde og stolte som hos Fuglenes Konge. Og man talte til ham, men han svarede eller tav, som han havde Lyst til, og da Stammens ældste kom, svarede han dem, som var han deres Ligemand. Dette krænkede dem, de kaldte ham for en Pil uden Fjer og Od og sagde til ham, at de var vante til at blive ærede, og at tusinde af hans Slags og tusinde, der var dobbelt saa gamle som han, var dem lydige. Men han saa' dristigt paa dem og svarede, at der var ikke nogen som han; hvis alle ærede dem — saa vilde han ikke. Aa! . . . da blev de alle vrede paa ham og sagde:

„Hans Plads er ikke blandt os, lad ham gaa, hvorhen han vil.“

„Han lo og gik saa dérhen han vilde — til en ung, smuk Pige, som opmærksomt havde betragtet ham, han gik hen til hende og omfavnede hende. Men hun var en Datter af en af de ældste, som havde dømt ham. Og skønt han var smuk, saa skubbede hun ham bort fra sig, for hun frygtede sin Fader. Hun vendte sig fra ham, men han gav hende et Slag, saa hun faldt, og han satte sin Fod saa fast paa hendes Bryst, at Blodet sprøjtede ud af hendes Læber; hun gav et tungt Suk fra sig, snoede sig som en Slange og døde.“

„Alle, som saa' dette grebes af Rædsel, thi det var første Gang, at man saaledes slog en Kvinde ihjel for deres Øjne. Og længe tav de alle og stirrede paa hende, som laa der med aabne Øjne og blodig Mund, der uden Ord bad om Hævn, og paa ham som stod saa kold og stolt ved Siden af hende, uden saa meget som at bøje sit Hoved. Da man havde fattet sig, greb man ham og bandt ham, men man fandt, at det at slaa ham ihjel med det samme var en altfor let Død og ikke tilstrækkelig nedværdigende for ham, og ikke tilfredsstillende for dem selv.“

Natten skred frem og opfyldtes af sære, dæmpede Lyde. Ude i Steppen peb Fuglene klagende, Vinrankeerne raslede, Græshopperne summede og Løvet sukkede

og hviskede; Maanens fulde Skive, som før var blodrød, blegnede, idet den fjærnede sig mere og mere fra Jorden, og kastede ødselt sit blaaagtige Skær ud over Steppen.

„Og saa gav de sig til at udtænke en Henrettelse, som var Misgærningen værdig. Man foreslog at lade ham slides i Stykker af Heste — men fandt det ikke nok; man tænkte paa at skyde til Maals efter ham med Pile; ogsaa dette forkastedes; man foreslog at brænde ham, men Baalets Røg vilde ikke tillade dem at se hans Pinsler; alt blev overvejet, men intet fandtes, der kunde tilfredsstille dem alle. Hans Moder laa paa Knæ for dem, tavs, uden Taarer og Ord til en Bøn om Naade for ham. Længe talte de sammen; saa var der omsider en Vismand, som efter lang Overvejelse sagde:

„Lad os spørge ham, hvorfor han gjorde dette!“

„Og de spurgte ham om det. Han sagde:

„Løs mig! Jeg vil ikke svare jer, saalænge jeg er bunden.“

„Da man havde løst ham, spurgte han: — „Hvad vil I?“ Han spurgte, som havde de været hans Slaver...“

„Du hørte det jo . . .“ sagde Vismanden.“

„Hvorfor skal jeg forklare jer min Adfærd?“

„For at vi kan forstaa dig. Du stolte, hør nu! Du skal jo alligevel dø. Lad os dog komme til Klarhed over, hvorfor du gjorde dette. Vi skal leve, og det vil være os til Nytte at vide mere, end vi ved.“

„Godt, jeg skal sige det, om end jeg maaske ikke selv helt forstaar, hvad der skete. Jeg dræbte hende, fordi det forekom mig, at hun stødte mig fra sig . . . Og jeg behøvede hende.“

„Men, hun var jo ikke din!“ — indvendte man.“

„Drager I da kun Gavn af Eders eget? Jeg mener, at et Menneske kun har Stemme, Arme og Ben som sit eget — men jeg ser, at det hersker over Dyr, Kvinder og Jord og meget andet . . .“

„Man sagde ham, at alt hvad et Menneske tager, det

bøder det for med sig selv: med sin Forstand, sin Styrke, Frihed og Liv. Men han svarede, at han vilde bevare sig i sin Helhed.“

„Længe talte de med ham, og endelig forstod man af hans Svar, at han regnede sig selv for den første paa Jorden, og at han intet saa' uden sig selv. De blev endog helt ængstelige over hans Særstilling. Han havde hverken Stamme, Kvæg eller Hustru, ejheller Heltegærninger at vise tilbage paa, og han vilde heller ikke have noget af dette.“

„De gav sig nu paany til at raadslaa om, hvorledes de skulde straffe ham. Men nu talte de ikke længe derom, thi den vise tog igen Ordet:

„Stands! Der findes en Straf! Det er en frygtelig Straf — om I tænkte i tusinde Aar, vilde I ikke kunne finde paa en saadan! Straffen er i ham selv! Slip ham, lad ham fri. Se, det er hans Straf.“

„Og nu foregik der noget stort. Der lød et Torden-skrald fra den skyfri Himmel. Det var de højeste Magter, som stadfæstede den vises Tale. Alle bøjede sig dybt og gik bort. Men Ynglingen, som nu bar Navnet Larra, der betyder: den forstødte, — han lo højt ad de Mennesker, som havde forstødt ham, han lo og blev ene tilbage — fri som hans Fader havde været det. Men hans Fader havde ikke været et Menneske . . . Men han, Sønnen — var det. Og saa begyndte han at leve fri som en Fugl, røvede Kvæg, Piger — alt, hvad han fik Lyst til. Man skød paa ham, men Pilene prellede af paa ham, som var han dækket af et usynligt Panser. Han var behændig, vild, stærk og grusom. Han undgik at mødes Ansigt til Ansigt med Mennesker, og man saa' ham derfor kun fra det fjærne, men alle, som saa' ham, sendte deres Pile efter ham. Og længe snoede han sig saaledes ensom omkring, længe — mange lange Aar. Men et Menneske kan ikke hele sit Liv igennem gøre et og det samme. Man kan ikke altid nyde — man mister Evnen til at nyde og faar Lyst til at

lide . . . Og saa en Dag kom han Menneskene nær, og da de styrtede sig over ham, rørte han sig ikke af Pletten og gjorde ikke ringeste Tegn til at værgе sig. Da var der en, som gættede hans Tanker og hastigt og højt raabte :

„Rør ham ikke! Han vil dø!“

„Og alle holdt inde; de ønskede ikke at mildne den haarde Skæbne for den, som havde gjort dem ondt. De standsede og lo ham ud. Men han skælvede over denne Latter og greb sig med Hænderne til sit Bryst som for at søge noget. Saa pludselig styrtede han mod dem. Men de afværgede hans Slag uden at tilføje ham et eneste, og da han udmattet med et halvkvalt Skrig faldt om paa Jorden, fjærnedes de sig noget og iagttog ham. Han rejste sig op, greb en Kniv, som var tabt i Kampen, og jog den i sit Bryst. Og atter faldt han om paa Jorden og slog længe sit Hoved mod den. Men Jorden veg tilbage for hans Slag.“

„Han kan ikke dø,“ sagde de glade, da de saa' dette.“

„Og de gik ladende ham alene tilbage. Nu laa han og stirrede op mod Himlen — højt oppe i Luften saa' han mægtige Ørne svæve som sorte Punkter. Der var saa megen Tungsind i hans Øjne, at man kunde have forgiftet Alverdens Mennesker dermed. Fra nu af søgte han kun Døden. Og nu gaar og gaar han — overalt . . . Ser du, han er allerede en Skygge — og vil evindeligt vedblive at være det. Han forstaar hverken Menneskers Tale eller deres Adfærd — intet. Og han søger kun og gaar og gaar . . . Han har intet Liv, og Døden vil ikke smile til ham . . . Der ser du, hvorledes et Menneske er bleven straffet for sin Stolthed!“

Den gamle Kone sukkede og tav. Hun rystede Hovedet besynderligt nogle Gange og sænkede det saa ned mod Brystet.

Jeg saa' paa hende. Det forekom mig, at Søvnens overvældede den gamle. Paa en Gang følte jeg en stor Medlidenhed med hende. Slutningen af Fortællingen

havde hun fortalt med en hævet og truende Stemme, men dog havde der lydt i den en frygtsom, slaveagtig Tone.

Paa Bredden gav man sig til at synge, — saa besynderligt sang de. Først lød Kontraalten — den sang en to-tre Noder, saa lød en anden Stemme, som begyndte Sangen forfra, mens den første stadig sang forud for den... tredje, fjerde, femte traadte ind i Sangen i samme Orden. Og pludselig gav et helt Kor af mandlige Stemmer sig til at synge den selv samme Sang — ogsaa fra Begyndelsen.

Det var noget saa originalt, man hørte. Hver eneste Kvindestemme lød saa fuldstændig for sig selv, alle syntes de som forskelligfarvede Bække, der ligesom strømmede ned ad Skrænter, hoppende og plaskende, og flød ud i en tæt Bølge af Mandsstemmer, som jævnt flød opefter; snart forsvandt de i den, og snart rev de sig løs fra den. Mændenes Sang lød mægtig, hul og sørgmodig, mens Kvindernes klang som Bjælder, glad og livlig, fuld af leende Triller.

Bølgernes Larm kunde ikke høres for Sangen.

II.

„Har du nogen Steder hørt saadan Sang?“ spurgte Isergil mig, idet hun løftede Hovedet i Vejret og smilte med sin tandløse Mund.

„Det har jeg ikke. Aldrig . . .“ hviskede jeg til hende.

„Aha! Det vil du heller aldrig gøre. Vi elsker Sang. Og vi er alle smukke. Kun de, der er smukke, synger smukt — de der er smukke og elsker at leve. Vi elsker at leve. Se engang! Efter en hel Dags Slid, saa synger de. Fra Sol stod op, til Sol gik ned, har de arbejdet, men naar Maanen kommer frem, synger de. De, som ikke forstaar at leve, vilde være gaaet i Seng. De, der elsker Livet og forstaar at vurdere det, se — de synger.“

„Men, Sundheden —“ skulde jeg til at begynde.
 „Sundheden skal nok strække til for Livet. Sundhed! Vilde du maaske ikke, hvis du havde Penge, bruge dem? Sundhed er det samme som Guld. Ved du, hvad jeg gjorde, da jeg var ung? Jeg vævede Tæpper fra den tidlige Morgen til den sildige Aften, næsten uden at rejse mig. Jeg var livlig som en Solstraale, men maatte dog sidde stille som en Sten. Ofte sad jeg saa længe, at alle mine Knogler knagede. Men naar saa Natten kom, ilede jeg hen til min elskede for at kysse ham. Der var ni Verst til, hvor han boede. Tilbage var der altsaa ogsaa ni. Ved du, hvor meget det udgør? . . . Og saadan løb jeg i tre Maaneder — saalænge Kærligheden varede; alle Nætterne var jeg sammen med ham. Og dog er jeg bleven saa gammel — Blodet strakte altsaa til! Og hvormeget har jeg ikke elsket! Hvormange Kys har jeg ikke taget og givet! . . .“

Jeg saa' paa hendes Ansigt. De sorte Øjne var alligevel matte. Erindringerne oplivede dem ikke. Maanen oplyste klart hendes mørke, rynkede Ansigt, og jeg saa' de tørre, revnede Læber, den spidse, indfaldne Hage med de graa Haar og den rynkede Næse, der var bøjet som et Uglenæb. Istedetfor Kinder var der to sorte Huller, og i det ene af dem laa der en Lok askegraat Haar, som var trængt frem under hendes røde Hovedklud. Huden paa hendes Hals og Hænder var helt furet af Rynker, og for hver af den gamle Isergils Bevægelser kunde man vente, at den vilde revne og falde fra hinanden og afsløre et bart Skelet med matte sorte Øjne.

„Fortæl mig, hvordan du har elsket!“ bad jeg hende.

Saa fortalte hun paany med sin knirkende Stemme:

„Jeg boede sammen med min Moder ved Falmá paa selve Byrlatas Bred; jeg var femten Aar gammel, da han kom roende i en Baad til vor Gaard. Han var munter, høj og slank og havde sort Overskæg. Han sad i Baaden og raabte med klangfuld Stemme til os, som sad i Vin-

duet: Hej, har I ikke noget Vin . . . og noget jeg kan spise. Jeg kiggede ud gennem Asketræernes Grene ud over den lyseblaa Flod og saa' ham staa med det ene Ben i Baaden og det andet paa Bredden, klædt i en hvid Skjorte-bluse ombundet med et bredt Bælte, hvis Ender hang løst ud paa hans ene Side. Og han vuggede sig frem og tilbage og sang noget. Han saa' paa mig og sagde: Hvilken Skønhed, der bor her . . . og jeg vidste det ikke engang! Som om han ellers kendte alle Skønheder! Jeg gav ham Vin og kogt Svinekød . . . Men efter fire Dages Forløb var jeg hans . . . Hver Nat var vi ude at ro. Han kom og fløjtede ganske sagte, og som en Fisk sprang jeg ud gennem Vinduet ud paa Floden til ham. Saa roede vi . . . Han var en Fisker fra Prut. Da min Moder efter nogen Tids Forløb erfarede alt dette, blev hun vred og pryglede mig. Han søgte at overtale mig til at følge mig til Dobrudsche og videre til Donaus Mundinger. Men da syntes jeg allerede ikke om ham mere — han sang kun og kyssede — intet andet. Paa den Tid huserede Bander af Gutsuler paa vor Egn, og de havde deres Kærester hér . . . Disse havde det fornøjeligt. Mangen en af dem kunde vente og vente paa sin Karpathen og tro, at han allerede sad i Fængsel eller var dræbt i Slagsmaal, — saa en skønne Dag kunde han komme dumpende som fra Himlen enten alene eller med to til tre Kammerater. Rige Gaver bragte han med — han kom jo ogsaa let til dem! — Saa holdt de Gilde hos hende, og han roste hende for sine Kammerater. Det var noget, hun kunde lide. Saa bad jeg en af mine Veninder, som ogsaa havde en Gutsul til Kæreste, om at vise mig en saadan . . . Hvad var det nu hun hed? Det har jeg nok glemt . . . Ja, jeg begynder at glemme alt nu! Der er nu gaaet en halvfjerdsindstyve Aar siden dengang . . . man glemmer alt! Hun viste mig en. Han var smuk . . . Rødhaaret var han, helt rødhaaret, baade hans Haar og hans Overskæg . . . Og saa var han saa sørgmodig, undertiden kærlig, men sommetider brølte han og sloges

som et vildt Dyr. Engang slog han mig i Ansigtet . . . Men jeg sprang op som en Kat og fo'r lige hen i Brystet paa ham og bed mine Tænder fast i hans Kind . . . Fra den Tid havde han et lille Ar i Kinden, og han kunde godt lide at jeg kyssede det."

„Og hvor blev Fiskeren af?" spurgte jeg.

„Fiskeren? Ja, han var her ogsaa . . . Han holdt sig til dem, Gutsulerne. I Begyndelsen søgte han stadig at overtale mig og truede mig med at styrte mig i Vandet, men siden blev han skikkelig og fik sig en anden. Begge to blev de hængt — baade Fiskeren og denne Gutsul. Jeg var selv henne og saa' derpaa. Det var i Dobrudsche. Fiskeren gik bleg og grædende til Retterstedet, men Gutsulen gik ganske rolig med sin Pibe i Munden og Hænderne i Lommerne. Da han opdagede mig, tog han Piben ud af Munden og raabte: „Farvel!" . . . I et helt Aar gjorde det mig ondt for ham. Aa! . . . Denne Historie med dem skete dengang, de vilde vende hjem til Karpatherne. De var tagne paa Afskedsbesøg hos en Rumænier, og hos ham blev de grebne — kun disse to, andre blev dræbte eller undslap . . . men Rumæneren fik det alligevel betalt bag efter . . . Man brændte baade hans Gaard, hans Mølle og alt hans Korn. Han var bragt til Tiggerstaven."

„Var det dig, der gjorde det?" spurgte jeg paa Lykke og Fromme.

„Gutsulerne havde mange Venner, jeg var ikke den eneste . . . Den, der var deres bedste Ven, foranstaltede denne Mindefest. . ."

Sangen fra Strandbredden var forstummet, og nu akkompagnerede Havbølgenes Larm den gamle Kone; den højtidelige, urolige Larmen var et prægtigt Akkompagnement til Fortællingen om det urolige Liv. Næppe hørligt lød Stemmerne og Latteren i det fjærne. Natten blev stadig blødere og det blaalige Maaneskin stærkere. Men Bølgenes Brusen øgedes — thi Blæsten tog til.

„Jeg elskede ogsaa en Tyrk. Jeg var i hans Harem i

Skutari. I en hel Uge befandt jeg mig rigtig godt dér — men saa begyndte jeg at kede mig . . . der var kun Kvinder . . . hele otte havde han af dem . . . Saa lang Dagen var spiste og sov de eller pludrede dumt . . . Eller ogsaa skændtes de og klukkede som Høner. Han var ikke ung længer — denne Tyrk — næsten graa var han, og umaadelig stolt og rig . . . Hans Øjne var gennemborende — de saa' lige ind i ens Sjæl. Han bad meget ofte. Det var i Bukarest, jeg traf ham . . . Han spaserede om paa Torvet som en Kejser, og saa' saa stolt ud. Jeg smilte til ham. Han handlede med Cypresser og Palmer og var kommen til Bukarest for at gøre Indkøb. „Vil du rejse med mig?“ spurgte han mig. — „Aa, ja, det gør jeg gerne.“ „Godt!“ Og saa rejste vi. Han var rig, denne Tyrk. Og han havde en Søn — en sorthaaet Dreng, som var saa smidig og slank . . . han var sejsten Aar. Med ham var det, jeg flygtede fra Tyrken . . . Vi flygtede til Bulgarien til Lom-Palanka . . . Dér jog en Bulgarerinde mig en Kniv i Brystet — hvad Grunden var dertil, kan jeg nu ikke huske.“

„Jeg laa længe syg i et Kloster. Det var et Kloster for Kvinder. Dér passede en ung Pige, en Polakinde, mig. Fra et andet Kloster, jeg kan huske, det var ved Artser-Polanka, kom der en Broder til hende. Han var Munk, saadan en rigtig Orm, som stadig bugtede sig for mig . . . Da jeg blev rask fulgte jeg med ham . . . til hans Polen.“

„Stop lidt! . . . Hvor blev den lille Tyrk af?“

„Drengen? Ja, han, Drengen — døde, hvad enten det nu var af Hjemve eller af Kærlighed . . . han begyndte at visne som et lille, svageligt Træ, der har faaet for megen Sol . . . og han blev ved med at visne . . . Jeg husker, han laa allerede helt gennemsigtig og blaa som et lille Stykke Is, men dog brændte Kærligheden stadig i ham . . . og han bad mig hele Tiden om at bøje mig ned og kysse ham. — Jeg holdt af ham, og jeg husker, at jeg kyssede ham meget . . . Omsider blev han helt daarlig — kunde næsten

ikke røre sig. Han bad mig saa ynkeligt — som en Tigger beder om en Almissee — om jeg vilde lægge mig ved hans Side og varme ham. Og jeg gjorde det, — og han blev straks brændende varm . . . En Dag, da jeg vaagnede, var han allerede kold — og død . . . Jeg græd over ham. — Hvem kan vide det? Maaske var det mig, som havde dræbt ham. Jeg var dobbelt saa gammel som han. Og jeg var saa kraftig — men hvad var han? . . . Kun et Barn! . . .“

Hun sukkede og — for første Gang saa' jeg det — slog tre Gange Korsets Tegn for sig, mens de tørre Læber hvi-skede noget.

„Naa,“ sagde jeg, da jeg mærkede, hun tav, „altsaa drog du til Polen . . .“

„Ja, med den smaa Polak. Han var latterlig og lille. Naar han blev kærlig, saa sledskede han for mig som en Kat, men var han ked af mig, saa viste han mig af med Ord, som smeldede som en Knut. Engang da vi gik sammen langs en Flodbred fornærmede han mig. Aa, hvor jeg blev rasende! Jeg kogte som Beg! Jeg tog ham paa Armene som et Barn, han var jo lille, løftede ham i Vejret, idet jeg pressede ham i Siderne, til han blev helt blodig, tog saa et Tag og kastede ham ud i Floden. Det var latterligt, saa han hylede. Jeg saa' en Tid paa, hvor han kæmpede i Vandet. Saa gik jeg min Vej, og aldrig har jeg mødt ham siden.“

„Det var noget, jeg var glad over: Aldrig traf jeg oftere dem, jeg én Gang havde elsket. Den Slags Møder er ikke rare — det vilde være det samme som at møde Lig.“

Med et Suk tav den gamle Kone. Jeg syntes at se disse Mennesker, som var genopstaaet i hendes Erindring, passere Revy for mig. Der kommer han, den ildrøde Gutsul med Overskægget, han gaar rolig til Døden, rygende paa sin Pibe — en stærk, bestemt Fyr, han . . . Han har sikkert haft kolde, blaa Øjne, som saa' paa alt uden at blinke. Og dér ved Siden af ham er den sortskæggede

Fisker fra Prut; han græder, for han vil saa nødig dø, hans glade Øjne er blevne matte, og det taarevædede Overskæg hænger sørgeligt ned over den fordrejede Mund. Der er han den gamle, hovne Tyrk, sikkert en Despot, og ved Siden af ham hans Søn, en bleg og zart Østens Blomst, forgiftet af Kys. Og dér kommer den hoffærdige Polak, galant og sleben og godt skaaret for Tungebaandet . . . Alle er de blege Skygger, men hun, hvem de kyssede, sidder levende ved min Side, men udtørret af Tiden, uden Legeme og uden Blod, med et Hjærte uden Ønsker og med Øjne uden Ild . . . hun — næsten ogsaa en Skygge.

Og hun fortsatte :

„I Polen fik jeg det svært. Det er kolde og falske Mennesker, som lever der. Jeg kendte ikke deres Slangesprog. De hvisler alle . . . Hvorfor hvisler de? Det er Gud, som har givet dem en Slangetunge, og jeg saa', hvorledes de belavede sig paa at gøre Oprør mod jer Russere. Endelig naaede jeg Byen Bochnia. Dér købte en Jøde mig; ikke til sig selv, men for at sælge mig igen. Jeg gik ind derpaa. For at leve maa man kunne bestille noget. Jeg kunde intet, og derfor maatte jeg betale med mig selv. Men jeg tænkte nu dengang, at kunde jeg kun opnaa at samle lidt Penge, saa vilde jeg vende tilbage til Byrlata og sønderbryde mine Lænker, hvor stærke de saa end maatte være. Naa, jeg boede saa i Bochnia. Der kom rige Paner til mig og holdt Gilde hos mig og med mig. Det kostede dem mange Penge. De sloges for min Skyld, og de ruinerede sig. En af dem havde længe eftertragtet mig, og ved du, hvad han saa engang gjorde: han kom, og med ham kom hans Tjener med en Sæk. Nu tog Panen Sækken og slog den over Hovedet paa mig. En Regn af Guldmonter styrtede over mig, og jeg glædede mig over at høre deres Klang, da de faldt paa Gulvet. Men jeg jog dog Panen bort. Han havde saadant et tykt, raat Ansigt, og hans Mave var som en tyk Dyne. Han lignede et mæt Svin. Ja, jeg jog ham bort, endskønt han fortalte, at han

havde solgt alle sine Jorde og Huse, Heste og alt blot for at kunne overdyngge mig med Guld. Jeg holdt dengang af en værdig Pan med et arret Ansigt; det var paa Kryds og Tværs gennemhugget af Tyrkernes Sabler, med hvem han for kort Tid siden havde kæmpet paa græsk Side. Sikken et Menneske . . . Hvad kom ogsaa Grækerne ham ved, naar han var Polak? Men han gik ud og sloges Side om Side med dem imod deres Fjender. Han blev gennemhugget, fik det ene Øje slaaet ud og to Fingre paa venstre Haand kappet af . . . Hvad kom Grækerne ham ved, naar han var en Polak? Sagen var den, at han var begejstret for Heltegærninger. Og naar et Menneske er det, saa skal det nok vide at komme med dér, hvor der er Lejlighed til at gøre saadanne. Ser du, i Livet er der altid Lejlighed til at øve Heltedaa, og de der ikke finder den, er Dovenkroppe eller Kujoner, eller ogsaa forstaar de ikke Livet, thi hvis Menneskene forstod Livet, da vilde enhver efterlade sin Skygge i det og ikke sporløst forsvinde deri . . . Aa, denne arrede var et godt Menneske! Han var rede til at gaa til Verdens Ende, kunde han blot udrette et eller andet. Eders Folk har vist dræbt ham under Oprøret. Hvorfor droge i ud for at kæmpe med Ungarerne? Naa, naa, ti stille . . .“

Den gamle Isergil, som bød mig at tie, tav ogsaa pludselig selv og faldt i Tanker.

„Jeg kendte ogsaa en Ungarer. Han forlod mig en Dag — det var om Vinteren, — og først, da det blev Foraar, og Sneen smeltede, fandt man ham i Marken med gennemskudt Hoved. Ja, saadan kan det gaa! Ser du, Kærlighed dræber ikke færre Mennesker, end Pesten; regner man efter, bliver det ikke mindre. Hvad var det nu, jeg talte om? Om Polen . . . Ja, dér spillede jeg mit sidste Spil. Jeg traf en polsk Adelsmand . . . hvor han var smuk! Som en Djævel. Jeg var allerede bleven gammel, uh, saa gammel! Var jeg monstro fyrretyve Aar? Kanske var jeg det . . . Han var stolt og forvænt af os

Kvinder. Han kom mig dyrt at staa . . . ja. Han vilde straks have mig helt, men jeg gav mig ikke. Jeg har aldrig villet være nogen Slave. Med Jøden havde jeg gjort op og betalt ham mange Penge . . . og jeg boede nu i Krakkan og havde alt, baade Heste, Guld og Tjenerskab. Og han kom hos mig, den stolte Djævel, og forlangte, at jeg skulde blive hans. Vi skændtes . . . ja, ja! . . . Det trak længe ud. Jeg husker, at jeg skæmmede mig helt derved . . . Jeg stod paa mit . . . han bønfoldt mig paa sine Knæ . . . men næppe havde han taget mig, før han forlod mig. Da forstod jeg, at jeg var bleven gammel . . . Aa, hvor det var tungt og bittert . . . Jeg elskede ham jo, denne Djævel, men han lo ad mig, naar han mødte mig . . . var det ikke skændigt. Og han gjorde mig latterlig hos andre, det vidste jeg. Men hvor bittert, det end var, han var jo i min Nærhed, og jeg beundrede ham dog. Da han saa drog ud for at slaas med jer Russere, blev det mig kvalmt. Jeg vilde bekæmpe mig selv, men jeg kunde ikke . . . og jeg besluttede at rejse efter ham. Han var i Nærheden af Warschau.“

„Men, da jeg naaede dertil, hørte jeg, at de var blevene slaaede af jeres Folk . . . og at han som Fange var i en Landsby tæt ved.“

„Altsaa faar jeg ham ikke mere at se, tænkte jeg. Men jeg vilde dog saa gerne . . . Jeg klædte mig ud som en Tiggerske, haltede og gik med tilbundet Ansigt til den Landsby, hvor han var. Overalt vrimlede det af Kosaker og Soldater . . . det blev mig dyrt! Jeg fik at vide, hvor Polakkerne sad, og jeg saa' at det vilde være svært at komme derind. Men jeg skulde. Saa en Nat krøb jeg derhen. Jeg listede mig gennem en Køkkenhave og saa: der stod en Skildvagt paa min Vej...jeg kunde allerede høre Polakkerne synge halvhøjt. De sang en Sang — til Gudsmoder . . . Og han, min elskede, sang med. Jeg følte mig saa bitter tilmode, da jeg tænkte paa, at før havde man krøbet for mig . . . og nu var den Tid kommen, da jeg

krøb til et Menneske som en Slange henover Jorden — maaske til min egen Død. Skildvagten lyttede allerede og bøjede sig fremefter. Hvad skulde jeg gøre? Jeg rejste mig og gik hen mod ham. Jeg havde hverken Kniv eller noget som helst andet, kun mine Hænder og min Tunge. Hvor jeg fortrød, at jeg ikke havde taget en Kniv med. Jeg hvisker: Vent! . . . Men han har allerede rettet Bajonetten mod min Hals. Jeg hvisker til ham: „Dræb mig ikke, vent, hør, hvis du har en Sjæl! Jeg kan ikke give dig noget, men jeg beder dig.“ . . . Han sænkede Geværet og hviskede: „Gaa din Vej, Kone, gaa! Hvad vil du her?“ Jeg fortalte ham, at min Søn sad under Laas her . . . „Forstaar du, Soldat — min Søn! Du er jo dog ogsaa selv en Søn? Saa se dog paa mig — saadan en som du har jeg, og han er der! Lad mig dog se ham, maaske dør han snart . . . og maaske bliver du slaet ihjel imorgen . . . saa vil din Moder græde over dig. Og det vil vist være dig svært at dø uden endnu en Gang at have set hende, din Moder? For min Søn er det ogsaa tungt. Hav Medlidenhed med dig selv og med ham og — hans Moder! . . .“

„Aa, hvor jeg talte længe til ham! Det regnede og vi blev gennemblødt. Blæsten hylede og tudede og slog mig snart i Ryggen, snart i Brystet. Jeg stod og rokkede foran denne stenhaarde Soldat, som blev ved med sit: „Nej!“ Og for hver Gang, jeg hørte hans kolde Ord, blussede Ønsket stærkere op i mig efter at se min elskede . . . Jeg saa' paa denne Soldat og maalte ham med Øjnene — han var lille og vissen og hostede stadig. Jeg kastede mig ned paa Jorden, greb ham om hans Knæ og bønfaldt ham med hede Ord — og væltede ham saa. Han faldt i Pløret. Derpaa drejede jeg raskt hans Ansigt ned mod Jorden og trykkede det ned i en Vandpyt, for at han ikke skulde raabe. Han raabte ikke, men sprællede kun, mens han anstrængte sig for at kaste mig ned fra sin Ryg. Jeg trykkede hans Ansigt dybere og dybere ned i Mudderet.

Han blev kvalt . . . Saa styrtede jeg hen til Kornmagasinet, hvor Polakkerne sang . „Arkadek!“ hviskede jeg gennem Murens Sprækker. De er fiffige, disse Polakker — da de hørte mig, afbrød de Sangen. Nu er hans Øjne lige over for mine. „Kan du komme ud herfra?“ „Ja, gennem Gulvet.“ „Naa, saa kom da.“ Og saa krøb der foruden min Arkadek tre andre ud fra Kornmagasinet. „Hvor er Skildvagterne?“ spurgte Arkadek. — „Dér ligger én!“ — Og de listede ganske sagte bøjet ned mod Jorden hen mod det Sted, hvor Soldaten laa, og da de kom forbi ham, skældte de ham ud, mens Arkadek, som havde løftet sit Gevær, jog ham sin Bajonet gennem Ryggen. Regnen strømmede stærkere og stærkere, og Blæsten vedblev at tude. Vi kom ud af Landsbyen og gik længe tavse gennem Skoven. Vi gik hurtigt. Arkadek holdt mig i Haanden, og hans Haand var hed og skælvede. Aa! . . . jeg havde det saa godt ved hans Side, saa længe han tav. Det var de sidste Minutter — mit begærlige Livs sidste Minutter. Men nu kom vi ud paa en Eng og standsede. De takkede mig alle fire. Hvor de talte længe og meget til mig. Jeg hørte til, mens jeg saa' paa min Pan. Hvad vil han nu? Saa omfavnede han mig og sagde . . . Ja, jeg husker ikke nu, hvad han sagde, men jeg fik da ud af det, at han til Tak for, at jeg havde befriet ham, vilde elske mig . . . Han faldt paa Knæ for mig og sagde smilende: „Min Dronning!“ Sikken en falsk Hund, han var! . . . Saa vilde jeg give ham et Spark og slaa ham i Ansigtet, men han bøjede sig til Siden og sprang op. Truende og bleg stod han foran mig . . . De andre tre stod ved Siden af ham, alle saa mørke. Og alle tav de. Jeg saa' paa dem, og jeg husker, at jeg da blev overvældet af en saadan Lede og Modbydelighed, at jeg sagde til dem: „Gaa!“ De Hunde spurgte mig: „Du vender maaske tilbage for at vise dem Vej efter os?“ Hvor de var lave! Naa, saa gik de alligevel . . . Men næste Dag blev jeg greben af jeres, men de slap mig snart løs igen. Nu indsaa jeg, at

det var paa Tide at faa min egen Rede, nu kunde det være nok med at leve som en Gøg! Jeg var bleven træt, og mine Vinger var afkræftede og Fjerene mørke . . . Det var paa Tide, paa høje Tid! Jeg rejste til Galizien og derfra til Dobrudsche. Og her har jeg nu levet i henved tredive Aar. Jeg har haft en Mand, en Moldauer; han døde for et Aars Tid siden. Her lever jeg alene . . . Nej, ikke alene, men med dem dér.“

Den gamle viste med Haanden ned mod Havet. Dér var alt stille.

„De holder af mig. Jeg fortæller dem saa meget forskelligt, og det har de Brug for. De er jo alle unge . . . og jeg har det godt hos dem. Jeg ser og tænker: Der var en Tid, da jeg ogsaa var ung . . . men den Gang, i min Tid, var der mere Kraft og Ild i Folk, og derfor levede man gladere og bedre . . . Ja!“

Hun tav. Jeg saa' opmærksomt og længe paa hende. Jeg følte mig saa trist tilmode. Hun slumrede, mens hun rystede paa Hovedet, og sagte, ganske sagte, hviskede hun noget — maaske bad hun.

Fra Havet rejste en sort Taage sig; tung og med haarde Omrids lignede den en Bjærgryg. Den krøb ind over Steppen, og bort fra dens Top reves Stumper af Skyer, som svævede forud for den og slukkede Stjernerne én for én. Havet larmede. Ikke langt fra os, inde under Vinrankerne blev der kysset, hvisket og sukket. Langt ude i Steppen tudede en Hund . . . Luften blev kvælende og irriterende for Nerverne. Fra Skyerne faldt tætte Skygger ned paa Jorden; de krøb hen over den, krøb og forsvandt og kom atter igen . . . Maanen var slukket, og dens Sted var der kun bleven en opalfarvet Plet tilbage, som ogsaa til Tider helt forsvandt bag en blaagraa Sky. Og ude i Steppen, som nu var sort og uhyggelig, som om den vilde gemme sig og havde skjult noget i sig, blussede smaa, blaa Lys op. Snart hér, snart dér kom de frem for et Øjeblik — og slukkedes. Det var som om nogle Men-

nesker, spredte vidt over Steppen, mens de søgte efter noget, strøg Tændstikker, som Blæsten slukkede. Det var sære, blaa Ildtunger, som ledte Tanken hen paa noget æventyrligt.

„Kan du se Gnisterne?“ spurgte Isergil mig.

„De dér, blaa?“ sagde jeg og pegede ind over Steppen.

„Blaa . . . Ja, det er dem . . . Saa flyver de alligevel!

Naa, ja . . . Jeg kan nu ikke se dem mere. Der er meget, som jeg ikke længer kan se.“

„Hvorfra kommer de Gnister?“ spurgte jeg den gamle.

Jeg havde tidligere hørt noget om deres Oprindelse, men jeg havde nu Lyst til at høre, hvad den gamle Isergil havde at fortælle om dem.

„Det er Gnister fra Dankos brændende Hjærte. Det var et Hjærte, som en Dag blussede op som Ild . . . se, derfra kommer de Gnister. Jeg skal fortælle dig det alt-sammen . . . Det er ogsaa et gammelt Æventyr . . . Alt er gammelt, gammelt! Der var saa meget i gamle Dage — nu ikke mere, hverken Gærninger eller Mennesker, eller saadanne Æventyr som i gamle Dage . . . Og hvorfor? Kan du sige mig det? Nej, det kan du ikke . . . Hvad ved du? Hvad ved alle I unge? Hvis I vilde stirre dybt ind i de gamle Dage, da vilde I dér finde Opløsningen paa alle Gaader . . . Men I ser ikke og forstaar derfor ikke at leve. Ser jeg maaske ikke Livet? Aa, jeg ser det, selv om mine Øjne ser daarligt! Jeg ser, at Menneskene ikke lever; de tager kun Maal og atter Maal . . . og har de saa omsider bestjaalet sig selv og bortødslet Tiden, da begynder de at græde over Skæbnen. Hvad har Skæbnen med det at gøre? Enhver er sin egen Skæbne! Jeg ser nu om Stunder alle Slags Mennesker, men jeg ser ingen stærke! Hvor er de? . . . Og der bliver færre og færre smukke Mennesker.“

Mor Isergil faldt i Tanker over, hvor mon de stærke og smukke Mennesker blev af, og mens hun tænkte, saa'

hun ind i den mørke Steppe, som om hun dér søgte Svaret.

Jeg ventede paa hendes Fortælling og turde ikke komme med flere Spørgsmaal til hende af Frygt for, at hun atter skulde gaa op i noget. Jeg vidste, at naar hun først dukkede ned i sine Erindringsers vildsomme Hav, da gød dette Filosofi i hende, og herved gik tit Slutningen paa den ene eller anden Legende let tabt under Trykket af denne Filosofi, som var fri og ligefrem, men som i den gamle Isergils Fortolkning syntes som et besynderligt Nøgle af forskelligfarvede Traade, som Tiden listigt havde bragt i Urede.

III.

Hun gav sig saa til at fortælle:

„Der levede engang i gamle Tider nogle Mennesker paa Jorden, hvor — ved jeg ikke. Jeg ved kun, at uigen-nemtrængelige Skove paa de tre Sider omgav deres Lejre, paa den fjerde var Steppen. Det var stærke glade Men-nesker, som ikke havde mange Ønsker . . . vistnok Zigøj-nere. Saa indtraf der engang urolige Tider: et Steds fra kom der andre Stammer, som trængte de tidligere dybt ind i Skoven. Dér var Sump og Mørke, Skoven var jo gammel, og saa tæt havde Trærnes Grene flettet sig sam-men, at man ikke kunde se Himlen igennem dem, og det var kun med Nød og Næppe, at Solen lige kunde kigge ned igennem Løvet. Men faldt dens Straaler paa Van-det i Sumpene, da opstod der en saadan Stank, at Men-ne-sker gik til Grunde, det ene efter det andet. Da gav Kvinderne og Børnene sig til at græde, og Mændene faldt i Tanker eller blev grebne af Tungsind. Det var nødven-digt at komme bort fra denne Skov, og dertil var der to Udveje: den ene at gaa tilbage, — dér stod de stærke og onde Fjender, — den anden, at gaa frem, og dér stod Kæmpetrærne, tæt omslyngende hinanden med deres mæg-tige Grene og med deres knudrede Rødder dybt nede i Mo-

sens klæbrige Mudder. Disse Træer stod tavse og ubevægelige, som var de af Sten, om Dagen i et halvgraat Mørke og om Aftenen, naar Baalene brændte, ligesom endnu tættere. Baade Nat og Dag dannede de en Mur om disse Mennesker, der var vante til Steppens frie Rum. Men endnu frygteligere var det, naar Vinden ruskede Trætoppene, og hele Skoven brummede, som truede den eller sang den en Begravelsessang for *dem*, som havde søgt Tilflugt i den for Fjenderne. De var alligevel stærke disse Mennesker, og de kunde godt være draget i Kamp mod dem, der engang havde overvundet dem, men de maatte ikke dø i Kamp, de havde jo deres Religion, og denne vilde da dø med dem.“

„Og derfor sad de og tænkte i de lange Nætter under Skovens hule Larmen, i Sumpenes giftige Stank. De sad, mens Skygger fra Baalet sprang omkring dem i tavs Hoppen, men det forekom dem alle, at det ikke var Skygger, som dansede, men Skovens og Sumpenes onde Aander, som triumferede — og de blev ved med at tænke. Men intet, hverken Arbejde eller Kvinder, knuger Menneskers Sjæl og Legeme som sorgfulde Tanker. Og af lutter Tænken blev disse Mennesker svage . . . Frygt opstod i dem og lænkebandt deres stærke Arme, Rædsel fødtes af Kvindernes Graad over Ligene af dem, som Stanken havde dræbt, og over deres Skæbne, som var lammede af Angst, — og fejge Ord hørtes i Skoven, først ængstelige og sagte, siden højere og højere . . . De tænkte allerede paa at gaa til Fjenden, og bringe dem selv og deres Frihed som Offer, og ingen frygtede, forskræmte som de var af Døden — Slavelivet . . . Da kom pludselig Danko og frelste dem alle . . .“

Den gamle Kone havde aabenbart tit fortalt om Dankos brændende Hjærte: Sætningerne var lange og glatte som Baand; og hendes knirkende og hule Stemme udtrykte tydeligt for mig Lydene i hin Skov, hvor de ulykkelige, fordrevne Mennesker døde af Sumpenes giftige Aande.

„Danko var et af disse Mennesker, en ung, smuk Fyr. De smukke er altid modige. Og han siger til dem, til sine Kammerater:

„Med Tanker kan vi ikke vælte Stenen, som spærrer vor Vej. Den, der ikke handler, kan ikke udrette noget. Skal vi bortødsle vore Kræfter paa Tanker og Tungsind? Rejs jer! Lad os drage ind i Skoven og tværs igennem den; den maa da have en Ende som alt andet i Verden! Kom, lad os gaa!“

„De betragtede ham og saa', at han var den bedste blandt dem, for i hans Øjne lyste megen Styrke og levende Ild.“

„Vær du vor Fører!“ sagde de.“

„Saa førte han dem . . .“

Den gamle Kone holdt lidt inde og spejdede ud i Step-
pen, hvor Mørket stadig tog til. Gnisterne fra Dankos
brændende Hjærte blussede langt borte og lignede lyse-
blaa Blomster, som kun blomstrede for et Øjeblik.

„Danko førte dem, og de stolede paa ham. Vejen
var besværlig! Det var mørkt; for hvert Skridt aabnede
Sumpen sit begærlige, raadne Svælg og slugte en eller
flere af dem, og Træerne spærrede dem Vejen som en
stærk Mur. Grenene var sammenfiltrede, som Slinger
krøb Rødderne hen over Jorden, og hvert Skridt kostede
Menneskene Sved og Blod. Længe gik de . . . Skoven
blev stadig tættere, og Kræfterne stadig mindre. Og de
begyndte at knurre over Danko og sagde, at det var ikke
rigtigt, at han, der var ung og uerfaren, førte dem. Men
han fortsatte sin Gang foran dem, frejdig og straalende.“

„Saa en Dag buldrede Tordenen over Skoven,
Træerne begyndte at hviske sært og truende, og det blev
saa mørkt, som havde alle Nætterne, saamange der havde
været fra Verdens Skabelse, paa én Gang samlet sig i den.
De smaa Mennesker krøb frem mellem de kæmpemæssige
Træer, som gængede og knagede og brummede i Vrede;
Lynet, som fo'r hen over Toppene, oplyste for et Øjeblik

Skoven med sin kolde, blaa Ild og forsvandt igen saa hurtigt, som det var kommet, efterladende de rædselslagne Mennesker i Mørket. Træerne syntes levende, og det saa' ud, som strakte de deres lange, knudrede Arme ud for at gribe disse Flygtninge. Det var en frygtelig Vandring, og de begyndte at blive trætte og at tabe Modet. Men de skammede sig over at vedkende sig deres Kraftesløshed, og saa lod de deres Ondskab og Vrede gaa ud over Danko, som gik foran dem, og de beskyldte ham for Mangel paa Dygtighed . . . Ja, det gjorde de!"

„De stoppede op, og under Træernes triumferende Larmen midt i det truende Mørke, trætte og vrede, gav de sig til at holde Dom over Danko."

„Du," sagde de, „bringer os i Ulykke! Du har ført os, saa vi er blevne trætte til Døden, og derfor skal du bøde med dit Liv!"

„Og Tordenen buldrede som til Bekræftelse paa Dommen."

„I sagde: før os! og jeg førte jer," raabte Danko og stillede sig foran dem. „Jeg havde Mod til at føre jer, og derfor førte jeg jer! Men I? Hvad gjorde I for at hjælpe til selv! I gik kun og forstod ikke at bevare Modet til en længere Vandring! I gik og gik kun — som en Flok Faar!"

„Men disse Ord gjorde dem endnu mere opbragte."

„Du skal dø! Du skal dø!" raabte de."

„Men Skoven summede og brummede og gentog deres Raab, og Lynene søndersled Mørket i Stumper og Stykker. Danko saa' paa dem, paa dem, for hvis Skyld han havde tænkt og arbejdet, og han saa', at de var som vilde Dyr. Mange stod omkring ham, og han forstod af deres Ansigtters haarde Udtryk, at han ingen Skaansel havde at vente. Da bruste ogsaa Utilfredsheden op i hans Hjærte, men den forsvandt for Medlidenhed for dem. Han holdt dog af de Mennesker og tænkte, at de uden ham maaske vilde gaa tilgrunde. Ønsket om at frelse dem og

føre dem ud paa fri Jord blussede da som en klar Ild op i ham, og i hans Øjne glimtede Straalerne fra denne mægtige Ild . . . Men, da de saa' dette, tænkte de, at det var af Raseri, at hans Øjne brændte saadan, og de passede paa ham som Ulve, for de ventede, at han skulde kaste sig over dem, og de trængte sig tættere om ham for lettere at kunne gribe og dræbe ham. Men han havde alt forstaaet deres Tanker, og hans Hjærte brændte endnu stærkere i ham, for deres Tro havde gjort ham bedrøvet.

„Og Skoven brummede, Tordenen buldrede og Regnen strømmede . . .“

„Hvad skal jeg gøre for jer?“ raabte Danko.

„Og pludselig sønderrev han med Hænderne sit Bryst og rev Hjærtet ud af det og hævdede det højt over sit Hoved.“

„Men det flammede lige saa stærkt som en Sol og endnu stærkere. Hele Skoven tav, bestraalet af denne vidunderlige Kærlighedsfakkel, Mørket veg for dens Lys og flygtede dybt ind i Skoven og gemte sig i Sumpens raadne Svælg. Og Menneskene stod modløse af Forbavselse.“

„Kom!“ raabte Danko og styrtede frem til sin Plads, idet han holdt det brændende Hjærte højt løftet.“

„De fulgte ham, nysgærrige og begejstrede. Da larmede Skoven paany og rystede forbavset sine Toppe, men dens Larmen blev overdøvet af de ilende Fodtrin. Alle skyndte de sig frejdigt afsted, dragne af det brændende Hjærtes straalende Lys. Ogsaa nu styrtede mange om i Døden, men de faldt uden Klager og uden Taarer. Danko var stadig forrest, og hans Hjærte vedblev at flamme!“

„Pludselig veg Skoven for dem, den veg og var nu bag ved dem, tyk og stum, mens Danko og hans Folk paa én Gang traadte ud i et Hav af Sollys og ren Luft, som var kølet af Regnen. Tordenvejret var der, bagved dem, over Skoven, men hér straaled Solen, Steppen trak Vej-

ret, Græsset glimtede med Regndraaberne som Brillanter, og Floden skinnede som Guld . . . Det blev Aften, og i den synkende Sols Straaler farvedes Floden rød som det Blod, der i en hed Strøm randt ud af Dankos sønderrevne Bryst.“

„Den stolte, døende Danko kastede et Blik ud over den vide Steppe, — det var et Blik fuldt af Glæde, og han smilte sejrstolt. Men saa faldt han om og døde.“

„Hans Folk jublede og i deres Glædesrus bemærkede de ikke deres Førers Død og saa' ikke, at ved Siden af Dankos Lig, flammede hans modige Hjærte endnu. Kun én saa' det, og af Frygt traadte han med Foden paa det stolte Hjærte . . . Det dryssede ud i Gnister og slukkedes . . .“

„Se, det er derfra de stammer, disse Steppens blaa Gnister, som viser sig før Tordenvejr!“

*

*

*

Nu, da Mo'r Isergil endte sit Æventyr, blev der saa stille i Steppen, som var ogsaa den betaget af Beretningen om den dristige Danko, som for sine Folks Skyld brændte sit Hjærte og døde for dem. Med Ryggen lænet mod Kurvene, som var fyldt med Druer, slumrede den gamle, mens hun nu og da fo'r sammen. Jeg saa' paa hende og tænkte: hvormange Æventyr og Erindringer er der mon endnu tilbage i hendes Hukommelse? Jeg tænkte paa Dankos brændende Hjærte og paa den menneskelige Fantasi, som havde frembragt saa mange og stærke Legender i de gamle Dage, da der var Helte og Heltedaa; jeg tænkte paa den sørgelige Tid, der blev fattig paa stærke Mennesker og store Hændelser, rig paa kold Mistro, spottende alt — en ynkelig Tid med blodløse Legemer og dødfødte Hjærter . . .

Der kom et Vindpust og slog Pjalterne over Mo'r Isergils tørre Bryst tilside. Jeg dækkede hende atter til og lagde mig ved hendes Side for at sove. I Steppen var der stille og mørkt. Skyerne krøb stadig hen over Himlen, langsomme og kedelige . . . Havet larmede saa hult og sørgmodigt . . . Mo'r Isergil sov fast . . . Kunde hende, at hun aldrig vaagnede mere.

MIN FØLGESVEND

I.

Jeg traf ham ved Havnen i Odessa. Tre Dage i Træk havde hans faste, undersætsige Skikkelse, hans kaukasisk-udseende Ansigt, indrammet af et smukt Skæg, tildraget sig min Opmærksomhed. Han vimsede stadig frem og tilbage foran mig: jeg saa' ham staa flere Timer ad Gangen paa Molens Granit, suttende paa Haandtaget af sin Stok, mens han med sine sorte, mandelformede Øjne stirrede ned i Havnens uklare Vand; mindst ti Gange om Dagen slentrede han sorgløst forbi mig. Hvem var han? . . . Jeg gav mig til at iagttage ham. Han kom mig stadig oftere for Øjnene, og omsider vænnede jeg mig til altid at se hans moderne, tærnede, lyse Dragt, hans sorte Kunstnerhat, den dvaske Gang og hans sløve, trætte Blik for mig. Han var ligefrem uforklarlig her i Havnen blandt Dampskibes og Lokomotivers Fløjten, Raslen af Kæder og Arbejdernes Raaben, midt i al denne Havns vilde, nervøse Forvirring, som paa alle Sider omgiver et Menneske og sløver dets Forstand og Nerver. Alle Havnens Folk var afhængige af de gigantiske Mekanismer, som krævede en uafbrudt Opmærksomhed og et utrætteligt Arbejde af dem, alle var de i travl Beskæftigelse med Losning og Ladning af Dampskibe og Jærnbanevogne . . . alle saa' de bekymrede og udmattede ud, alle løb de, raabte og skændtes, var smudsige og svedige . . . og midt i al

denne Travlhed promenerede denne besynderlige Fremtoning ganske langsomt med sit død-kedelige Ansigt, som var ligegyldigt overfor alt . . .

Endelig, det var allerede den fjerde Dag i Middagsstunden, kom jeg i Lag med ham og var bestemt paa for alt i Verden at erfare, hvem han var. Jeg havde med min Vandmelon og mit Brød placeret mig ikke langt fra ham, og mens jeg spiste og samtidig betragtede ham, spekulerede jeg paa, hvorledes jeg paa den delikateste Maade skulde faa begyndt en Samtale med ham.

Han stod med Brystet lænet mod nogle Tekasser, og uden Maal stirrede han frem for sig, idet han trommede med Fingrene paa sin Stok som paa en Fløjte.

Før mig, der var klædt som en „barbenet“ med Lastdragerseler over Ryggen og sort af Kulstøv, var det vanskeligt at finde Anledning til at tiltale denne flotte Fyr. Men til min Forbavselse saa' jeg, at han ikke tog Øjnene fra mig, og at de brændte med en ubehagelig, begærlig og dyrisk Ild. Jeg afgjorde, at Objektet for mine lagttagelser led af Sult, og da jeg hastigt havde set mig omkring, hviskede jeg til ham:

„Er De sulten?“

Han fo'r sammen, aabnede begærligt Læberne for de fuldtallige, stærke, sunde Tænder og saa' sig forsigtigt om.

Der var ingen, som lagde Mærke til os. Saa rakte jeg ham en halv Vandmelon og et Stykke Hvedebrød. Han greb det og dukkede sig ned bag en Stabel Varer. Af og til stak han sit Hoved op; hans Hat sad i Nakken, saa hans mørke, svedige Pande var fri. Hans Ansigt skinnede med et bredt Smil, og han blinkede til mig uden et Øjeblik at høre op med at tygge. Jeg gjorde Tegn til ham, at han skulde vente, og gik derpaa bort for at købe noget Kød. Da jeg havde faaet det besørget, vendte jeg tilbage og gav ham det og stillede mig op ved Siden af Kasserne, saa at min stakkels Flottenhejmer fuldstændig var skjult for uvedkommendes Blikke. Før havde han set

sig rovdyragtigt omkring, mens han spiste, som var han bange for, at nogen vilde tage Maden fra ham; nu spiste han roligere, men alligevel saa hurtigt og begærligt, at det gjorde mig helt ondt for dette udhungrede Menneske, og jeg vendte Ryggen til.

„Tusind Tak! Jeg takker saa mange Gange!“ han greb min Haand, knugede den og rystede den stærkt.

Fem Minutter efter havde han fortalt mig, hvem han var.

En Grusiner, Fyrst Schakro Ptadse, eneste Søn af en rig Godsejer i Kutais. Han var ansat paa et af de transkaukasiske Jærnbanekontorer og havde boet sammen med en Kammerat. Denne var pludselig forsvunden og havde taget Fyrst Schakros Penge og Værdigenstande med sig, og nu var Fyrsten rejst efter ham. Han havde tilfældig erfaret, at Kammeraten havde taget Billet til Batum; Fyrst Schakro rejste straks dertil. Men i Batum viste det sig, at Kammeraten var taget til Odessa. Saa havde Schakro hos en Frisør Vano Svapits, som var en Fyr paa samme Alder — men med andet Signalement, faaet et Pas og begivet sig til Odessa. Her meldte han Tyveriet til Politiet, man lovede at gøre alt, han ventede to Uger, spiste alle sine Penge op, og nu havde han paa fjerde Døgn ikke faaet en eneste Krumme.

Jeg hørte paa hans Beretning, som lød oprigtig, og som var krydret med Skældsord, saa' paa ham og troede ham; og det gjorde mig ondt for Drengen. Han var endnu en Dreng, gik i sit tyvende Aar, men efter hans Naivitet at dømme kunde man antage ham for at være endnu yngre. Med dyb Uvilje talte han om det store Venskab, som havde bundet ham til den tyvagtige Kammerat, der havde stjålet saadanne Ting fra ham, at hans strænge Fader sikkert vilde jage ham sin Dolk i Livet, om han ikke fandt dem. — Jeg tænkte, at hjalp jeg ikke Fyren, saa vilde denne graadige By sluge ham. Jeg vidste, at ubetydelige Tilfældigheder ofte forøger de „barbenedes“ Klasse, og

her var der alle Chancer for Fyrst Schakro til at komme ind i denne agtværdige, men ikke agtede Samfundsklasse. Jeg vilde gerne hjælpe ham. Mine Indtægter kunde ikke strække til til en Billet til Batum, og jeg gik derfor rundt i de forskellige Kontorer for at udvirke en Frirejse til Schakro. Jeg beviste vægtigt, hvor nødvendigt det var at hjælpe ham — og jeg fik vægtigt Afslag. Jeg foreslog Schakro at gaa til Politimesteren og bede ham om en Billet, men Schakro blev forlegen og sagde, at det vilde han ikke. Hvorfor? Det viste sig, at han ikke havde betalt for det Værelse, han havde beboet, og da man havde krævet ham, havde han slaaet fra sig; derefter var han forsvunden, og nu antog han det for sandsynligt, at Politiet nok vilde snakke med ham om disse Penge og om Slaget; ja, forresten huskede han ikke saa nøje, om det var et, to, tre eller fire Slag han havde givet.

Stillingen forvikledes. Jeg besluttede mig til at arbejde, indtil jeg havde tjent tilstrækkeligt til en Billet til Batum, men desværre! Det viste sig, at dette kunde vare længe, meget længe, for den forsultne Schakro spiste for tre eller flere.

Paa den Tid var der som Følge af Hungersnød en stærk Tilstømning af hungrige og Daglønnen i Havnen lav; af de firsindstyve Kopeks Fortjeneste spiste vi to de treds op. Allerede før mit Møde med Fyrsten havde jeg bestemt at gaa til Krim, jeg vilde ikke blive længe i Odessa. Saa foreslog jeg Fyrst Schakro at gaa med mig tilfods paa følgende Betingelser: hvis jeg ikke fandt ham en Rejsefælle til Tiflis, saa vilde jeg selv ledsage ham, fandt jeg derimod en, saa skulde vi skilles.

Fyrsten betragtede sine elegante Sko, sin Hat og Benklæder, strøg sig ned ad Jakken, tænkte lidt, sukkede mere end én Gang og gik saa endelig ind derpaa. Og saa begav han og jeg os tilfods fra Odessa til Tiflis.

II.

Da vi kom til Cherson, havde jeg lært min Følgesvend at kende som en overgiven, yderst uudviklet, glad Fyr, naar han var mæt, og som et nedbøjet Menneske, mindende om et stærkt og godmodigt Dyr, naar han var sulten.

Undervejs fortalte han mig om Kaukasus, om de grusinske Godsejeres Liv og om deres Forhold overfor Bønderne. Hans Beretninger var interessante og af en egen Skønhed, men de talte ikke saameget til Fordel for ham selv. Han fortalte f. Eks. følgende Tildragelse:

En rig Fyrste gjorde et Gilde, til hvilket alle Na-boerne var indbudte. Da de havde spist og drukket førte Fyrsten sine Gæster ned i Stalden. Hestene blev sadlede. Selv valgte han sig den bedste af dem og red ud paa Marken. Det var en prægtig Hest! Gæsterne roste dens Bygning og Hurtighed, og Fyrsten galopperer atter afsted, men pludselig flyver en Bonde paa en hvid Hest ud over Marken, indhenter Fyrsten — passerer ham og ler stolt. Fyrsten skammede sig overfor sine Gæster . . . Han rynkede vredt sine Bryn, kaldte med en Haandbevægelse Bonden til sig . . . og kløvede med et Sabelhug Hovedet paa ham, og med et Revolverskud ind i Hestens Øre dræbte han denne. Derpaa underrettede han Øvrigheden om sin Adfærd. Han blev dømt til Tvangsarbejde . . .

Schakro fortalte mig dette og beklagede Fyrsten. Jeg prøvede paa at forklare ham, at her kunde man ikke have Medlidenhed med ham, men han svarede mig docerende:

„Fyrster er der faa af — men nok af Bønder. For en Bondes Skyld maa man ikke straffe en Fyrste. Hvad er en Bonde? Se her!“ — og Schakro viste mig en Klump Jord. — „Og en Fyrste er som en Stjerne!“

Vi disputerede, og han blev vred. Naar han blev vred, viste han Tænder som en Ulv, og hans Ansigt blev spidst.

„Aa, Passiar, Maksim! Du har jo ikke Begreb om Livet i Kaukasus,“ svarede han mig.

Over for hans Umiddelbarhed var mine Beviser magtesløse; det, der var selvfølgeligt for mig, forekom ham latterligt. Min Logik gik hans Hjerne forbi, og naar det endelig lykkedes mig at bringe ham ud af Fatning ved uangribelige og overlegne Beviser for mit Syns Rigtighed, betænkte han sig ikke længe, men sagde:

„Rejs selv til Kaukasus og lev dér. Saa skal du se, at jeg taler Sandhed. Alle gør saadan, altsaa — saa skal det være saadan. Hvorfor skal jeg tro dig, naar du er den eneste som siger: saadan er det, mens der er tusinde som siger: nej, det er saadan.“

Jeg tav, da jeg forstod, at der intet Udkomme var med at sige dette Menneske imod, som troede paa, at Livet som det er, er fuldstændigt lovligt og retfærdigt. Jeg tav, og han triumferede, netop fordi han var saa sikker paa sit Kendskab til Livet og regnede det for virkeligt og retfærdigt. Og min Tavshed opmuntrede ham til at hæve Tønen i sine Beretninger om det kaukasiske Liv, som er fuldt af vild Skønhed, fuldt af Glød og Originalitet. Disse Fortællinger interesserede og betog mig, mens de paa samme Tid tirrede mig ved deres Grusomhed, deres For-gudelse af Rigdom og Magt og deres fuldstændige Mangel paa det, som regnes for at være ethvert Menneskes pligt-skyldige Moral. Engang spurgte jeg ham, om han kendte Kristi Lære.

„Ja, naturligvis!“ svarede han og trak paa Skuldrene.

Da jeg saa gav mig til at udspørge ham, viste det sig, at han kun kendte saameget: ja — Kristus — han rejste sig mod de jødiske Love, og derfor korsfæstede Jøderne ham. Men han var Gud, og derfor døde han ikke paa Korset, men fo'r til Himlen og gav saa Menneskene en ny Livets Lov . . .

„Hvilken?“ spurgte jeg.

Han saa' spodsk og uforstaaende paa mig og spurgte:

„Er du Kristen? Naa! Ja, jeg er ogsaa Kristen. Næsten alle Mennesker paa Jorden er Kristne. Hvorfor spørger du saa? Du kan da se, hvordan alle lever . . . saadan er altsaa Kristi Lov.“

Jeg var bleven ægget og gav mig til at fortælle ham om Kristi Liv. Til en Begyndelse hørte han opmærksomt paa mig, saa svækkedes Opmærksomheden gradvis og endte til Slut i en Gaben.

Da jeg mærkede, at hans Hjærte ikke hørte mig, henvendte jeg mig atter til hans Forstand og talte til ham om Fordelene ved den gensidige Hjælp, om Fordelene ved Kundskaber og om Fordelene ved Lovgyldighed og igen om Fordele og kun om Fordele . . .

„Den stærke skriver sin egen Lov! Han behøver ikke at lære; selv om han er blind, finder han nok sin Vej,“ svarede Schakro dovent.

Han var konsekvent. Det gav mig en vis Agtelse for ham; men han var vild og haard, og jeg følte undertiden en Gnist af Had mod Schakro tændes i mig. Men jeg gav ikke Slip paa Haabet om, at jeg jo nok skulde finde et Berøringspunkt imellem os, som skulde føre os ind paa den Grund, paa hvilken vi begge maatte kunne være enige og forstaa hinanden.

Jeg gav mig til at tale mere ligefremt med Fyrsten og søgte at nærme mig ham mere. Han saa' mine Forsøg og tydede dem vist i den Retning, at jeg var mig hans Overlegenhed bevidst, og han paatog sig derfor en mere beskyttende Tone i Samtalen med mig. Jeg led ved at se, hvorledes mine Beviser knustes til Støv mod hans Verdenskundskab . . .

Vi havde passeret Perekop og nærmede os de krimske Bjerge, som vi allerede i to Dage havde set i Horizonten. De var lyseblaa og lignede lette Skyer. Jeg beundrede dem og fantaserede om det sydlige Krim. Fyrsten nynnede sine grusinske Sange og var dyster. Alle vore Penge var opbrugte, og der var foreløbig ikke noget at fortjene.

Vi længtes efter at naa Theodosia, hvor man netop var begyndt paa at bygge en Havn.

Fyrsten lovede mig, at han ogsaa nok skulde arbejde, og naar vi saa havde tjent nogle Penge, skulde vi sejle til Batum. Der havde han mange Bekendte, og han skulde straks skaffe mig en Plads . . . som Gaardskarl eller Vægter. Han slog mig paa Skulderen og sagde protegerende, idet han smækkede med Tungen:

„Det skal blive en udmærket Plads! ttsé, ttsé! Du skal komme til at drikke saa megen Vin, du orker, og spise saa meget Lammekød, du har Lyst til! Du gifter dig med en Grusinerinde, en tyk Grusinerinde, ttse, ttse! . . . Hun skal lave Mad til dig — og føde dig Børn, mange Børn, ttse, ttse!“

Dette „ttse, ttse!“ morede mig i Begyndelsen, men senere irriterede det mig, og tilsidst kunde jeg næsten ikke holde det ud. I Rusland lokker man Svinene paa den Maade, men paa Kaukasus udtrykker man dermed sin Begejstring, Tilfredshed eller Sorg.

Schakros moderne Dragt var allerede slemt medtaget, og hans Støvler var revnede paa mange Steder. Stokken og Hatten havde vi solgt i Cherson. Istedetfor Hatten havde han købt sig en gammel Jærnbaneassistent-Kasket.

Da han for første Gang tog den paa Hovedet, — han satte den stærkt paa Snur — spurgte han mig:

„Klæder den mig? Ser det ikke godt ud?“

III.

Og nu er vi paa Krim. Vi havde passeret Simferopol og styrede mod Yalta.

Jeg gik i stum Begejstring over Naturens Skønhed paa dette vidunderlige Stykke Jord, som alle vegne fra blev karteignet af Havet. Fyrsten sukkede og kastede bedrøvelige Blikke omkring, mens han søgte at fylde sin

tomme Mave med nogle besynderlige Bær, hvis nærmere Egenskaber, ikke altid havde den gunstigste Virkning paa ham, og han sagde saa onskabsfuldt:

„Hvis det nu bliver rent galt med mig, hvordan skal jeg saa kunne gaa videre, sig mig det, hvordan?“

Der frembød sig ingen Lejlighed for os til at fortjene noget, og da vi ikke havde saameget som en Kopek til Brød, maatte vi leve af Frugter og af at haabe paa Fremtiden. Fyrst Schakro begyndte at bebrejde mig, at jeg ikke var foretagsom nok, at jeg var doven og ikke bestilte andet end at gabe, som han udtrykte sig. Han blev i det hele taget noget tung, men mest af alt tyngede han til med sine Beretninger om sin vidunderlige Appetit. Han kunde hele Dage i Træk fortælle mig om sine gastronomiske Tilbøjeligheder og Kundskaber, og under Foredraget smaskede han, viste Tænder og skar Tænder, og hans Øjne brændte, mens han lydeligt sugede det sultne Spyt, som i rigeligt Maal flød ud over hans oratoriske Læber, til sig og sank det. I saadanne Øjeblikke fik jeg ligefrem en Modbydelighed for ham, som jeg havde svært ved at skjule.

Engang — det var i Nærheden af Yalta, paatog jeg mig at rydde en Frugthave for nedskaarne Grene; jeg fik en Dags Betaling forud og købte saa for hele Halvtredskopeken Brød og Kød. Da jeg havde bragt det købte, kaldte Gartneren paa mig, og da jeg gik for at høre, hvad han vilde mig, overgav jeg Schakro Madvarerne; denne vilde ikke arbejde med, da han havde Hovedpine. Da jeg efter en Times Forløb vendte tilbage, blev jeg forvisset om, at Schakro, naar han talte om sin Appetit, ikke over-skred Sandhedens Grænser: af det, som jeg havde købt, var der ikke saa meget som en Krumme tilbage. Det var ikke kammeratlig at bære sig ad paa den Maade, men jeg tav — det skulde jeg ikke have gjort.

Schakro havde lagt Mærke til min Tavshed og benyttede sig af den paa sin Maner. Fra nu af begyndte der noget aldeles urimeligt. Jeg arbejdede, mens han under

de forskelligste Paaskud intetsomhelst gad bestille; han spiste, sov og holdt mig til Arbejdet. Det var baade til at le og græde over at se den raske Fyr begærlig stirre paa mig, naar jeg træt efter endt Arbejde kom tilbage til en eller anden snæver Krog, hvor han ventede paa mig; men det var endnu mere sørgeligt og krænkende at se ham le ad mig, fordi jeg arbejdede. Han lo, fordi han selv havde lært sig til at tigge, og fordi jeg i hans Øjne var et livløst Spøgelse. I Begyndelsen, da han skulde bede om Almisser, generede han sig for mig, men sidenhen, naar vi nærmede os en tartarsk Landsby, gav han sig lige for mine Øjne ifærd med Forberedelser til Tiggeriet. Han støttede sig tungt til sin Stok, slæbte det ene Ben efter sig, som smertede det ham, for han vidste, at de gærrige Tarterer ikke gav Almisser til en rask og stærk Fyr. Jeg disputerede med ham, idet jeg søgte at gøre ham det skammelige i hans Adfærd forstaaeligt . . .

Han lo.

„Jeg forstaar mig ikke paa at arbejde!“ svarede han mig kort.

Det var kun lidt han fik ind. Jeg begyndte paa den Tid at skranke. Dag for Dag blev Rejsen besværligere og mit Forhold til Schakro mere pinagtigt. Han fordrede nu haardnakket, at jeg skulde føde ham.

„Har du paataget dig at føre mig — saa maa du ogsaa gøre det! Hvor skal jeg kunne gaa saa langt tilfods? Hvad? Det er jeg ikke vant til. Jeg kan dø af det! Hvorfor piner du mig? Hvis jeg nu gaar hen og dør, hvad saa? Min Moder vil græde, min Fader vil græde, og mine Kammerater vil græde! Hvormange Taarer bliver det ikke?“

Jeg hørte paa disse Udbrud, men blev ikke vred. En besynderlig Tanke begyndte at gribe mig, og den ligesom opfordrede mig til at taale alt. Det kunde hænde, naar han sov, og jeg sad ved Siden af ham og betragtede hans rolige, ubevægelige Ansigt, at jeg maatte gentage for mig selv, som gættede jeg noget:

„Min Rejsekammerat . . . Det er min Rejsekammerat . . .“

Og til Tider opstod den Tanke uklart i min Erkendelse, at Schakro kun benyttede sig af sin Ret, naar han med saa stærk Overbevisning og Dristighed forlangte, at jeg skulde hjælpe ham og sørge for ham. Der var Karakter og Styrke i dette Forlangende. Han gjorde mig til Slave, og jeg underkastede mig ham, mens jeg studerede ham, passede paa hver Skælven i hans Ansigt og søgte at forestille mig, naar og hvorpaa han vilde standse denne Proces i Indgreb paa fremmed Persons Ret. Han befandt sig udmærket, sang, sov — og lo ad mig, naar han fandt for godt. Undertiden skiltes vi for et Par Dage eller tre og gik saa hver til sin Side; jeg forsynede ham med Brød og Penge, naar jeg var i Besiddelse deraf, og sagde ham, hvor han skulde vente mig. Naar vi saa paany mødtes, saa kom han, der før havde fulgt mig med Mistillid og Ondskab, mig glædestraalende og triumferende i Møde og raabte leende:

„Jeg troede du helt var løbet din Vej og havde forladt mig. Ha, ha, ha!“

Jeg gav ham Mad, beskrev ham de smukke Steder, jeg havde set, og engang, da jeg nævnede Bachtisaraj, fortalte jeg ham samtidig om Puschkin og anførte nogle af hans Digte. Alt dette gjorde ikke det mindste Indtryk paa ham.

„Aa, Digte! Det er jo Sange og ikke Digte! Jeg kendte en Grusiner, Mato Leschaf; du kan tro, han kunde synge! Det var Sange. Aa, naar han sang, ej, ej, ej! Sikken en Stemme. Det var som vendte man en Dolk i Struben paa ham . . . Han stak en Mand ihjel og blev saa sendt til Sibirien . . .“

For hver Gang vi paany mødtes sank jeg dybere i hans Agtelse, og han forstod ikke at skjule det for mig.

Vore Affærer stod langt fra godt. Det var mig næppe muligt at fortjene en Rubel eller halvanden om Ugen, og det forstaar sig af sig selv, at det var mere end for lidt til

to. Schakros Mave var en lille Afgrund, som slugte alt uden Forskel — Druer, Meloner, saltet Fisk, Brød og tørrede Frugter — og den ligesom blev større for hver Dag der gik og krævede stadig flere Ofre.

Han skyndte paa med, at vi skulde forlade Krim, idet han fornøftigt gjorde opmærksom paa, at det snart var Efteraar, og Vejen endnu var lang. Jeg var enig med ham. Dertil havde jeg jo nu naaet at faa denne Del af Krim at se. Vi nærmede os altsaa Theodosia i Haab om dér at tjene nogle Penge. Dem havde vi ingen af og maatte derfor atter holde Livet oppe med Frugt og Forhaabninger til Fremtiden.

Stakkels Fremtid! Paa Grund af den Overflod af Forhaabninger, som af Menneskene lægges paa den, mister den næsten hele sin Ynde, før den knapt nok er bleven til Nutid!

Da vi var naaet en tyve Verst fra Alushta, standsede vi for at overnatte. Jeg overtalte Schakro til, at vi skulde gaa langs med Strandbredden, skønt det var den længste Vej, men jeg vilde saa gerne indaande Havluften. Vi fik tændt et Baal og lagde os ved det. Det var en vidunderlig Aften. Det mørke, grønne Hav slog mod Skrænterne under os; den blaa Himmel tav højtideligt over os, og omkring os susede de aromatiske Buske og Træer sagte. Maanen stod op. Fra Platanens Løv lagde der sig mønstrede Skygger, som krøb hen over Stenene. En Fugl sang; den sang drillende og melodisk. Dens sølvklare Triller svandt bort i Luften, som var opfyldt af Bølgenes sagte, kærtegnende Brusen; af og til lød et Insekts nervøse Summen. Baalet brændte lystigt, og dets Ild syntes som en stor flammende Buket af røde og gule Blomster. Den brede Horizont over Havet var tom og Himlen over den skyfri; jeg følte mig paa Randen af Jorden gennemtrængende Rummet — denne Gaade, som fortryller Sjælen . . . Beruset af Nattens højtidelige Skønhed svandt jeg ligesom hen i en vidunderlig Harmoni af Farver, Lyde og Duft; en ængstelig Følelse af at være noget stort nær op-

fyldte min Sjæl, og mit Hjærte tav skævlende over den Nydelse at leve . . .

Pludselig lo Schakro højt :

„Ha, ha, ha ! . . . Hvor du dog ser dum ud ! Aldeles som et Faar ! Ha, ha, ha !“

Jeg blev helt forfærdet ; det var som buldrede Tordenen pludselig over mit Hoved. Nej, det var værre. Det var latterligt, ja, og hvor var det ikke krænkende ! . . . Han, Schakro, grød af Latter ; jeg følte, at jeg var i Stand til at græde, men af en anden Grund. Det var som sad der en Sten i min Hals, jeg kunde ikke tale, men jeg stirrede paa ham med vilde Øjne, hvad der øgede hans Latter endnu mere.

„Saa hold dog op !“ fik jeg endelig raabt.

Han blev forskrækket og fo'r sammen, men kunde ikke bekæmpe sin Latter ; den greb ham Gang efter Gang, han pustede Kinderne op, holdt Vejret og brød saa paany ud i Latter. Saa rejste jeg mig og gik min Vej. Jeg gik længe — uden Tanker, næsten uden Bevidsthed, opfyldt af Ensomhedens og Krænkelsens brændende Gift. Jeg havde favnet hele Naturen og i Tavshed erklæret den min Kærlighed af min ganske Sjæl, et Menneskes hede Kærlighed, et Menneskes — som er noget af en Digter . . . men den lo ad mig i Schakros Person. Jeg vilde have fordybet mig i Opsættelsen af en Anklageakt mod Naturen, mod Schakro og hele Livet, men der lød hastige Skridt bag ved mig.

„Du maa ikke være vred !“ sagde Schakro forlegen, idet han forsigtig berørte min Skulder. — „Du bad ? Jeg vidste det ikke. Jeg selv beder aldrig.“

Han talte i en sagtommodig Tone som et Barn, der har gjort noget galt, og uagtet jeg var meget opbragt, kunde jeg ikke lade være med at lægge Mærke til hans forvirrede og frygtsomme Udseende.

„Jeg skal ikke være ond mod dig mer. Det er sikkert ! Aldrig !“

Han nikkede bekræftende.

„Jeg ser jo, at du er god. Du arbejder, og mig nøder du ikke til det. Jeg tænkte — hvor kan det dog være? Altsaa — maa han være dum som et Faar . . .“

Det var mig, han trøstede paa den Maade! Han undskyldte sig saaledes for mig. Efter den Slags Trøst og saadanne Undskyldninger var der naturligvis ikke andet for mig at gøre end at tilgive ham ikke alene det forbigangne, men ogsaa det fremtidige.

En halv Time efter sov han fast, og jeg sad ved Siden af ham og betragtede ham. I Søvn synes selv et stærkt Menneske at være værgeløst og hjælpeløst — Schakro var ynkelig. Hans tykke Læber var halvtlukkede, og sammen med de løftede Bryn gav de hans Ansigt et Udtryk af ængstelig Forbavselse som hos et rent Barn. — Han aandede jævnt og roligt, men undertiden bevægede han sig og sagde bedende og hurtigt hele Sætninger paa grusinsk. Omkring os herskede den spændte Stilhed, af hvilken man altid venter sig noget, og som, hvis den længe vilde vare ved, kunde faa en til at gaa fra Forstanden. Bølgernes sagte Brusen naaede os ikke, — vi laa i en Grøft, som var bevokset med tornede Buske og syntes som et forstenet Dyrs laadne Gab. Jeg saa' paa Schakro og tænkte: „Dette er min Rejsekammerat . . . Jeg kan forlade ham nu, men jeg kan alligevel ikke blive ham kvit, thi han er hele mit Livs Følgesvend . . . han vil følge mig lige til min Grav . . .“

IV.

Vore Forventninger blev skuffede i Theodosia. Da vi naaede dertil var der allerede firehundrede Mand, som ligesom vi havde vejret Arbejde, og som ogsaa maatte nøjes med at være Tilskuere ved Molebygningen. Blandt Arbejderne var der Tyskere, Grækere, Grusinere, Folk fra Smolensk og Poltava. Overalt baade inde i Byen og i dens Omegn slentrede Grupper af „hungrige“ omkring som graa, nedtrykte Skikkelser, og asowske og tauriske Landstrygere løb om i Ulvetrav.

Da vi indsaa', at der ikke var noget at gøre her, og at de nok skulde faa bygget uden os, blev vi fornærmede og begav os paa Vej til Kertsch.

Min Følgesvend holdt Ord og lod mig være i Fred; men han led frygteligt af Sult og var mørk som en Dargjalsk Kløft. Han klaprede som en Ulv med Tænderne, hver Gang han saa' nogen spise, og fik mig til at gyse ved at beskrive mig alt det, han var istand til at sluge. Han var i den senere Tid begyndt at tænke paa Kvinder — først en passant med medlidende Sukke, derefter hypigere med en Østerlændings begærlige Blik, indtil han endelig gik saa vidt, at han ikke kunde lade en eneste af Kvindekønnet, lige meget af hvad Alder og Udseende, gaa forbi sig uden at meddele mig en eller anden praktisk-filosofisk Slibrighed angaaende hende. Han omtalte Kvinderne saa frit og med et saa indgaaende Kendskab og saa' fra et saa mærkværdigt plat Synspunkt paa dem, at jeg fik Væmmelse derved . . . Engang prøvede jeg paa at forklare ham, at en Kvinde var et Væsen, som ingenlunde var slettere end han, men da jeg saa', at han ikke alene blev fornærmet over mine Anskuelser, men endog var lige ved at geraade i Raseri for den Forsmædelse, som jeg efter hans Mening lod ham blive til Del, saa lod jeg mine Forsøg hvile til bedre Lejlighed, som f. Ex. til engang han ikke var sulten.

Til Kertsch gik vi nu ikke langs Bredden, men over Steppen, da den Vej var kortere. I Tværsækken havde vi kun et Bygbrød, som vi havde købt af en Tartar for vor sidste Femkopek. Af denne sørgelige Grund var vi, da vi naaede Kertsch, ikke alene ikke istand til at søge Arbejde, men vi kunde bogstavelig talt ikke røre Benene. Schakros Forsøg paa at tiltigge sig Brød i Landsbyerne førte ikke til noget; overalt svarede man kort: „Der er saa mange af jer! . . .“ Dette var en stor Sandhed: der var virkelig rædselsfuldt mange Mennesker, som i dette tunge Aar sukkede efter et Stykke Brød. De kom gaaende i Sel-skaber paa tre indtil tyve og mere, de kom med Børn, som

de bar paa Armene eller slæbte ved Haanden, og Børnene var allesammen gennemsigtige med blaalig Hud, under hvilken det var som om der ikke randt Blod, men en usund, dunstig og uklar Vædske . . . og deres Knogler ragede saa kantet veltalende frem under denne stakkels Hud, at alene Synet af dem fyldte ens Hjærte med en Sorg, som var pinefuld og irriterende.

Forsultne, halvnøgne og udslidte, som disse Børn var, klagede de end ikke; de stirrede kun rundt omkring med de skarpe, forskelligfarvede smaa Øjne, som skinnede begærligt ved Synet af en Melon- eller Hvedemark, og naar de derfra rettede Blikket over paa de stores Ansigter, da saa' det ud, som spurgte de — hvorfor har I sat os i Verden? . . . Undertiden kom en Vogn kørende, og i den rystede en skeletagtig, gammel Kone, som styrede Hesten, og omkring hende ragede disse Barnehoveder ivejret, som med bedrøvede Øjne saa' paa den dem fremmede Jord, Hesten er mager og udslidt og kan knap nok gaa, den bevæger sit laadne Hoved med den forviltrede Manke saa ynkeligt . . . Men omkring Vognen og bag den kommer som en Sværm „de store“. Deres Hoveder er bøjede, Armene hænger slapt ned, og Øjnene er matte og fortabte, de brænder ikke engang af Hungerfeber, de stirrer med et Udtryk, som fylder en med Sorg. Og alt det bevæger sig snigende, saa langsomt og stille paa den fremmede Jord, som er disse Mennesker, hvem Ulykken har drevet ud, bange for ved deres Nærværelse at forstyrre de mere lykelige, som de er komne til.

Vi traf mange af den Slags — Ligtog uden Lig . . . Kom vi til at følges et Stykke med dem, spurgte de os sagte og ængsteligt:

„Har vi langt til en Landsby, Børn?“

Og naar vi svarede, sukkede de, tav og saa' paa os.

Min Følgesvend kunde ikke døje disse for ham uovervindelige Konkurrenter i Tiggeri. Hans Forraad af Livskraft tillod ham ikke, tiltrods for Strabadser og slet Er-

næring, at opnaa et saadant afmagret og ynkeligt Udseende, som de med Rette kunde rose sig af at have drevet til Fuldkommenhed. Naar han endnu langt borte fra saa' dem, sagde han :

„Der er de igen ! Føj ! Hvad gaar de her ogsaa for ? Hvad kører de her for ? Er Rusland da saa lille ? Jeg forstaar det ikke. Folk i Rusland er meget dumme !“

Og naar jeg forklarede ham Aarsagen til, at det dumme russiske Folk var nødt til at gaa og køre paa Krim, rystede han mistroisk paa Hovedet og sagde imod :

„Det forstaar jeg ikke ! Hvor kan man dog falde paa det ? . . . Saadanne Dumheder hænder ikke hos os i Grusinien.“

Omsider naaede vi Kertsch frygtelig udmattede og sultne. Vi kom dertil sent om Aftenen og maatte overnatte under en Dampskibsbro. Det var ikke af Vejen for os at gemme os, thi vi vidste, at kort før vor Ankomst var alt overflødigt Folkefærd — Landstrygerne ført bort, og vi var noget bange for at falde i Politiets Hænder ; da Schakro vandrede med fremmed Pas, kunde det let faa alvorlige Følger for os.

Ved Daggry krøb vi vaade og forfrosne frem fra Broen. Hele Dagen strejfede vi om paa Bredden, og alt, hvad det lykkedes mig at tjene, var 10 Kopek, som jeg fik af en Præstefrue for at bære en Sæk Græskar hjem fra Torvet.

Nu skulde vi jo over Vandet til Taman, men der var ikke en eneste Færgemand, som vilde gaa ind paa at tage os som Rofolk over til den anden Bred, hvor meget jeg end bad. Alle var de opbragte paa Landstrygerne, som her kort Tid iforvejen havde udført saa mange Bedrifter, og det var ikke uden Grund, at de henregnede os til deres Kategori.

Da Aftenen var kommen, bestemte jeg gnaven over mine Uheld og bitter paa hele Verden at udføre en risikabel Handling ; og ved Nattens Frembrud bragte jeg den til Udførelse.

V.

Om Natten listede jeg og Schakro os hen til Toldvæsnets Brandvagt, i Nærheden af hvilken der laa tre Baade, som ved Kæder var fortøjede til Ringe, der var fastgjort i Kajens Stenmur. Det var mørkt, det blæste, og Baadene skurede op ad hinanden, Kæderne raslede . . . og det faldt mig ikke svært at vrikke en Ring løs og trække den ud af Stenen.

Oven over os i en Højde af fem Alen gik Toldvagten og fløjtede. Naar han standsede i Nærheden af os, hørte jeg op med Arbejdet, men dette var en overflødig Forsigtighed. Han kunde jo ikke ane, at et Menneske sad i Vand op til Halsen og risikerede at blive skyllet bort af en Bølge. Desuden raslede Kæderne uophørlig ogsaa uden min Hjælp. Schakro havde allerede strakt sig paa Bunden af Baaden; han hviskede noget til mig, men hvad det var, kunde jeg ikke høre for Bølgenes Larmen. Ringen holdt jeg i mine Hænder . . . En Bølge greb Baaden og slyngede den lige paa én Gang en fem Favne bort fra Kajen. Jeg holdt fast i Kæden og svømmede ved Siden af og krøb senere op. Vi tog to Bundbrætter og lagde dem i Aaregaflerne istedetfor Aarer, saa sejlede vi . . .

Over os jog Skyerne, og under os bruste Bølgerne. Schakro, som sad i Agterenden, svandt snart dybt nede for mine Øjne, og snart hævedes han højt op over mig for saa skrigende at falde over mod mig. Jeg raadede ham til at binde Benene fast til Baadens Tofte, hvad han forresten allerede havde gjort, og saa til ikke at skrige, hvis han da ikke ønskede, at Vagten skulde høre os. Saa tav han. Jeg kunde se en hvid Plet istedetfor hans Ansigt. Han holdt hele Tiden Roret. Vi havde ikke Tid til at skifte og turde heller ikke bytte Plads i Baaden. Jeg raabte til ham, hvorledes han skulde holde Roret, og han forstod mig straks og gjorde alt saa hurtigt, som var han født Sømand. Bundbrædderne, som skulde agere Aarer, hjalp mig ikke meget og gned mig kun Vabler i Hænderne.

Vinden blæste ind i Agterstævnen, og jeg bekymrede mig kun lidt om, hvor vi drev hen, naar jeg blot kunde holde Stævnen tværs over Bugten. Dette var let nok, da man endnu kunde se Lysene i Kertsch. Bølgerne kiggede ind til os over Rælingen og larmede vredt, idet de stødte sammen, og jo længere vi drev ud i Bugten, jo højere hylede de. Det lød allerede som en Brølen, der hypnotiserede Forstand og Sjæl . . . Og Baaden jog stadig hurtigere og hurtigere afsted, og det blev meget vanskeligt at holde Kursen. Vi dumpede ned i dybe Afgrunde og fløj saa op paa høje Bjerge, mens Natten stadig blev mørkere, og Skyerne sænkede sig lavere over os. Lysene bag os svandt i Mørket, og da blev vi bange. Det syntes, som om dette oprørte Vand ikke mere havde nogen Grænser. Intet kunde man se foruden Bølger, som jog frem af Mørket og Baaden imøde. Med et Rabalder slog de det ene Brædt ud af Haanden paa mig; det andet kastede jeg selv ned paa Bunden af Baaden og greb fat i Rælingen med begge Hænder. Schakro hylede højt, hver Gang Baaden slingrede. Jeg følte mig ynkelig og magtesløs i dette Mørke, omgivet af det opbragte Element og bedøvet af dets Larmen. Sløv og kold stirrede jeg rundt omkring og saa' kun den frygtelige Ensartethed — overalt kun disse Bølger med hvide Manker, som dryssede ud i salte Sprøjt — og over mig tykke, laadne Skyer, som ogsaa lignede Bølger . . . Jeg forstod kun ét: alt, hvad der gik for sig omkring mig, kunde være langt stærkere og frygteligere, og jeg ærgrede mig over, at det holdt igen paa sig og ikke var det. Døden var uundgaaelig. Men denne lidenskabsløse, alt nivellerende Lov er det nødvendigt at smykke med noget, da den ellers er altfor tung og grov. Hvis jeg skulde vælge imellem at brændes i Ild og drukne i et Morads, saa vilde jeg foretrække det første — det er dog alligevel anstændigere . . .

„Lad os sætte et Sejl!“ raabte Schakro.

„Hvor er det?“ spurgte jeg.

„Af min Kappe . . .“

„Kom med den! Slip ikke Roret!“

Schakro fik travlt i Agterstævnen.

„Hold fast!“

Han kastede sin Kappe til mig.

Besværligt krybende langs ad Bunden fik jeg fat i et Bundbrædt, trak det ene Ærme over det og stillede det op paa Toften; jeg havde lige faaet fat i det andet Ærme og Skødet, da der skete noget uventet . . . Baaden fo'r højt op, derefter fløj den ned, og jeg befandt mig liggende i Vandet; i den ene Haand holdt jeg Kappen, med den anden klamrede jeg mig fast til Tovet, som strakte sig langs den ydre Side af Rælingen. Bølgerne skyllede larmende hen over mit Hoved, og jeg sank det salte, bitre Vand. Det fyldte mine Øren, Mund og Næse . . . Jeg hævedes og sænkedes af Vandet, mens jeg stødte Hovedet mod Rælingen, og da jeg havde faaet kastet Kappen op paa Baaden, prøvede jeg selv paa at komme op paa den. Den ene af mine ti Kraftanstrængelser lykkedes, jeg sad overskrævs paa Kølen og saa' derfra Schakro plaske rundt i Vandet hagende sig med begge Hænder fast i de Tove, som jeg lige havde sluppet. Det viste sig, at de strakte sig om hele Baaden, trukket gennem Jærnringe, som var skruede ind i Rælingen.

„Lever du?“ raabte jeg til ham.

I samme Øjeblik hævedes han højt op over Vandet og bumsede ned ved Siden af mig. Jeg sad paa Baaden som paa en Hest og havde stukket Benene ind i Tovene som i Stigbøjler, — men dette var ikke til at stole paa. Schakro klamrede sig fast til mine Knæ og trykkede sit Hoved ind til mit Bryst. Jeg kunde mærke, hvor han skælvede. Noget maatte der gøres. Bunden var slibrig, som smurt med Olje. Jeg sagde til Shakro, at han paany maatte lade sig glide ned i Vandet og holde sig i Tovene paa den ene Side af Baaden, jeg skulde saa paa samme Maade arrangere mig paa den anden Side. Istedetfor Svar gav han sig til at bore Hovedet ind mod mit Bryst. Der var ingen Tid at spille. Jeg rev først hans ene saa hans anden Haand løs

og gav mig derpaa til at skubbe ham ned i Vandet, idet jeg gjorde mit bedste for at hjælpe ham til at faa fat i Tovene. Men saa skete der noget, som mest af alt forfærdede mig i denne Nat.

„Vil du drukne mig?“ hviskede Schakro og stirrede mig lige ind i Ansigtet.

Dette var virkelig frygteligt, og endnu frygteligere var Tonen i hans Spørgsmaal, i hvilken der lød en ængstelig Ærbødighed, en bange Bøn om Skaansel og et sidste Suk fra et Menneske, som har mistet alt Haab om at kunne undgaa den skæbnesvangre Død. Men endnu frygteligere var Øjnene i det dødblege, vaade Ansigt!

Jeg raabte til ham:

„Hold bare fast!“ og gled selv ned i Vandet, idet jeg holdt mig i Tovene. Jeg stødte med Foden mod noget og kunde i første Øjeblik intet sanse for Smerter. Men saa forstod jeg det. Der var noget hedt, som blussede op i mig, og jeg følte mig saa stærk som aldrig før . . .

„Land!“ raabte jeg.

Maaske har de store Mænd, som har opdaget nye Lande, ved Synet af dem udraabt dette Ord med større Følelse, end jeg gjorde det, men jeg tvivler om, at de skulde have raabt højere. Schakro hylede, og vi lod os begge glide helt ned; men Vandet naaede os til midt paa Brystet, og ingen Steder saas mere virkelige Tegn paa tør Bred. Bølgerne var her svagere og rullede kun dovent hen over os. Til alt Held havde jeg ikke givet Slip paa Baaden. Nu stillede vi os paa hver sin Side af Baaden, som vi havde faaet bragt paa ret Køl igen, og gik saa forsigtigt frem, idet vi trak den med os.

Schakro mumlede noget og lo. Jeg saa' mig bekymret omkring. Det var mørkt. Bagved og tilhøjre for os var Bølgerne Larmen stærkere, foran og tilvenstre mere stille; vi gik tilvenstre. Grunden var fast, men hullet; undertiden, naar vi ikke kunde bunde, roede vi med Benene og den ene Arm, mens vi med den anden holdt fast ved Baaden; til Tider naaede Vandet os kun til Knæene.

Paa de dybe Steder hylede Schakro. Pludselig kom Frelsen — foran os glimtede et Lys . . .

Schakro raabte saa højt han kunde ; men jeg erindrede godt, at Baaden var Statens, og tvang ham øjeblikkelig til at huske paa dette. Det var mig ikke muligt at berolige ham — jeg havde intet at gøre det med.

Vandet blev stadig lavere — nu naaede det kun til Knæene — nu til Anklerne — nu var der ikke mere Vand. Schakro og jeg havde stadig slæbt Baaden med os, men nu var vore Kræfter opbrugte, og vi lod den derfor ligge. Vi sprang over nogle Grene og kom begge paa bare Ben over i noget stikkende Græs. Det gjorde ondt og var ikke gæstfrit fra Jordens Side, men vi tog ikke Hensyn dertil. Vi skyndte os efter Lyset, som vel kunde være i en Versts Afstand fra os. Det flammede lystigt, og det syntes som om det lo os imøde . . .

VI.

. . . Tre store, langhaarede Hunde kom springende ud af Mørket og kastede sig over os. Schakro, som hele Tiden havde hulket krampagtigt, skreg forskrækket op og faldt om paa Jorden. Jeg slyngede den vaade Kappe efter Hundene og bøjede mig ned for at søge efter en Sten eller en Kæp. Der var intet at finde — kun stikkende Græs. Hundene var lige rasende. Jeg gav mig til at fløjte af al Magt, idet jeg stak to Fingre i Munden. De sprang til Side, og snart efter hørte vi Trampen og Stemmer fra tililende Folk.

Nogle Minutter efter sad vi ved et Baal sammen med fire Tschabanere, som var klædte i Faarepelse med det laadne udad. De tav og saa' mistænksomt paa os, idet de lyttede til min Fortælling.

De to af dem sad paa Jorden og røg, idet de sendte tykke Røgskyer fra sig ; en, som var høj, med tykt sort Skæg og med Kosakhue paa Hovedet, stod bag ved os,

støttende sig til en Stok, mens den fjerde hjalp den grædende Schakro med at klæde sig af. Tæt ved dem laa deres Stokke, som nok kunde indgyde én Respekt. I en Afstand af fem Verst omkring os var Jorden dækket af en tæt, graalig og bølgeformig Masse, som kunde ligne Foraarssne, der var begyndt at smelte. Ved at se længe og opmærksomt til opdagede man, at det var Faar, som stod trykket tæt op til hinanden. Her var mere end ti tusinde, som af Søvnighed og Nattens Mørke var presset sammen til et tæt, varmt og tykt Lag, som bedækkede Steppen.

Jeg tørrede Kappen over Ilden og fortalte Tschabanerne alt, som det var gaaet til, ogsaa paa hvilken Maade vi var komne i Besiddelse af Baaden.

„Hvor er da den Baad?“ spurgte den strænge, graahaarede Gamling, som ikke havde taget Øjnene fra mig.

Jeg fortalte dem det.

„Gaa hen, Michael, og se efter! . . .“

Michael, det var den sortskæggede, tog sin Stok paa Skulderen og gik ned til Bredden.

Kappen var bleven tør. Schakro vilde til at tage den lige paa det nøgne Legeme, men Gamlingen sagde:

„Se nu først at faa lidt Varme i Kroppen. Løb nogle Gange om Baalet, naa!“

Schakro forstod først ikke, men saa med et fo'r han op, og nøgen som han var gav han sig til at opføre en mærkelig vild Dans, fløj som en Bold over Baalet, hvirvlede sig rundt paa Stedet, stampede i Jorden, skreg af al Magt og slog ud med Armene. Det var et kosteligt Syn. To Tschabanere rullede rundt paa Jorden og lo af fuld Hals, mens den gamle med det alvorlige, rolige Ansigt søgte at klappe i Takt til Dansen.

Schakro snoede sig oplyst af Baalet som en Slange og antog de mest forskellige Positioner; han sprang snart paa ét Ben, saa hoppede han paa dem begge med smaa hurtige Hop, mens store Sveddraaber løb ned ad hans Legeme. De lignede i Skæret fra Ilden Bloddraaber.

Nu klappede alle tre Tschabanere, mens jeg, der ry-

stede af Kulde, tørrede mig ved Baalet og tænkte paa, at vore Oplevelser kunde have gjort en eller anden af Coopers eller Jules Vernes Beundrere lykkelig: her var baade Forlis, gæstfri Indfødte og Vildmænds Dans omkring et Baal. Og mens jeg saaledes tænkte, var jeg meget urolig over, hvorledes Enden skulde blive.

Schakro sad nu paa Jorden indhyllet i Kappen og spiste, mens han saa' paa mig med sine sorte Øjne, i hvilke der funkede noget, som vakte en ubehagelig Følelse i mig. Jeg fik ogsaa Brød og saltet Spæk at spise.

Saa kom Michael tilbage og satte sig tavs ved Siden af den gamle Mand.

„Naa?“ spurgte den gamle.

„Der er en Baad!“ svarede Michael.

„Kan den ikke drive ud?“

„Nej!“

Og de tav alle og saa' paa mig.

„Naa,“ spurgte Michael uden at henvende sig til nogen særlig, „skal vi saa føre dem til Attamanen i Kosakbyen? — Eller maaske lige til Toldvæsnet?“

„Der har vi Enden!“ tænkte jeg. Ingen svarede. Schakro spiste og tav.

„Vi kan jo bringe dem baade til Attamanen og til Toldvæsnet,“ sagde den gamle lidt efter.

„Har de stjaalet noget af Statens, saa maa de ogsaa undgælde for det . . .“

„Hør lidt, Bedstefa'r . . .“ begyndte jeg.

Men han tog slet ingen Notits af mig.

„Man skal ikke stjæle! Bliver de ikke straffede for dette her, kan de let finde paa at stjæle mere.“

Den gamle talte irriterende roligt, og da han hørte op, nikkede hans Kammerater bifaldende.

„Ja, det er rigtigt! Har man stjaalet, maa man finde sig i at lide, naar man bliver grebet . . . Hør, Michael! Er den Tingest — Baaden der?“

„Ja den er.“

„Kan Vandet ikke føre den bort?“

„Nej — det kan det ikke.“

„Saa lad den blive der. Naar Færgemændene imorgen skal til Kertsch, kan de tage den med sig. Hvorfor skulde de ikke kunne slæbe en tom Baad med sig? Hvad?“

„Naa, ja! Og nu i Fyre . . . ja I skulde ha' . . . Var I ikke bange? Nej? ho-ho! . . . Var I kommet en halv Verst længer ud, saa var I drevet ud i Havet? Hvad? Og I var gaaet til Bunds som Okser . . . ja! Saa var I druknede — og færdig.“

Den gamle tav og gav sig med et spodsk Smil til at betragte mig.

„Hvorfor tier du?“ spurgte han mig.

Jeg var bleven ked af hans Snakken, som jeg antog for Spot.

„Jeg hører paa dig!“ sagde jeg temmelig vredt.

„Naa og hvad saa?“ spurgte den gamle interesseret videre.

„Ja, saa ikke mer.“

„Hvorfor skal du saa drille? Hører det maaske til god Orden at drille én, der er ældre end du?“

Jeg tav, idet jeg stiltiende maatte giv ham Ret i, at det ikke hørte med til god Orden.

„Men vil du ikke have noget mere at spise?“ fortsatte den gamle.

„Nej, Tak!“

„Naa, saa lad være. Vil du ikke — saa skal du heller ikke. Men maaske vil du da tage noget Brød med paa Vejen?“

Jeg skælvede af Glæde, men forraadte mig ikke.

„Ja, Tak, noget med paa Vejen vilde jeg gærne have . . .“ svarede jeg roligt.

„Ehe! . . . Saa giv dem noget Brød og Spæk . . . Maaske er der noget mere? Saa giv dem det med.“

„Skal de da gaa?“ spurgte Michael.

De to andre saa' op.

„Ja, hvad skal de hos os?“

„Vi vilde jo bringe dem til Attamanen eller til Toldvæsnet . . .“ bemærkede Michael skuffet.

Schakro rørte sig ved Baalet og stak nysgærrig Hovedet frem fra Kappen. Han var rolig.

„Hvad skal de hos Attamanen. Der har de vist ikke noget at gøre. Skulde de senere faa Lyst dertil, saa kan de jo gaa til ham.“

„Men hvad saa med Baaden?“ Michael vilde nødig give efter.

„Baaden?“ gentog den gamle. „Hvad er der med den? Ligger den der?“

„Ja, den gør,“ svarede Michael.

„Saa lad den ligge. Imorgen tidlig kan Ivaschka bringe den til Havnen . . . derfra bliver den saa taget med til Kertsch. Andet er der ikke at gøre med den.“

Jeg saa' opmærksomt paa den gamle, men kunde ikke opdage en eneste Bevægelse i hans flegmatiske, solbrændte og vejrbidte Ansigt.

„Naar vi nu bare ikke kommer i Ulykke derfor . . .“ begyndte Michael igen.

„Naar du bare lægger Baand paa din Tunge, kommer der vist ingen Ulykke ud af det. Men skulde vi føre dem til Attamanen, tænker jeg, det nok kunde blive noget forstyrrende baade for dem og for os. Vi skal passe vort, og de skal gaa. — Hør! Skal I langt endnu?“ spurgte den gamle, skønt jeg allerede havde fortalte ham det.

„Til Tiflis . . .“

„Lang Vej! Der kan du se, opholder Attamanen dem, naar kan de saa være der? Nej, lad dem kun gaa.“

„Naa, ja! lad dem saa stikke af!“ De andre gik omsider ind paa det, da den gamle efter at have talt færdig, saa' spørgende paa dem.

„Naa, saa gaa i Guds Navn da, Børn!“ Den gamle slog ud med Haanden. „Baaden skal vi nok besørge paa Plads. Er det saa godt?“

„Tak skal du ha', Bedstefa'r!“ og jeg tog Huen af.

„Men hvad takker du for?“

„Tak, Bror, Tak!“ gentog jeg rørt.

„Ja, men hvad siger du dog Tak for? Det er meget mærkeligt! Jeg siger: Gaa i Guds Navn, og han siger mig Tak! Var du maaske bange for, at jeg skulde sende dig til Djævlén, hvad?“

„Jeg har syndet — derfor var jeg bange!“ svarede jeg.

„Aa! . . .“ og den gamle hævede Brynene. „Hvorfor skulde jeg dog ønske et Menneske den Vej? Det er bedre, naar jeg ser ham gaa den samme Vej, som jeg selv gaar. Maaske træffer vi hinanden igen, saa er vi jo allerede Bekendte. Det kan hændé, at vi kan komme til at hjælpe hinanden . . . Paa Gensyn . . .“

Han tog sin laadne Faareskindshue af og hilste paa os. Ogsaa hans Kammerater hilste. Vi spurgte om Vejen til Anapa og gik. Schakro lo ad noget . . .

VII.

„Hvad ler du af?“ spurgte jeg ham.

Jeg var begejstret over den gamle Tschaban og hans Moral, og jeg var ogsaa henrykt over den friske Morgenvind, som fyldte vort Bryst, og over at Himlen var bleven helt fri for Skyer. Det gryer hurtigt, Solen vil komme frem paa den klare Himmel, og den funklende, skønne Dag vil fødes . . .

Schakro blinkede listigt til mig og lo endnu højere. Jeg maatte ogsaa smile ved at høre hans fornøjelige, sunde Latter. De to-tre Timer, vi havde tilbragt ved Tschabarnes Baal, og det velsmagende Brød og Spæk havde gjort Underværker; vi følte ovenpaa de udstaaede Anstrængelser nu kun en Smule Ømhed i Lemmerne, og den vilde ogsaa nok snart forsvinde.

„Naa, hvad ler du saa af? Du er glad, fordi du er i Live endnu, ikke sandt? Og saa er du oven i Købet mæt . . .“

Schakro nikkede bekræftende, puffede mig med sin Albu i Siden, skar en Grimace, gav sig paany til at le og sagde paa sit gebrokne Tungemaal:

„Forstaar du ikke, hvad der er saa morsomt? Nej? Nu skal jeg fortælle dig det! Ved du, hvad jeg vilde have gjort, hvis de havde ført os til dette Attaman-Toldvæsen? Nej, det aner du ikke. Saa vilde jeg have beskyldt dig for, at du vilde drukne mig! Og saa havde jeg givet mig til at græde. Saa vilde man have haft Medlidenhed med mig, og jeg vilde ikke være bleven puttet i Fængsel! Forstaar du?“

Jeg vilde først forstaa det som en Spøg, men o ve! han overbeviste mig virkelig om Alvoren i sin Hensigt. Han overbeviste mig saa grundigt og tydeligt derom, at jeg istedetfor for at blive alvorlig vred paa ham for hans naive Kynisme maatte føle den dybeste Medlidenhed med ham. Hvad andet kan man føle overfor et Menneske, som med det lyseste Smil og i den oprigtigste Tone fortæller dig, at det er hans Hensigt at bringe dig i Ulykke? Hvad skal man stille op, naar han betragter denne Handling som et kært og skarpsindigt Paafund?

Jeg gjorde mig al mulig Umage for at forklare ham det umoralske i hans Hensigt. Han modsagde mig og paastod ligefremt, at jeg ikke forstod den Fordel, han kunde have deraf, og at jeg glemte, at han gik omkring paa et fremmed Pas, noget som man ikke just faar Ros for . . .

Pludselig opstod der en grusom Mistanke i mig.

„Stop lidt!“ sagde jeg, troede du da virkelig, at jeg vilde drukne dig?“

„Nej! Da du puffede mig ned i Vandet, troede jeg det, men da du saa selv sprang ned — troede jeg det ikke.“

„Gud være lovet!“ udbrød jeg. „Naa, Tak skal du da have for det!“

„Nej, sig ikke Tak! Jeg vil sige dig Tak! Dér ved Baalet frøs du, og jeg frøs . . . Kappen var din — men du

tog den ikke til dig selv. Saa du skal have Tak. Du er et godt Menneske, det forstaar jeg. Naar vi kommer til Tiflis, skal jeg belønne dig for det altsammen. Jeg skal tage dig med til min Fader, og jeg skal fortælle ham, hvor god du er. Du skal bo hos os, blive Gartner hos os, drikke Vin og spise lige saa meget, du har Lyst til . . . aa, aa! du skal faa det saa godt, saa godt . . . Vi skal spise og drikke sammen! . . .“

Længe og detailleret udmalede han nu det herlige Liv for mig, som jeg skulde leve hos ham i Tiflis.

Det var ved at blive lyst. Havet glimtede allerede i det fjærne som det rødeste Guld.

„Jeg er søvnig!“ sagde Schakro.

Vi standsede. Han lagde sig ned i en Fordybning, som Blæsten havde dannet i det tørre Sand nær Bredden, og med Hovedet puttet ind i Kappen sov han snart. Jeg satte mig ved Siden af ham og saa' ud over Havet.

Det bredte sig for mig i al sin Storslaaethed. Flokke af Bølger rullede med Larmen ind mod Bredden og knustes mod Sandet. De forreste Bølger rystede de hvide Manker, idet de med Brusen stemte Brystet mod Bredden, og de veg slaade tilbage og mødtes af andre, som kom dem til Hjælp. Fast omslyngede i Skum og Sprøjt rullede de paany frem i ustandselig Higen efter at udvide Grænserne for deres Magt. Lige fra Horizonten og ind til Bredden — i hele Havets Udstrækning — fødtes disse bøjelige og stærke Bølger, og stadig gik de i tæt Masse, inderligt bundne til hinanden frem mod det fælles Maal. — Solen skinnede stadig klarere paa deres Rygge, og de fjærne Bølger i Horizonten syntes blodrøde. Der var ikke én Draabe, som sporløst forsvandt i dette vældige Havs titaniske Bevægelser, dette Hav som syntes besjælet af et bevidst Maal, og som naaede det i sine brede, rytmiske Slag. Indtagende var de første Bølgers skønne Mod, naar de drillende hoppede op paa den tavse Bred, og stolt var det at se, hvorledes det hele Hav roligt og trofast fulgte dem. Dette mægtige Hav var nu farvet af Solen i alle Regn-

buens Farver og opfyldt af tilbageholdt Bevidsthed om sin Skønhed og Styrke.

Frem bag et Forbjærg, som strakte sig frem derude, kom et stort Dampskib sejlene, og vigtigt gyngende paa Havets oprørte Skød, pløjede det frem gennem Bølgerne, som rasende kastede sig mod dets Sider. Skønt og stærkt, funklende med sit Metal i Solen, kunde det gerne paa en anden Tid, have ført mine Tanker hen paa Menneskets stolte Energi og Kløgt, som havde gjort sig til Herre over Elementet . . . Men her ved Siden af mig laa et Menneske . . .

VIII.

Vi gik gennem det Perske Distrikt. Schakro lignede en komplet Lazon og var djævelsk onskabsfuld, skønt han nu ikke sultede, da der her var tilstrækkeligt at fortjene. Han viste sig at være uduelig til et hvilket som helst Arbejde. En Gang prøvede han paa at gøre Nytte ved en Tærskemaskine, men efter en halv Dags Forløb maatte han gaa derfra, da han fik blodige Vabler i Hænderne. En anden Gang, da han skulde anvende en Hakke, flaaede han Huden af sin Hals med den.

Vi kom temmelig langsomt afsted, — to Dage arbejdede vi og én Dag gik vi. Schakro spiste uden i mindste Maade at holde lidt igen, og paa Grund af hans Slugvorenhed var det mig aldeles umuligt at skaffe ham blot ét Stykke Tøj til hans Beklædning, der bestod af en Samling forskelligfarvede, hullede Lapper. Jeg forsøgte paa at overtale ham til at lade være med at gaa ind i Landsbybeværetningerne og dér drikke sin elskede Vin, men han tog ingen Hensyn til mig.

Engang, det var i en Kosaklandsby, havde han med stort Besvær listet sig til at tage fem Rubler ud af min Tværsæk, Penge, som jeg dog havde sparet sammen til ham selv. Om Aftenen kom han saa hen, hvor jeg havde

Arbejde, drukken og i Følge med en tyk Kosakkone, som hilste mig paa den Maade:

„Godag, din forbandede Kætter!“

Og da jeg forbavset over den Benævneelse spurgte hende, hvorfor jeg var en Kætter, svarede hun mig med Applomb:

„Fordi din Satan forbyder Fyren dér at holde af Kvindfolk! Kan du forbyde det, naar Loven tillader det? . . . Dit forbandede Asen!“

Schakro stod ved Siden af hende og nikkede bejaende. Han var meget ør og dinglede svært. Hans Underlæbe hang, og hans sløve Øjne stirrede mig dumt ind i Ansigtet.

„Naa, hvad staar du og glor paa? Kom hér med hans Penge!“ raabte Konen frækt.

„Hvilke Penge?“ jeg var forundret.

„Naa, kom nu raskt med dem! Eller jeg skal melde dig til Vagten! Ud med de halvandethundrede Rubler, du har taget fra ham i Odessa!“

Hvad skulde jeg gøre? Den Pokkers Kone kunde gerne, ør som hun var, løbe til Vagten, og saa vilde Landsbyens Autoriteter, som holdt stræng Justits med omstrefjende Folk, arrestere os. Hvem ved, hvad der kunde komme ud af det baade for Schakro og mig! Ved en diplomatisk Fremgangsmaade fik jeg hende nogenlunde tilfredsstillet med tre Flasker Vin. Hun segnede om paa Jorden og faldt i Søvn, omgivet af Vandmeloner. Jeg fik Schakro bragt til Ro, og tidlig næste Morgen gik vi ud af Landsbyen efterladende Konen blandt Vandmelonerne.

Schakro var helt daarlig ovenpaa Sviren; hans Ansigt var opsvulmet, og han gik stadig og spyttede og sukkede tungt. Jeg prøvede paa at tale til ham, men han svarede mig ikke, rystede kun paa sit laadne Hoved som en træt Hest.

Det blev en hed Dag. Luften var opfyldt af Dunster fra

den fugtige Jordbund, der var bevokset med tæt og højt Græs, som næsten naaede os til Skuldrene. Overalt omkring os laa det grønne Fløjelstæppe ubevægeligt og aandede sin bedøvende Aroma ud i den hede Luft.

For at gøre Vejen kortere gik vi ad en smal Sti. Til højre for os i Horizonten strakte der sig ligesom en Sky-masse, som glimrede i Solen som Sølv — det var den Dagestanske Bjærgryg. Stilheden, som herskede omkring os, dyssede os ind i en fantaserende — døsigt Tilstand. Bag os jog tykke, sorte Skyer over Himlen; de flød sammen og dækkede snart ogsaa den klare Himmel foran os. Et Sted langt borte buldrede Tordenen, og dens Skrald lød stadig nærmere. Store Regndraaber begyndte at falde.

Der var ingen Steder, hvor vi kunde søge Ly. Nu blev det mørkt. Der lød et Tordenskrald — og Skyerne skælvede i Lynets blaa Ild. Saa blev det atter mørkt, og de sølvagtige Bjerge skjultes. Regnen flød i Strømme, og Tordenen buldrede truende og uafbrudt i den øde Steppe. Græsset, som blev bøjet af Blæsten og Regnen, lagde sig langs Jorden med en klagende Raslen. Alt zitrede, og alt var i Oprør. Lynene sønderflængede Skyerne og blandede Øjnene . . . I deres blaa Skær rejste Bjærgkæden sig i det fjærne i sølvagtig, kold Glans. Alting buldrede, skælvede, rystede Lydene af sig og fødte dem igen. Det var som om Himlen i Vrede vilde rense sig for alt det Støv og Smuds, som fra Jorden havde hævet sig til den, og det syntes, som om Jorden bavede for Himlens Vrede.

Schakro rystede som en forskrækket Hund, men jeg følte mig helt glad tilmode og ligesom hævet over det almindelige, mens jeg iagttog dette imponerende Billede af et Uvejr i Steppen. Det vidunderlige Kaos betog mig og greb min Sjæl, og jeg følte Trang til at udtrykke den Følelse af Begejstring, som jeg var opfyldt af overfor disse hemmelighedsfulde Magter, som sønderrev Mørket og splittede Skyerne. Lynets blaa Flamme syntes at brænde

ogsaa i mit Bryst. Hvorledes skulde jeg give min store Bevægelse og Begejstring overfor Naturens storladne Skuespil Udtryk? . . . Jeg gav mig til at synge — højt, af alle Kræfter. Tordenen brølte, Lynet gnitrede, Græsset suste — og jeg sang og følte mig i Slægt med alle Lydene. Jeg var ude af mig selv; men hvad gjorde det? Det skadede jo ingen. Jeg var opfyldt af Ønsket om at gribe og indsuge saa meget som muligt af den levende og mægtige Skønhed, som stormede frem over Steppen . . . Storm paa Havet og Torden i Steppen! — jeg kender ingen mere storladne Tilsynekomster i Naturen.

Altsaa sang og raabte jeg, overbevist om ikke at genere nogen og ikke bange for at hidføre stræng Kritik over min Opførsel. Men pludselig var der en, som greb saa kraftigt fat i mig, at jeg bogstavelig talt satte mig ned i en Vandpyt.

Schakro stirrede paa mig med alvorlige og vrede Øjne.

„Er du gaaet fra Forstanden? Er du? Nej? Saa ti dog stille! Raab ikke saadan op! Eller jeg flaar din Strube! Forstaar du?“

Jeg blev forbavset og spurgte ham, hvormed jeg forstyrrede ham.

„Du gør mig gal! Forstaar du? Tordenen buldrer — Gud taler, men du skraaler . . . Hvad er din Mening?“

Jeg meddelte ham, at jeg havde Lov til at synge, hvis jeg vilde, ligesom han ogsaa kunde gøre det.

„Men jeg vil ikke!“ svarede han kategorisk.

„Saa skal du heller ikke gøre det!“

„Og du skal heller ikke synge!“ sagde Schakro strængt til mig.

„Nej, saa vil jeg hellere . . .“

„Hør, hvad bilder du dig ind?“ begyndte Schakro vredt. „Hvad er du igrunder for én? Har du et Hjem? Har du en Moder? En Fader? Har du Slægt? Ejer du Jord? Du tror, du er et Menneske? Nej, det er mig, der er et Menneske! Jeg har alt! . . .“ Han slog sig paa

Brystet. „Jeg er Fyrste! . . . Og du — du er intet! Du har ingenting! Du siger . . . du er den og den! . . . Hvem andre siger det? Mig kender hele Kutais og Tiflis! Forstaar du? Du skal ikke gaa mig i Vejen! Mig hjælper du? — Du skal ogsaa nok blive tilfreds! Jeg skal betale dig det ti Gange igen! Du gør det uden Vederlag? Du kan ikke anderledes; du sagde selv, at Gud har befaleet at hjælpe alle uden Belønning! Jeg skal belønne dig! Hvorfor piner du mig og forfærder mig? . . . Aa, aa! . . . Føj, føj!“

Han vrøvlede, fnøs og sukkede . . . Jeg saa' paa ham og aabnede Munden af Forbavselse. Han udgød øjensynlig for mig alt sit Oprør, sin Krænkelser og Utilfredshed med mig, alt hvad han havde sparet sammen af den Slags, mens vi havde været paa Vandring sammen.

Regnen strømmede ned over os, uophørlig buldrede Tordenen, og Schakro raabte af fuld Hals, for at jeg skulde høre ham.

Det tragikomicke i min Stilling trådte tydeligt frem for mig og fik mig til at bryde ud i en rungende Latter.

Schakro spyttede og vendte sig bort fra mig.

IX.

Jo nærmere vi kom Tiflis, desmere indesluttet og mørk blev Schakro. Der viste sig et nyt Udtryk i hans magre og ubevægelige Ansigt. I Nærheden af Wladikaukas gik vi ind i en tscherkessisk Landsby, hvor vi fik Arbejde; vi skulde samle Majs.

Efter at have arbejdet et Par Dage blandt Tscherkeserne, som talte daarligt russisk og uophørligt lo ad os og skældte os ud paa deres Sprog, bestemte vi os til at forlade Byen, forfærdede over Tscherkessernes stadig mere fjendtlige Holdning overfor os. Da vi var naaede henved

ti Verst bort, trak Schakro pludselig en Rulle Musselin frem fra Brystet og viste mig den triumferende,, idet han udbrød:

„Nu skal vi ikke arbejde mere! Nu sælger vi dette — og kan købe, hvad vi vil! Det vil strække til til Tiflis! Forstaar du?“

Jeg blev yderst opbragt, rev Musselinet fra ham og slyngede det bort. Tscherkesserne spøger ikke. Kort forinden havde nogle Kosakker givet os følgende Beretning: En Landstryger havde forladt Landsbyen, hvor han havde arbejdet, og taget en Jærnske med sig. Tscherkesserne indhentede ham, undersøgte ham og fandt Skeen hos ham; saa sprættede de hans Mave op med en Dolk, stak Skeen dybt ned i Saaret og red roligt bort, efterladende ham i Steppen, hvor Kosakkerne fandt ham halvdød. Da han havde fortalt dem dette døde han paa Vejen til Stanitsaen.

Kosakkerne havde mer end én Gang og meget alvorligt advaret os for Tscherkesserne, idet de fortalte os saadanne eller lignende belærende Tildragelser. — Jeg havde ingen Grund til at tvivle paa dem.

Jeg mindede Schakro derom. Han stod foran mig og hørte paa mig, men pludselig uden at sige et Ord, viste han Tænder, kneb Øjnene sammen og kastede sig som en Kat over mig. Henved fem Minutter bankede vi grundigt løs paa hinanden, saa raabte Schakro vredt:

„Naa, nu kan det være nok! . . .“

Vi sad længe forpustede over for hinanden. Schakro kastede bedrøvede Blikke hen mod det Sted, hvor Musselinet laa og sagde:

„Hvad sloges vi for? . . . Det var dumt. Havde jeg maaske stjaalet det fra dig? Hvad kunde det genere dig? Jeg havde ondt af dig, og det var derfor, jeg stjal . . . Du arbejder — jeg kan ikke . . . Hvad skulde jeg gøre? Jeg vilde jo hjælpe dig . . . Tse, tse! . . .“

Jeg forsøgte at forklare ham, hvad Tyveri var.

„Vær saa venlig at tie stille! Du er dum som en Klods . . .“ svarede han foragteligt og fortsatte:

„Er man ved at dø . . . saa maa man vel stjæle? Og er dette her et Liv?“

Da jeg var bange for at irritere ham yderligere, tav jeg. Det var allerede anden Gang, jeg havde grebet ham i Tyveri. Første Gang var det ved Sortehavet; der havde han stjaalet en Lommevægt fra nogle græske Fiskere.

„Naa, lad os gaa videre!“ sagde han, da vi havde sundet os lidt og var blevne forligte.

Vi gik videre. For hver Dag, der gik, blev han højtideligere og saa' saa besynderligt skulende til mig. Engang, da vi lige havde passeret den Darjalske Kløft og gik ned ad Gudaurløbet, sagde han:

„Om et Par Dage kan vi være i Tiflis, tse, tse,“ og han smaskede med Tungen og straaledede af Tilfredshed. „Saa kommer jeg hjem, og de spørger mig: Hvor har du været? Jeg har rejst! Saa tager jeg et Bad . . . aha! Og saa skal jeg spise — aa, hvor jeg skal spise! Til Moder siger jeg — du kan tro, jeg er sulten. Til Fader siger jeg — tilgiv mig! Jeg har gaaet meget igennem og har set Livet fra mange Sider! De „barbenede“ er et godt Folkefærd! Møder jeg saadan én, skal jeg give ham en Rubel, tage ham ind paa en Restauration og sige — drik Vin, jeg har selv været en „barbenet“! Jeg skal ogsaa fortælle Fa'r om dig . . . Saadan et prægtigt Menneske; han har været som en ældre Broder for mig . . . og en Lærer for mig — og han har skaffet mig Føden. Og saa vil jeg sige — nu maa du til Gengæld føde ham i et helt Aar. Et Aar — forstaar du, Maksim?“

Jeg kunde godt lide at høre paa ham, naar han talte saaledes; i saadanne Øjeblikke var der noget saa ligefremt og barnligt over ham. Det var mig ogsaa behageligt, fordi jeg ikke kendte ét Menneske i Tiflis, og Vinteren nærmede sig jo — paa Gudaurløbet havde vi allerede haft en Snestorm. Jeg gjorde nogen Regning paa Schakro.

Vi gik raskt. Nu har vi naaet Mtschet — Iberiens gamle Hovedstad. Imorgen er vi i Tiflis.

Allerede langt borte fra saa' jeg Kaukasus' Hovedstad klempt sammen mellem to Bjerge. Rejsens Ende! Jeg var glad, Schakro ligegyldig. Med sløve Øjne saa' han fremefter og spyttede, idet han hvert Øjeblik med en li-dende Grimace greb sig til Maven. Han havde været saa uforsigtig at spise raa Gulerødder, som han havde faaet fat i paa Vejen.

„Tror du, at jeg — en grusinsk Adelsmand — vil gaa ind i Byen midt paa Dagen, saa laset og snavset jeg er? Nej! . . . Vi maa vente, til det bliver Aften . . . Nu stopper vi her!“

Vi satte os ved en Mur og rullede os en sidste Cigaret og røg den rystende af Kulde. Schakro nynnede en bedrøvelig Melodi, mens jeg tænkte paa et varmt Værelse og andre Fordele, som et bosiddende Liv har fremfor et Nomadeliv.

„Lad os saa gaa!“ Schakro rejste sig med et besluttet Udtryk i Ansigtet.

Det var blevet mørkt. I Byen tændtes Lysene. Det var smukt at se de smaa Lys ét for ét hoppe frem af Mørket, som tæt indhyllede Dalen, i hvilken Byen havde gemt sig.

„Hør! Laan mig din Baschlik, at jeg kan skjule mit Ansigt; jeg kunde ellers let blive kendt.“

Jeg gav ham Baschliken. Vi gaar ned af Olgagaden. Schakro fløjter.

„Maksim! Kan du se Sporvogns-Holdepladsen — det er Veriyskybroen? Sæt dig dér og vent! Du maa endelig vente! Jeg gaar ind til en Kammerat og spørger ham om min Familje, om Fa'r og Mo'r . . .“

„Du bliver ikke længe borte?“

„Jeg kommer straks. Om et Øjeblik! . . .“

Han gik hurtigt ind i et mørkt og snævert Stræde og forsvandt i det — for bestandig.

Jeg har aldrig siden mødt dette Menneske — min Ledsager i næsten fire Maaneder af mit Liv, men jeg mindes ham ofte med Overbærenhed og en fornøjelig Latter.

Han havde lært mig meget, som man kan søge forgæves om i Vismænds tykke Folianter — thi Livets Visdom er altid dybere og større end Menneskers.

